

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΚΑ΄.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1958

ΑΡΙΘ. 195

Η ΑΛΛΗΛΕΓΥΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Η ΑΝΑΓΚΗ ΕΝΟΣ ΕΡΓΟΥ

Διὰ τὴν μελέτην καὶ ἐπίλυσιν συγχρόνων ἑλληνικῶν κοινωνικῶν προβλημάτων βασικόν ρόλον θὰ παίξῃ ἡ ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας. Μὲ τὴν ἐκ νέου ἀνακάλυψιν τῆς ἀξίας τῆς οἰκογενείας⁽¹⁾, ποῦ κἀμνει ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη, ἡ οἰκογένεια πρέπει νὰ καταστή τὸ πεδῖον ἐρεύνης, ἀλλὰ καὶ βοηθείας συγχρόνως, πρὸς ὑπερνίκησιν τῶν δυσκολιῶν, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζει ἡ σημερινὴ ἑλληνικὴ οἰκογένεια. Τὸ θέμα τῆς ἐπιτυχοῦς συμπήξεως τῆς οἰκογενείας, ἡ ἀγωγή τῶν συζύγων διὰ τὴν ἔγγαμον συμβίωσιν, ἡ ἀγωγή τῶν παιδιῶν, ἡ προετοιμασία τῶν νέων διὰ τὸν γάμον, εἰδικὰ προβλήματα τῆς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ συμβιώσεως, ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν εἰς τὸ τέλος ἀνθρώπινα προβλήματα, τὰ ὁποῖα, εἰς μίαν συστηματικὴν σπουδὴν καὶ θεμελιώσιν, μόνον ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς συγχρόνου ἀνθρωπολογίας, ἤτοι ὑπὸ τὴν βιολογικὴν, τὴν ψυχολογικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀποψιν, ἠμπορεῖ νὰ ἐξεταστοῦν.

Ἄλλὰ βασικῶς σήμερον—καὶ πρὸ πάσης ἄλλης ἐρεύνης—διαπιστοῦται, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια παραμένει μόνη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δυσκολιῶν εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν, τόσον τῶν ὕλικῶν ὅσον καὶ τῶν πνευματικῶν. Προτοῦ, λοιπόν, νὰ μελετηθοῦν θέματα τῆς οἰκογενείας, ὡς τὰ ὡς ἄνω κλπ., ἐπιτακτικὴ προβάλλει ἡ ἀνάγκη νὰ ἀναληφθῇ ἀρμοδίως ἔργον ἀρωγῆς καὶ προστασίας τῆς οἰκογενείας, ἰδίως δὲ τῆς οἰκογενείας μὲ μικρὰ ἢ ἐλάχιστα οἰκονομικὰ μέσα. Ἄνευ ἐνός

τοιούτου ἔργου, οἰαδήποτε προσπάθεια βελτιώσεως τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν θὰ ἀπέβαινε ματαία καὶ πᾶσα συζήτησις θὰ κατῆντα ἐντελῶς ἀκαδημαϊκῇ. Πρέπει, λοιπόν⁽²⁾, εἶναι καιρὸς πλέον, νὰ ἐμφανισθῇ ὡς σύγχρονος πραγματικότης τὸ ἔργον τῆς ἀσφαλείας τῆς οἰκογενείας διὰ τῆς ἀλληλεγγύης τῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν. Βεβαίως τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ λάβῃ ποικίλας μορφάς, ἀναλόγως τῶν τοπικῶν καὶ ἄλλων συνθηκῶν, ἀλλὰ κατὰ βάσιν πρέπει νὰ εἶναι ἔργον ἀγάτης καὶ ἀληθοῦς ἐξυπηρετήσεως τῆς οἰκογενείας. Τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ ἀπὸ ἀνθρώπους, ποῦ ἀγαποῦν τὴν Ἑλλάδα καὶ εὐλικρινῶς ἐπιθυμοῦν νὰ συμβάλουν εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων τῆς, πρᾶγμα ποῦ θὰ ὠθήσῃ εἰς ὀρθὴν θεμελιώσιν καὶ ὀρθόν τρόπον ἐφαρμογῆς τῶν ἰδεῶν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἄνευ ὑγιούς θεμελιώσεως ἐπὶ τῶν ἀξιῶν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἄνευ σώφρονος καὶ ὀρθῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἰδεῶν αὐτῶν ἀπὸ καταλλήλους ἀνθρώπους, ἀνιδιοτελεῖς καὶ ἰδεολόγους, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναμένωνται ἀποτελέσματα.

Ἡ «ἀλληλεγγύη τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας» στηρίζεται εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ κἀμνωμεν κριτικὴν τῆς καταστάσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν βοηθήσωμεν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς. Νὰ βοηθήσωμεν τὸν Ἑλληνα οἰκογενειάρχη—

(1) Πρὸβλ. Semaines sociales de France (Bordeaux 1957) «Famille d'aujourd'hui».

(2) Βλέπε «Ἀκτίνες» τ. 1958, σελ. 373. «Ἀπόψεις».

ἄνδρα ἢ γυναῖκα—διὰ τῆς καλλιέργειας τοῦ πνεύματος τῆς ἀλληλεγγύης πρὸς αὐτόν, διὰ τῆς ἐμπράκτου ἀποδείξεως τῆς ἀγάτης μας, ἢ ὅποια θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν μελετημένην ἐφαρμογὴν, μετ' ἐπιστήμης καὶ ἀγάτης, ὄλων ἐκείνων τῶν μέτρων μιᾶς ἀληθοῦς ἀλληλεγγύης ἐν πνεύματι δικαιοσύνης καὶ ἀδελφoσύνης. Εἰς τρόπον ὅστε ὁ Ἕλλην οἰκογενειάρχης νὰ γνωρίζῃ, ὅτι δὲν εἶναι μόνος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ὅτι δὲν πρέπει νὰ λυγίξῃ ἐνώπιον τῶν δυσκολιῶν τῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδιῶν του π. χ. ὅτι ἠμπορεῖ νὰ στηρίζεται εἰς ὑγιεῖς κοινωνικοὺς σχηματισμούς, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν ἐκλεκτὰ τμήματα τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας, πού ἐνδιαφέρεται νὰ ἴδῃ ἀνθοῦσαν καὶ εὐημεροῦσαν τὴν ἐλληνικὴν οἰκογένειαν.

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οἱ κοινωνικοὶ αὐτοὶ σχηματισμοί, μέσω τῶν ὁποίων θὰ διεξάγεται τὸ ἔργον τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἐλληνικῆς οἰκογενείας, θὰ ἠμποροῦσαν νὰ εἶναι συνεταιρική καὶ ὁμάδες τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἐλληνικῆς οἰκογενείας.

Τὸ ὄλον ἔργον βασιζέται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀλληλεγγύης διὰ τῆς συνεταιριστικῆς ἰδέας ἐν τῇ εὐρυτάτῃ ἐννοίᾳ τοῦ ὄρου. Μία ὁμάς οἰκογενειάρχων ὠρισμένης τοπικῆς περιοχῆς, ἢ τῶν μελῶν οἰκογενειάρχων ἐνὸς συλλόγου, ιδρύματος, σωματείου κλπ. συνέροχεται καὶ σχηματίζει τὴν συνεταιρικὴν ὁμάδα τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἐλληνικῆς οἰκογενείας. Αἱ τοιαῦται συνεταιρική ὁμάδες, χωρὶς ν' ἀποτελοῦν ἴδια νομικὰ πρόσωπα, χωρὶς ν' ἀποτελοῦν κατὰ κυριολεξίαν «συνεταιρισμούς», θὰ ἀνήκουν καὶ θὰ συνάπτωνται οὕτως εἰπεῖν μὲ τὸν συλλογον ἢ τὸ σωματεῖον, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξεπορεύθησαν. Ἰδιαιτέρα δρασὶς τοῦ συλλόγου ἢ τοῦ σωματείου θὰ εἶναι ἡ «ἀλληλεγγύη τῆς ἐλληνικῆς οἰκογενείας» καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ τὴν προστασίαν αὐτοῦ θὰ διεξάγεται τὸ ἔργον τῆς.

Τὰ μέλη τῆς συνεταιρικῆς ὁμάδος εἶναι αὐτομάτως καὶ μέλη τοῦ συλλόγου ἢ σωματείου εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει αὐτῇ, δύ-

νανται δὲ νὰ ἔχουν, ἀκριβῶς διὰ τῆς ἀλληλεγγύης:

- 1) Ἱατροφαρμακευτικὴν περίθαλψιν.
- 2) Νομικὴν καὶ διοικητικὴν προστασίαν.
- 3) Ἐκπτώσεις εἰς ὠρισμένα εἶδη καὶ καταστήματα.
- 4) Ἀντιμετώπισιν τῶν βαρῶν τῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδιῶν ἀπὸ τοῦ ρουχισμοῦ μέχρι τῶν σχολικῶν βιβλίων.
- 5) Εἰδικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος τῆς προικός. Ἐνδεχομένη ἀσφάλις προικός.
- 6) Ποικίλην πρόνοιαν εἰδικῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκογενείας.

7) Πιστωτικὴν ἐνίσχυσιν παραγωγικῆς προσπάθειας μικροεπαγγελματιῶν.

8) Τὰς βοηθητικὰς ὑπηρεσίας τῶν μελῶν διὰ τὴν πνευματικὴν ὑποβοήθησιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων.

Ἐκτὸς τούτων αἱ συνεταιρική ὁμάδες ἀλληλεγγύης τῆς ἐλληνικῆς οἰκογενείας παρέχουν εἰς τὰ μέλη των τὰς μορφωτικὰς καὶ ψυχαγωγικὰς εὐκαιρίας τῶν συλλόγων, ἰδίᾳ διὰ τὴν διαφώτισιν τῶν γονέων εἰς τὰ προβλήματα τῆς ἀνατροφῆς καὶ ὑγιoῦς ἀναπτύξεως τῶν παιδιῶν.

Ὡς ἀντιλαμβανόμεθα ἐκ τῶν ἀνωτέρω τὸ πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης συνίσταται εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν τοῦ οἰκογενειάρχου καὶ εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου (ἀσθένεια, ποικίλα οἰκογενειακὰ προβλήματα, προικὸς κλπ.) ἀλλὰ καὶ εἰς ὑποβοήθησιν τοῦ ἔργου τοῦ οἰκογενειάρχου διὰ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τονώσεως τῆς πρωτοβουλίας του, τῆς ἐμπνεύσεώς του καὶ τῆς πλήρους ἀποδόσεώς του εἰς τὸ ἔργον του ὡς οἰκογενειάρχου. Ἐξ οὗ καὶ βασικὴ ἀρχὴ τῆς ἀλληλεγγύης εἶναι ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ οἰκογενειάρχου καὶ ἡ τελικὴ ἀξιοποίησις του.

Εὐνόητον, ὅτι, ἐφ' ὅσον βασιζόμεθα εἰς τὴν ἀλληλεγγύην καὶ τὴν συνεταιριστικὴν ἰδέαν, οἱ πόροι θὰ ἐξευρίσκονται μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος, τὰ ὅποια συμπύπτει κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ εἶναι ἰσχυρότερα οἰκονομικῶς, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται καὶ ἡ ἀνάλογος συνεισφορὰ τῶν οἰκονομικῶς ἀσθενεστέρων. Ἀλλὰ δὲν πρέπει πάντοτε νὰ σκεπτόμεθα τὰ χρήματα πρὸς ἄ-

μεσον θεραπείαν ἀναγκῶν οἰκογενειακῶν. Ὁ ἰσχυρότερος οἰκογενειάρχης δανείζει εἰς τὸν κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἀσθενέστερον οἰκογενειάρχην τὰς γνωριμίας του, τὸ κῦρος του, τὰς γνώσεις του, τὰ προνόμια τῆς θέσεώς του κλπ. διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν προβλημάτων του. Καὶ πολλάκις αὐτὸς ὁ δανεισμὸς εἶναι ἀνώτερος καὶ ὕλικῶς πολλαπλάσιος ἐνὸς ὠρισμένου χρηματικοῦ ποσοῦ. Ἡ εἰσαγωγή λ. χ. ἐνὸς ἀδενικοῦ παιδιοῦ εἰς πρεβαντόριον ἢ ἡ τακτοποίησις μιᾶς ὑποθέσεως συντάξεως, ἀποτελοῦν μέτρα τὰ ὁποῖα ἀποδίδουν πολὺ περισσότερα οἰκονομικῶς ἀπὸ ὠρισμένας παροχάς. Ἡ πείρα ἄλλως τε τῆς χριστιανικῆς Προνοίας ἀπὸ τοῦ ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου καὶ ἐντεῦθεν μαρτυρεῖ τὴν ἀξίαν τῆς ὡς ἄνω κοινωνικῆς συμπαραστάσεως. Θὰ ἤμποροῦσεν ἀκόμη εἰς κάθε συνεταιρικὴν ὁμάδα ἀλληλεγγύης νὰ ὑπάρχον μετὰ τῶν μελῶν τῆς συνδρομηταὶ τακτικοί, οἱ ὅποιοι προσφέρουν μίαν τακτικὴν συνδρομὴν κατὰ μῆνα χάριν τῆς ἀλληλεγγύης τῆς οἰκογενείας, ἀναλόγως τῶν οἰκονομικῶν τῶν δυνατοτήτων. Ἀκόμη, ἐπειδὴ τὸ ὄλον ἔργον ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν κυρίως τῶν παιδιῶν, θὰ ἤμποροῦσεν εἰς κάθε οἰκογενεῖαν νὰ ὑπάρχῃ ἓνα ταμεῖον—«κομμαραῶς τοῦ Ἑλληνόπουλου», τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου, ὅσον καὶ ἂν εἶναι μικρόν, θὰ παρεδίδοτο κατὰ μῆνα π. χ. εἰς ἀρμόδιον σεβαστὸν πρόσωπον τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνεταιρικῆς ὁμάδος, ἢ ὁποία θὰ ἐρρῦθμιζε κατὰ τὴν κρίσιν τῆς τὸν τρόπον τῆς διαθέσεως τῶν συλλεγομένων ποσῶν εἴτε ἐκ συνδρομῶν τῶν συνδρομητῶν, εἴτε ἐκ τοῦ «ταμείου τοῦ Ἑλληνόπουλου». Ποῖαν παιδαγωγικὴν ἀξίαν θὰ εἶχεν αὐτὸ τὸ ταμεῖον διὰ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, παρὰ τῇ ὁποίᾳ θὰ φυλάσσεται, ὡς καὶ διὰ τὰ ἴδια τὰ παιδιά, πού θὰ συμβάλλουν ἀκόμη καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματός των, εἶναι προφανές.

Ὅλοι οἱ κοινωνικοὶ ἐργάται, οἱ ὅποιοι θὰ ἤθελαν νὰ ἀσχοληθοῦν μετὰ τὴν ἀλληλεγγύην τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας θὰ ἤμποροῦσαν νὰ ἔχουν τὰ ἑξῆς συνθήματα:

α) Γενικά (τὰ ὁποία θὰ προβάλλωνται πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν καὶ πρὸς τὴν ἀλληλεγγύην τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας).

Κανένας οἰκογενειάρχης ἄνεργος.

Κανένας ἄπορος οἰκογενειάρχης χωρὶς ἰατροφαρμακευτικὴν περίθαλψιν, διοικητικὴν καὶ νομικὴν προστασίαν.

Καμία οἰκογένεια εἰς τρώγλην.

β) Εἰδικὰ (πρὸς ἄμεσον ἐφαρμογὴν ὑπὸ τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας).

Κανένα παιδί ἀναγράφητον καὶ ἐγκαταλειμμένον χωρὶς ἀγωγὴν.

Καμία κόρη ἀπροστάτετος.

Καμία χήρα, γέρον ἢ ὄρφανὸν ἀπροστάτετον.

Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Οἱ οἰκογενειάρχαι αὐτοὶ τῆς συνεταιρικῆς ὁμάδος ἀποτελοῦν πλέον μίαν κοινότητα, ἢ ὁποία ἀλληλεγγύως ἀντιμετωπίζει τὰ προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας. Ὁ τύπος καὶ τὸ πρακτικὸν τῆς συμπήξεως τῆς συνεταιρικῆς ὁμάδος ἀλληλεγγύης ἑλληνικῆς οἰκογενείας ἀναφέρεται ἐφεξῆς εἰς τὴν μέριμναν τοῦ οἰκείου συλλόγου ἢ σωματείου.

Ἡ ἀρχικὴ ὁμάς ἀποτελεῖται ἀπὸ γνωστοὺς χρηστοὺς οἰκογενειάρχας τοῦ συλλόγου, εἶτα δὲ ἐπεκτείνεται μέχρις ὅτου νὰ συμπεριλάβῃ 150-200 οἰκογενειάρχας ὡς μέλη (εἴτε ἄνδρας, εἴτε γυναῖκας), οἱ ὅποιοι ἐκπροσωποῦν ἰσαριθμοὺς οἰκογενείας.

Ἡ πρώτη συνέλευσις ἐκλέγει μίαν πενταμελῆ ἐπιτροπὴν, ἢ ὁποία ἐπιμελεῖται καὶ μεριμνᾷ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας τῆς ὁμάδος τῆς.

Παρὰ τῇ ἐπιτροπῇ τῆς συνεταιρικῆς ὁμάδος ἀλληλεγγύης ἑλληνικῆς οἰκογενείας ὑπάρχον οἱ ἐξῆς εἰδικοί συνεργάται:

α) Ὁ ἰατρός, ὁ κατευθύνων τὴν ἰατροφαρμακευτικὴν περίθαλψιν.

β) Ὁ νομικός, ὁ ἐπιμελούμενος τῆς νομικῆς καὶ διοικητικῆς προστασίας τῆς οἰκογενείας.

γ) Ἡ κοινωνικὴ ἐργάτις (ἢ κυρία τῆς Προνοίας), ἢ ὁποία ἐπιμελεῖται ὄλων τῶν προνοιακῶν περιπτώσεων τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας. Τὸ συνεργεῖον

τοῦτο διευθύνει ἀρμόδιον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς καὶ τὸ ὁποῖον προΐσταται τῆς ὅλης συνεταιρικῆς προσπάθειας. Ὁ διευθύνων τὴν συνεταιρικὴν ὁμάδα τῶν οἰκογενειαρχῶν χειρίζεται, κατ' ἐντολὴν τοῦ συλλόγου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει, τὰς εἰδικὰς εἰσφορὰς διὰ τὴν ἀλληλεγγύην τῆς οἰκογενείας.

Φυσικά, κατὰ τὰ δεδομένα τῆς Προνοίας, θὰ πρέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ καλλιεργηθῇ ἡ ὑγιὴς ἰδέα τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν μελῶν καὶ ὄχι τῶν ἀπαιτήσεων πρὸς ὑλικὰς παροχὰς καὶ μόνον, αἱ ὁποῖαι θὰ ὑπονομεύσουν τὸν χαρακτήρα τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας. Πρέπει ὁ βοηθῶν νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἐπιτελεῖ κοινωνικὸν λειτουργήμα καὶ ὄχι ἀπλὴν φιλανθρωπίαν, ὁ δὲ βοηθούμενος πάλιν νὰ γνωρίζῃ, ὅτι συνέπεσε σήμερον νὰ εἶναι βοηθούμενος, αὐριον ἐνδέχεται νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ βοηθῶν, παρέχων ποικίλην βοήθειαν εἰς τὴν συνεταιρικὴν του ὁμάδα. Πάντως ὅλοι οἱ μετέχοντες ἀσφαλίζονται οὕτως εἰπεῖν ὡς οἰκογενειάρχαι εἰς τὴν ἀλληλεγγύην. Θὰ γνωρίζουν, ὅτι ἡ ἀλληλεγγύη τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας θὰ μεριμνήσῃ καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν των οἰκογένειαν, εἰς οἵανδήποτε περιπτώσειν παρίσταται ἀνάγκη συνδρομῆς, ὄχι μόνον βεβαίως ὑλικῆς, ἀλλὰ καὶ ἠθικῆς συμπαραστάσεως, δι' οἵονδήποτε μέλος της. Διότι τὸ μέλλον πάντοτε εἶναι ἀδηλον καὶ εἶναι μεγάλη ἐξασφάλις νὰ γνωρίζῃ ἡ οἰκογένεια, ὅτι ὅπωςδήποτε δὲν θὰ μείνῃ μόνη εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς.

Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ἐξ ἄλλου, ὅτι οἱ ὑπεύθυνοι θὰ ὀλιγορῆσουν ἢ θὰ ἀδιαφορήσουν διὰ τὰς ἀμέσους ὑλικὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας, ἐν πνεύματι δῆθεν συνέσεως,

διότι τοῦτο ὁμοιάζει μὲ τὴν τραγικὴν ἐκείνην διαπίστωσιν τῆς Ἀγ. Γραφῆς, καθ' ἣν περιοριζόμεθα εἰς κενοὺς λόγους («ὐπάγετε... θερμαινεσθε καὶ χορτάζεσθε...»).

Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι κοινωνικόν, ἐπομένως ἔργον μεταδόσεως. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰ μέλη θὰ ἐμπνεύσωμεν τὴν ἀρχὴν τῆς ὑγιοῦς κοινωνικότητος, συνισταμένην εἰς τὸ νὰ μεριμοῦν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ προτείνουν προτάσεις πρὸς γενικὸν ὄφελος καὶ προαγωγὴν τῆς ὁμάδος των τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας.

ΜΙΑ ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Βεβαίως τὸ ἔργον τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας, τοῦ ὁποῖου πολὺ ἀδραὶ γραμμαὶ δίδονται διὰ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, εἶναι λεπτόν καὶ ἀπαιτεῖ τὴν δέουσαν πνευματικὴν καλλιέργειαν ἀπὸ ἐκείνουσ πού θὰ ἐργασθοῦν ὑπευθύνως. Ἄλλ' εἶναι ἔργον γενικώτερας προόδου καὶ πολιτισμοῦ καὶ ὡς τοιοῦτο θὰ τὸ τοποθετήσωμεν εἰς πᾶσαν κοινωνικὴν προσπάθειαν.

Ὡς ἓνα μέρος τοῦ συνθήματος «Γιὰ μιὰ Καινούργια Ἑλλάδα» ἔρχεται σήμερον, μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα ἔργα προόδου εἰς τὴν πατρίδα μας, καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀλληλεγγύης τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας. Πρέπει ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια νὰ αἰσθανθῇ οὐσιαστικὴν βοήθειαν ἀπὸ τὸ ἔργον αὐτό. Κάτι περισσότερο. Νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀπαρχὴν μιᾶς ἀληθοῦς ἀναγεννήσεώς της μέσα εἰς μίαν νέαν κοινωνίαν ἐλευθερίας, ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης. Ἔτσι θὰ ἀξιοποιηθοῦν καὶ αἱ θυσίαι τῆς Ἑλλάδος.

Ναί, ἀλλὰ τὸ ἔργον εἶναι μέγα καὶ χρειάζεται πολλοὺς ἐργάτας καὶ πολλὴν ἐργασίαν. Ἄς βοηθήσωμεν ὅλοι μὲ ὅλας μας τὰς δυνάμεις καὶ εἰς βάθος καὶ εἰς ἔκτασιν.

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

«ΚΑΡΠΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ»

Ένας από τους καλύτερους συγχρόνους μελετητάς της Όρθοδόξου Έκκλησίας, ο καθηγητής Ernst Benz, εις ένα πρόσφατον βιβλίον του τονίζει ως ένα από τα κυριώτερα γνωρίσματα του Όρθοδόξου Χριστιανισμού την χαράν. «Η Όρθοδοξία, γράφει, διεφύλαξε τόν αρχικόν χαρακτήρα της ατμοσφαιρας της χριστιανικής κοινότητος, τ. έ. την χαράν... Η χαρά αυτή παρέμεινεν έντός της Όρθοδοξίας ως ο θεμελιώδης τόνος της λατρείας και πρό πάντων της ευχαριστιακής λειτουργίας: ή χαρά της ένωσης με τόν ζώντα Κύριον. Εις την χαράν αυτήν εκδηλοῦται ή άγαλλίασις διά τó ότι άφ' ένός αί δυνάμεις της άμαρτίας και του θανάτου κατενικήθησαν, και άφ' έτέρου ήρχισε διά τόν αναγεννηθέντα άνθρωπον ο νέος αιών της θείας ζωής... ή ζωή της καινής κτίσεως και του καινού κόσμου»⁽¹⁾.

Η άποψις αυτή του Γερμανού καθηγητού είναι πολύ ένδιαφέρουσα. Είναι όμως άρα γε και όρθή; Η Όρθόδοξος Χριστιανοσύνη διεφύλαξε πράγματι τόν τόνον αυτόν της χαράς διά μέσου τών αιώνων και τών περιπετειών της; Τό θέμα άξιζει να εξετασθί. Άλλά πρός τούτο χρειάζεται κάποια έρευνα. Δέν θα εξετάσωμεν έδω τί πλούτον περιέχει ή Άγία Γραφή επί του σπουδαιότατου αυτού θέματος. Τό ζήτημά μας είναι εάν διεφυλάχθη ή γραμμή αυτή και κατόπιν.

Διά τους πρώτους αιώνας, τους αιώνας του μαρτυρίου και του ένθουσιασμού, δέν τίθεται ζήτημα. Είναι γενικώς άνεγνωρισμένον ότι ή εποχή τών κατακομβών μαζί με τó άφθονον αίμα προσέφερε τόν καλύτερον ύμνον της χαράς και του θριάμβου. Τόσον αί νεκρικοί έπιγραφαί, όσον και αί Πράξεις τών μαρτύρων άποπνέουν τó ά-

ρωμα της χριστιανικής χαράς. Τα ήρωικά εκείνα παλληκάρια της αρχαίας Έκκλησίας «μετά χαράς και γέλωτος και εύφροσύνης» έδέχοντο την άπόφασιν του θανάτου και έψαλλον ύμνους εύχαριστίας εις τόν Θεόν μέχρι της έσχάτης των άναπνοής, βεβαιώνει ο ιστορικός Εύσέβιος⁽²⁾.

Είναι ιδιαίτέρως χαρακτηριστικόν ότι τρεις φορές αναφέρεται ή λέξις χαρά εις τó μαρτύριον τών άγιων Σαμωνά και Γουρία έν Έδέσση; τέσσαρας φορές εις τó μαρτύριον Φιλίππου 'Ηρακλείας' έξ φορές εις τó μαρτύριον του 'Ισπανού επισκόπου Φρονκτουόζου' έπτά φορές αναφέρεται ή χαρά και τα συνώνυμά της (ένθουσιασμός, εύτυχία, άγαλλίασις) εις τó μαρτύριον Μαριανού και 'Ιακώβου έν Νουμιδία; Ισαρίθμους φορές εις τó μαρτύριον Μοντανού και Λουκίου έν Κορχηδόνη κ. ο. κ.

—Διατί γελᾷς; Έρωτούν τόν μάρτυρα Κάρον πρό τού μαρτυρίου, όταν τόν έδαν να είναι γεμάτος χαράν.

—Είδα την δόξαν του Κυρίου και χαιρω. Είμαι πλέον άπελευθερωμένος. Δέν θα γνωρίσω δυστυχίαν.

Παρόμοια είναι αί εκφράσεις όλων τών ήρώων της πίστεως. «Φαιδρῶ προσώπω και διαθέσει εύ μάλα προθυμοτάτη» άκούουν τās καταδικαστικάς άποφάσεις. Ός ήμέραν άναστάσεως και όχι ως ήμέραν πάθους θεωρούν την ήμέραν τών βασανιστηρίων των. Και οι γέροντες άκόμη δέν ύστερούν εις τó προσκλητήριο της χαράς. Ό 86ετής άγιος Πολύκαρπος ύποδέχεται τούς διώκτας του «εύ μάλα φαιδρῶ και προσάτω προσώπω». Και όταν του αναγγέλλουν τὰ φρικτά βασανιστήρια, «θάρος και χαράς ενεπίμπλατο και τó πρόσωπον αυτού χάριτος έπληροῦτο».

Άλλ' ούτε και αί γυναίκες ύστερούν εις τó θαυμαστόν αυτό φαινόμενον. Όταν έ-

(1) Geist und Leben der Ostkirche, Hamburg 1957, s. 171-173.

(2) Έκκλησιαστική 'Ιστορία VIII, 9, 5.

τοιμάζουν τὸν σταυρὸν διὰ νὰ σταυρώσουν τὴν ἀγίαν Ἀγαθονίαν, ἢ γενναία χριστιανὴ «ἀγαλλωμένη ἐφήπλωσεν ἑαυτὴν ἐπὶ τὸ ξύλον». Εἰς δὲ τὸ μαρτύριον τῆς ἀγίας Περεποίας κορυφώνεται ὁ χαρούμενος καὶ θριαμβευτικὸς τόνος. Ἄφου παρέμεινεν εἰς τὴν φυλακὴν μαζῇ μὲ τοὺς συγκατατιμωμένους της ὡς εἰς παλάτιον ἢ χριστιανὴ ἀρχόντισσα τῆς Καρχηδόνος, «προῆλθον ἐκ τῆς φυλακῆς εἰς τὸ ἀμφιθέατρον ὡς εἰς οὐρανὸν ἀπιόντες ἱεροὶ καὶ φαιδροὶ τῷ προσώπῳ... Ἦκολούθει δὲ ἡ Περέπουα πρῶως βαδίζουσα ὡς ματρώνα Χριστοῦ, ἐρηγόρῳ ὀφθαλμῷ καὶ τῇ προσώπῳ καταβάλλουσα τὰς πάντων δράσεις. Ὁμοίως καὶ ἡ Φηλικιτάτη χαίρουσα...»⁽³⁾.

Ἀπὸ παρόμοια παραδείγματα βρῖθουν τὰ μαρτύρια τῶν πρώτων αἰώνων, τὰ πνευματικὰ αὐτὰ κάτοπτρα μᾶς ἡρωϊκῆς καὶ χαρωπῆς ἐποχῆς.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον εἰς τὸν στίβον, ὅπου διαλάμπει ἡ χαρὰ. Κατὰ τοὺς ἰδίους αἰῶνας καὶ ἰδίως κατὰ τὸν τρίτον καὶ κρισσιμότερον αἰῶνα, ἐνῶ τὸ αἶμα χύνεται ἀφθονοῦν εἰς ὀλόκληρον τὴν Αὐτοκρατορίαν, οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν παύουν νὰ κηρύττουν τὸ μήνυμα τῆς χαρᾶς. «Ἄπας ὁ βίος τοῦ γνωστικοῦ (=τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ) πανήγυρις ἀγία, καὶ ἑορτή»⁽⁴⁾, διακηρύσσει ὁ σοφὸς καὶ χαριτωμένος λόγιος Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς. Ὁ διάδοχός του εἰς τὴν περίφημον Καθηγητικὴν Σχολὴν τῆς Ἀλεξανδρείας Ὁριγένης, δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνας πολυγραφώτατος σοφός. Αἰσθάνεται καὶ πιστεύει ὅτι «αὐλὸς ἐστὶν ἡ χαρὰ τῆς ἡδύτητος τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν» καὶ ὅτι «πάροχος» αὐτῆς εἶναι ὁ Κύριος⁽⁵⁾. Ἀλλὰ καὶ ὁ ὀνομαστός διὰ τὴν ἀρετὴν του καὶ τὴν δραστηριότητά του μαθητὴς του, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας, ὅχι ἀπλῶς κηρύττει τὴν χαρὰν, ἀλλὰ ἐγκαινιά-

ζει ἱεράς πανηγύρεις καὶ χαρμοσύνης ἑορτὰς εἰς τὴν ἐπαρχίαν του «Ἵπὲρ τῶν ἐνηθληκῶτων τῇ πίστει». Τοιουτοτρόπως οἱ χριστιανοὶ «ἠγάλλοντο τῇ τιμῇ τῶν μαρτύρων πανηγυρίζοντες» χάρις εἰς τὴν σοφὴν παιδαγωγίαν τοῦ καλοῦ ἱεράρχου⁽⁶⁾.

★

Ὅσον διὰ τοὺς μεγάλους Πατέρας καὶ ἱεράρχας τοῦ τετάρτου αἰῶνος, εἶναι φυσικόν, ὅταν ὀλοκληρωμένοι χριστιανοὶ καὶ ἀληθινοὶ ἀνθρωπισταὶ ποῦ ἦσαν, νὰ μὴ παρίδουν τὸ οὐσιῶδες αὐτὸ γνώρισμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαριθμῆσιν κανεὶς ἐδῶ κάθε νόταν χαρᾶς ποῦ ἀπαντᾷ εἰς τὸ ἔργον των. Ἀξίζει π. χ. νὰ ξεφυλλίσῃ κανεὶς τὴν ἀλληγογραφίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ὅλον τὸν πλοῦτον τῶν συναφῶν αἰσθημάτων ποῦ ἀναβλύζουν αὐθόρμητα ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς τοῦ ἁγίου ἀνδρός. Ἀκόμη καὶ ἡ κατακλείς πολλῶν ἐπιστολῶν του εἶναι ἓνας καθρέπτης χαρᾶς: «Ἐρρωμένος, εὐθυμὸς ἐν Κυρίῳ...»⁽⁷⁾.

Ὁ μέγας ῥήτωρ τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Χρυσορρήμων κήρυξ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης, δὲν παρέλειψε νὰ ὑμνήσῃ καὶ τὴν χαρὰν. Εἰς τοὺς φλογεροὺς λόγους του αὐτὴ δίδει τὸν τόνον καὶ τὸν παλμόν, «ἡ τοῦ πνεύματος χαρὰ», ἡ ὁποία «ἐκφύει τὴν ἡδονὴν» τὴν ἀληθινήν. Ἀπὸ τὸ κατάσπαρτον λειβάδι τῶν ὀμιλῶν του ἃς δρέψωμεν δύο δροσερὰ ἄνθη, ποῦ φανερόνουν τὸ βάθος καὶ τὴν ποιότητα τῆς χαρᾶς τῶν χριστιανῶν. Τὴν εὐθυμίαν, λέγει, καὶ τὴν χαρὰν δὲν τὴν κάμνει οὔτε τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, οὔτε δυναστείας ὄγκος, οὔτε ἰσχὺς σώματος, οὔτε πολυτέλεια τραπέζης, οὔτε ἱματίων κόσμος, οὔτε ἄλλο τι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἀλλὰ μόνον ἡ πνευματικὴ προσπάθεια (κατόρθωμα) καὶ τὸ ἀγαθὸν συνειδός. Ἐκεῖνος ποῦ ἔχει τὸ τελευταῖον, ἔστω καὶ ἂν φορῇ ῥάκη καὶ ἂν παλαίῃ μὲ τὸν λιμόν, εἶναι εὐθυμότερος τῶν «σφόδρα τρυφώντων»⁽⁸⁾. «Αὕτη μεγί-

(3) Περιοδικὸν «Ζωὴ» 1950, σελ. 286. Ἱερωνύμου Κοτσώνη: «Τὸ Ἐνθουσιαστικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν Ἑκκλησίαν τῶν μαρτύρων» Ἀθήνα 1952.

(4) Β. Ἐράστου: «Κοινωνικαὶ ἰδέαι τοῦ Κλήμεντος» «Ἀκτίνες» 1956, σελ. 207.

(5) Β. Ε. Π. Ε. Σ. τόμος 14, σελ. 303.

(6) Δ. Σ. Μπαλάνου: «Πατρολογία», Ἐν Ἀθήναις 1930, σελ. 173.

(7) Ἐπιστολὴ CCLXVII.

(8) Ἐκδοσις Bareille, τ. 15, σελ. 453.

στη χαρά· τοιαύτην καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἔχαιρον· χαρὰ κέρδος φέρουσα, ἢ ἀπὸ μαστιγῶν, ἢ ἀπὸ διωγμῶν, ἢ ἀπὸ τοῦ κακῶς ἀκούειν, ἢ ἀπὸ τῶν λυπηρῶν πάντως ἔχουσα τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ρίζαν καὶ τὴν ὑπόθεσιν· ὅθεν καὶ εἰς χρηστὸν ἀπαντᾷ τέλος. Ἡ δὲ τοῦ κόσμου τοῦναντίον, ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῶν ἡδέων, τελευτᾷ δὲ εἰς τὰ λυπηρά. Οὐδὲ ἐγὼ κωλύω χαίρειν κατὰ Κύριον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα παραινῶ. Ἐμαστιζόντο οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἔχαιρον· ἐδέδεκτο καὶ εὐχαρίστον· ἐλιθάζοντο καὶ ἐκήρυττον· ταύτην καὶ ἐγὼ βούλομαι τὴν χαρὰν· ἀπ' οὐδενὸς σωματικοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχει, ἀλλ' ἀπὸ πραγμάτων πνευματικῶν»⁽⁹⁾.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀληθινὴ καὶ ρεαλιστικὴ θεμελίωσις τῆς χαρᾶς.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἄλλος ἐκεῖνος πολυπαθὴς ἀγωνιστὴς τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ ἠρωϊκὸς Ἀθανάσιος, ἐν μέσῳ τῶν ἀπεριγράπτων ταλαιπωριῶν καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐξοριῶν του, δὲν λησμονεῖ ποτὲ ὅτι ἡ χαρὰ εἶναι «σπίρημα τῆς ψυχῆς ἐπαγαλλομένης τῆς κατὰ γνώμης»⁽¹⁰⁾.

Εἶναι ἀκόμη πολὺ χαρακτηριστικὸν ὅτι, ὅταν ὁ μέγας Ἀθανάσιος σκιαγραφῇ τὸν ἥρωα τῆς ἐρήμου, τὸν μέγαν Ἀντώνιον, τονίζει ὅτι «ἀπὸ τῆς χαρᾶς τῆς ψυχῆς ἱλαρὸν εἶχε καὶ τὸ πρόσωπον.... κατὰ τὸ γεγραμμένον: καρδίας εὐφραινόμενης θάλλει πρόσωπον.... Οὕτω καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐπεγινώσκετο· οὐδέποτε γὰρ ἐταράττετο, γαληνωσθεὶς αὐτοῦ τῆς ψυχῆς· οὐδέποτε σκυθρωπὸς ἐγένετο, χαιρούσης αὐτοῦ τῆς διανοίας»⁽¹¹⁾.

Ποῖος θὰ τὸ ἐφαντάζετο, ὅτι ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Μοναχισμοῦ, ὁ αὐστηρὸς ἐρημίτης τῆς Αἰγύπτου, ἔλαμπε πάντοτε ἀπὸ χαρᾶν;

Ὁ μέγας Ἀντώνιος δὲν εἶναι ὁ μόνος ἐκ τῶν ἀσκητῶν, ὁ ὁποῖος φέρει τὸν φωτοστέφανον τῆς πνευματικῆς χαρᾶς. Εἰς ὄλον τοὺς μεγάλους ἀνδρας τῆς ἐρήμου προσιδιάζει τὸ οὐράνιον αὐτὸ χάρισμα, ὁ καρπὸς αὐτὸς τοῦ Πνεύματος. Ἄς ἀνοίξωμεν ἐπὶ παραδείγματι τὸν Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον. Αἱ πνευματικαὶ ὁμιλίαι του

εὐωδιάζουν ἀπὸ τὸ ἄρωμα τῆς θεϊκῆς χαρᾶς. Ἴδου μία σκιαγραφία τῶν ἀνθρώπων τῆς χαρᾶς. «Ἔστιν ὅτε γίνονται ὡς ἐν βασιλικῷ δεῖπνῳ εὐφραίνόμενοι καὶ ἀγαλλιώντες ἀγαλλιάσει καὶ εὐφροσύνῃ ἀνεκκλήτῳ. Ἄλλη ὥρα εἰσὶν ὥσπερ νύμφη συναναπαυομένη ἐν κοινωνίᾳ τῶ νυμφίῳ αὐτῆς ἀναπαύσει θεϊκῇ.... ἄλλοτὲ εἰσιν, ὥσπερ ἐν μέθῃ ποτοῦ, εὐφραίνόμενοι καὶ μεθύοντες τῷ Πνεύματι, μέθην θεῶν μυστηρίων πνευματικῶν... Ἄλλοτε ἐν τοσαύτῃ ἀγαλλιάσει καὶ ἀγάπῃ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐκπυροῦνται, ὡς εἰ δυνατὸν πάντα ἄνθρωπον ἐν τοῖς ἰδίῳις σπλάγχθοις ἐμβαλεῖν... Ἄλλοτε ἐν χαρᾷ ἀνεκκλήτῳ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος διατρυποῦνται»⁽¹²⁾.

★

Ὁ τόνος τῆς χαρᾶς δὲν διαποτίζει μόνον τὴν ζωὴν καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Βυζαντινῆς περιοχῆς. Ἐὰν στραφῶμεν εἴτε πρὸς Ἀνατολὰς εἴτε πρὸς Δυσμᾶς, τὸν ἴδιον χαρακτηριστικὸν τόνον θὰ συναντήσωμεν εἰς κάθε Ἐκκλησίαν καὶ κοινότητα, εἰς κάθε μοναστικὴ ἀδελφότητα. Ἡ πολύφθογγος λύρα τοῦ πνεύματος παντοῦ ψάλλει τὸν ὕμνον τῆς χαρᾶς. Εἰς τὴν Ἀνατολὴν οἱ δύο κορυφαῖοι πνευματικοὶ συγγραφεῖς Ἐφραίμ καὶ Ἰσαὰκ ὁ Σύρος εἶναι ἀντιπροσωπευτικοὶ ἐν προκειμένῳ. «Ἡ χαρὰ ἐν τῷ Θεῷ, λέγει ὁ δεύτερος, εἶναι ἰσχυροτέρα ἀπὸ τὴν παροῦσαν ζωὴν. Ἐκεῖνος ποὺ τὴν ἀποκτᾷ, δὲν φοβεῖται διόλου τὸν πόνον καὶ δὲν σκέπτεται ποτὲ τὴν ζωὴν του».

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν Δύσιν παρόμοιοι τόνοι ἀκούονται. Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ χοροῦ στέκεται ὁ μέγας ὕμνητής τῆς θείας ἀγάπης καὶ τῆς οὐρανοῦ χαρᾶς, ὁ Αὐγουστίνος. Αἱ περίφημοι Ἐξομολογήσεις του, εἶναι ἐξομολογήσεις πρὸς τὸν Θεόν, «τὴν ἀγίαν τῆς ζωῆς του χαρὰν». «Δὲν εἶναι ἄλλο ἢ μακαρία ζωὴ παρὰ τὸ νὰ χαιρωμεν ἐν Σοί, διὰ Σέ, λόγῳ Σοῦ. Τοῦτο εἶναι ἡ μακαρία ζωὴ καὶ οὐδὲν ἄλλο... Ὅπου Σέ εὐρίσκω, ὁσάκις Σέ ἐνθυμούμαι, χαιρω διὰ Σέ»⁽¹³⁾. Εἰς αὐτὸν τὸν τόνον συνε-

(9) Ἰωάν. Χρυσοστόμου τόμος 14, σ. 635. Ἐκδ. Bareille.

(10) P. G. 27, 780.

(11) P. G. 26, 940.

(12) Ὁμιλίαι Πνευματικαί. Ἐκδ. Σ. Σχοινᾶ, ἐν Βόλῳ 1954, σελ. 120.

(13) Ἐξομολογήσεις, μετάφρ. Ἀ. Δαλεζίου, Ἀθήναι 1930-1932, Β' σελ. 57, 59.

χίζεται δλόκληρον αὐτὸ τὸ ὑπέροχον βιβλίον, πὺν εἶναι ἓνα ἄσμα πρὸς τὴν θείαν ὠραιότητα καὶ γλυκύτητα, ἓνα προῖδν πνευματικῆς μέθης καὶ ἐξάρσεως ἱερᾶς.

Κοντὰ εἰς τὸν Αὐγουστίνον καὶ οἱ ἄλλοι Πατέρες τῆς Δύσεως, ὅπως ὁ Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων, ὁ Προυδέντιος καὶ ὁ Ἰλάριος Πουατίου, πλέκουν τὸν ἴδιον ὕμνον. Οἱ δύο πρῶτοι εἰς τοὺς ὕμνους των, ὁ τρίτος εἰς τὰς ἐρμηνείας τῶν ψαλμῶν. Ἰδοὺ π. χ. ἓνα σχόλιον εἰς τὸν ψαλμὸν 65: «Ἀλαλάξατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ, ψάλατε δὴ τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ. Δότε δόξαν αἰνέσει Αὐτοῦ...». «Ὁ Θεὸς μᾶς παραγγέλλει, σχολιάζει ὁ Ἰλάριος, νὰ ἀλαλάζωμεν μὲ νικητηρίους κραυγὰς σάν πολεμισταὶ κατὰ τοῦ διαβόλου... Ὅλοι οἱ ἐχθροὶ μας γνωρίζουν καλὰ ὅτι ὁ Θεὸς εὐαρεστεῖται ὅταν μᾶς ἀκούῃ νὰ διακηρύσσωμεν δημοσίᾳ τὴν ἐλπίδα μας μὲ φωνὰς νικητηρίου χαρᾶς..... Χρεωστοῦμεν εἰς τὸν Θεὸν τέτοιους ἀλαλαγμοὺς χαρᾶς καὶ ὕμνους... Ἡ ὠραιότης τῆς ζωῆς μας πρέπει νὰ ἀναφέρεται εἰς δοξολογίαν Ἐκείνου διὰ τὸν ὁποῖον ζῶμεν».

Δὲν θὰ ἀποπειραθῶμεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν ἀπέραντον κῆπον τῆς ὀρθοδόξου ὕμνολογίας, (δεσποτικῆς, θεομητορικῆς, μαρτυρικῆς), διότι εἶναι πλημμυρισμένος ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τῆς χαρᾶς. Ὑπενθυμίζομεν μόνον τὴν ὕμνολογίαν τῆς Ἀναστάσεως, ἀπ' ἐνὸς καὶ τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον ἀπ' ἑτέρου. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ ὕμνολογία τῆς Λαμπρῆς ἀναστάσιμης καὶ χαρούμενης. Ὁλόκληρος ἡ ὕμνολογία τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους πὺν περιέχεται εἰς τὴν ὀκτώηχον, ψάλλει «τὸ φαιδρὸν τῆς Ἀναστάσεως κήρυγμα» εἰς τοὺς ὀκτὼ ἤχους. Τὰ λυρικά σαλπίσματα «Εὐφραίνεσθω τὰ οὐράνια, ἀγαλλιᾶσθω τὰ ἐπίγεια», «Χαίρετε λαοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθε» εἶναι συχνότατα καὶ χαρακτηριστικώτατα.

Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ διὰ τὴν ὕμνολογίαν τῆς Θεοτόκου. Δὲν εἶναι μόνον ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος γεμᾶτος χαρᾶν, ἀλλ' ὅλος ὁ κύκλος τῶν Θεομητορικῶν ἑορτῶν. Ὅλοι οἱ ὕμνογράφοι μεγαλύνουν τὴν Θεοτόκον ὡς «τὸ τῆς χαρᾶς ὄργανον» (Ἀνδρέας Κρήτης), «χαρᾶς δοχείον» (Ἰωσήφ), «χαρᾶς τῆς ἀρετῆτος ἀξιάγαστον ἄρουραν, χαρᾶς

τῆς αἰδίου θεοφόρον κειμήλιον» (Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων) (14).

★

Ἐὰν οἱ πρῶτοι χριστιανικοὶ αἰῶνες ἔψαλαν εἰς τὴν διαπασῶν τὸν ὕμνον τῆς χαρᾶς, δὲν ὑπέρησαν ὁμως καὶ οἱ μεταγενέστεροι Βυζαντινοὶ αἰῶνες. Παρ' ὄλην τὴν κάμψιν τοῦ Βυζαντίου καὶ παρ' ὄλα τὰ σημεῖα τῆς παρακμῆς οἱ ἀληθινοὶ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐκράτησαν καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν γνησίαν εὐαγγελικὴν παράδοσιν. Δὲν ἀκούονται τότε μόνον θρηνηλογήματα, ὅπως ἐνόμισαν μερικοὶ, ἀλλὰ καὶ ἀρκετοὶ ὕμνοι χαρᾶς. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ οἱ μεγάλοι μυστικοὶ θεολόγοι τοῦ Βυζαντίου μᾶς ἐχάρισαν νέας πτυχὰς τοῦ βιώματος τῆς χαρᾶς. Μὲ πολλὴν πρωτοτυπίαν καὶ λυρικότητα ὠμίλησαν διὰ τὸν θεῖον ἔρωτα καὶ τὴν ἐν Χριστῷ χαρμονήν. Ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς μυστικῆς αὐτῆς ἐμπειρίας εἶναι ὁ Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος, ὁ τόσον περιζήτητος καὶ συνεχῶς μεταφραζόμενος σήμερον εἰς τὴν Δύσιν.

Ἰδοὺ πὺς ὀμιλεῖ διὰ τὴν χαρὰν τῆς ἐνώσεως μὲ τὸν Χριστόν:

«...Αὐτὸς εὐρίσκεται ἐντὸς μου, ἔνδον ἐν τῇ ταλαίῃ μου καρδίᾳ ἀπαστρέπτων, πάντοθεν περιλάμπων με τῇ ἀθανάτῳ αἴγλῃ ἅπαντα δὲ τὰ μέλη μου ἀκτίσι καταναγάζων, ὅλος περιπλεκόμενος, ὅλον καταφιλεῖ με, ὅλον τε δίδωσιν αὐτὸν ἐμοὶ τῷ ἀναξίῳ, καὶ ἐμφοροῦμαι τῆς αὐτῆς ἀγάπης καὶ τοῦ κάλλους, καὶ ἡδονῆς καὶ γλυκασμοῦ ἐμπίπλαμαι τοῦ θείου.

Μεταλαμβάνω τοῦ φωτός, μετέχω καὶ τῆς δόξης, καὶ λάμπει μου τὸ πρόσωπον, ὡς καὶ τοῦ ποθητοῦ μου καὶ ἅπαντα τὰ μέλη μου γίνονται φωτοφόρα. Ὁραίων ὠραιότερος τότε ἀποτελοῦμαι.

Πλουσίων πλουσιώτερος καὶ δυνατὸς πάντων ὑπάρχω δυνατώτερος, καὶ βασιλέων μείζων, καὶ τιμιώτερος πολὺ τῶν ὀρωμένων πάντων,

(14) Νικοδήμου Ἀγιορείτου: «Ἐορτοδρόμιον». Ἐν Βενετίᾳ 1836, σελ. 211.

οὐχὶ τῆς γῆς, καὶ τῶν τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ οὐρανοῦ δέ, καὶ πάντων τῶν ἐν οὐρανῶ τὸν πάντων ἔχον κτίστην»⁽¹⁵⁾.

Παρόμοια μυστικά βιώματα πού κορυφώνονται εἰς τὴν ὑπερκόσμιον χαρὰν, συναντῶμεν καὶ εἰς τοὺς ἡσυχαστὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Οὕτω διὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Σιναΐτην παρατηρεῖ ὁ βιογράφος του ὅτι ἔβγαιεν ἀπὸ τὸ κελλίον του χαρωπὸς καὶ ἀπεκρίνετο τοιουτοτρόπως: «Ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἡ τῶσα θὰ προσκολληθῆ μετὸν Θεόν, καὶ προθῆ ἀπὸ τὸν ἔρωτά του, καὶ ἀναβῆ ὑπεράνω ἀπὸ ὅλην τὴν κτίσιν, καὶ ζῆ ὑπεράνω ἀπὸ τὰ βλεπόμενα πράγματα, καὶ δεθῆ ὅλη μετὸν πόθον τοῦ Θεοῦ, δὲν δύναται τελειῶς νὰ κρυφθῆ... διότι ἡ καρδιά σκιρτᾷ καὶ εὐφραίνεται καὶ ὁ νοῦς ἀναβρῦει καὶ τὸ πρόσωπον γίνεται ἰλαρὸν καὶ χαροποιόν, κατὰ τὸν σοφόν, ὁ ὁποῖος εἶπε: καρδίας εὐφραينوμένης πρόσσωπον θάλλει»⁽¹⁶⁾.

Ἀπὸ αὐτὰς τὰς ιδέας εἶναι γεμάτη καὶ ἡ μεγάλη βίβλος τοῦ ὀρθοδόξου ἀσκητισμοῦ, ἡ Φιλοκαλία. Ἀναφέρομεν ἕνα παράδειγμα τοιαύτης ὑπερφυσικῆς χαρᾶς: «Οὐδὲν τοῦ φωτὸς ἐκείνου γλυκύτερον... οὐδὲν τῆς ζωῆς ἐκείνης ἐρασιμώτερον, ἐν ἧ πάντες ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμὲν. Οὐδὲν ἡδύτερον τῆς αἰζῶου καλλονῆς, οὐδὲν τερπνότερον τῆς ἀλήκτου εὐφροσύνης· οὐδὲν ποθεινότερον τῆς αἰδίου χαρᾶς, τῆς πανεμπρεποῦς εὐτρεπείας καὶ τῆς ἀπεράντου μακαριότητος» (Μακάριος Φιλαδελφείας).

★

Τὴν ἰδίαν γραμμὴν ἀκολουθεῖ ἀργότερα καὶ ὁ Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης. Δὲν εἶναι μόνον ὁ μεγάλος ἀσκητὴς καὶ ὁ ἀπαράμιλλος διδάσκαλος τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ ἑξαγιασμένη καὶ θεοκεντρικὴ ψυχὴ του ἀκτινοβολεῖ διαρκῶς τὴν χαρὰν, καρπὸν τῆς ἁγίας του ζωῆς, ὅπως βλέπομεν εἰς τὰ ἔργα του. Ὁ νοῦς του χαίρει καὶ σκιρτᾷ, ἡ καρδιά του ἀγάλλεται καὶ ἠδύνεται, ὅταν

στοχάζεται τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀπὸ τὸν στοχασμὸν αὐτὸν γίνεται «ὄλος ἔκθαμβος καὶ ὄλος πασίχαρος». Εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν ἀδολεσχίαν δὲν παύει νὰ ἐντρυφᾷ. «Διὸ καὶ ἐρωτοληπτεῖται τότε ὁ νοῦς· καὶ πάσχει θάμβος ὑπὲρ ἔννοιαν, καὶ σκιρτᾷ τῇ καρδίᾳ, καὶ χορεῦει τῷ πνεύματι· καὶ παιάνας ἰστᾷ· τοῦτο ἡδονὴν κυρίαν, τοῦτο γλυκασμὸν, τοῦτο πλήρωσιν πόθου κρίνων, τὴν ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ θεωρίαν καὶ ἀγαλλίασιν».

Αὐτὸ εἶναι τὸ πλούσιον ψυχικὸν περιεχόμενον τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, αὐτὸς εἶναι ὁ θησαυρὸς τῆς ἀγγελικῆς ψυχῆς του. Περὶ αὐτῶν τῶν «πνευματικῶν ἡδονῶν» κάμνει εὐρὴν λόγον ὁ μεγάλος συγγραφεὺς εἰς τὰ τελευταῖα κεφάλαια τοῦ «Συμβουλευτικοῦ» του⁽¹⁷⁾.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἀκούρατος ἱεραπόστολος τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος εἰς τὰς τόσον δημοφιλεῖς ὁμιλίας του δὲν παρέλειπε καὶ τὸ κήρυγμα τῆς χαρᾶς πρὸς τὸ δοῦλον γένος. «Πρέπει, ἀδελφοί μου, νὰ χαιρώμεθα καὶ περισσότερον τὴν Κυριακὴν». «Ναὶ χαιρεσθε ὅσοι βγάζετε τὸ ψωμί σας μετὸν κόπον σας...»⁽¹⁸⁾.

Καὶ οἱ δύο μεγάλοι ἱεράρχαι τῆς Τουρκοκρατίας, Εὐγένιος Βούλγαρις καὶ Νικηφόρος Θεοτόκης, δὲν ἐλημόνησαν τὸ οὐσιαστικὸν αὐτὸ γνῶρισμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ πρῶτος εἰς τὸ «Κεκραγάριον» τοῦ ἱεροῦ Ἀγυουστίου, ὁ δεύτερος εἰς τὰ «Κυριακοδρομία», μᾶς ἐχάρισαν ἐκλεκτὰς σελίδας περὶ χαρᾶς, χωρὶς νὰ φθάνουν ἴσως τὸ μυστικὸν βάθος τοῦ Νικοδήμου. Πολὺ ἐπιγραμματικὰ ὁ Θεοτόκης εἰς εἰδικὴν ὁμιλίαν του τονίζει ὅτι «ἡ πνευματικὴ χαρὰ ἐστὶ καρπός, ὃν καρποφορεῖ ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος φωτιζομένην». Καὶ προχωρεῖ εἰς τὴν σαφῆ καὶ συστηματικὴν του ἐξέτασιν. «Μία ἐστὶν ἡ πηγὴ τῆς ἀληθινῆς καὶ ἀδιαλείπτου χαρᾶς, τῶν ἀρετῶν ἢ ἐργασιᾶ· ὅταν νικᾷς τὴν ἁμαρτίαν, ὅταν συγχωρῆς τὸν ἐχθρόν σου, ὅταν ἐλεῆς, ὅταν σωφρο-

(15) Ὁσ. Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου: Τὰ Εὐρισκόμενα... Ἔκδ. Δ. Ζαγοραίου, Ἐνετίσαι 1790, μέρος 2ον, λόγος 7ος, σελ. 19.

(16) Ἄν. Περατικοῦ: «Οἱ διδάσκαλοι τῆς νοεράς προσευχῆς». Ἐν Βόλφ 1951, σελ. 12.

(17) Συμβουλευτικὸν ἐγχειρίδιον περὶ φυλακῆς τῶν πέντε αἰσθήσεων, ἐν Ἀθήναις 1885, σελ. 174 ἔ.

(18) Φ. Μιχαλοπούλου: «Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός», Ἀθήνα 1940, σελ. 43-44.

νῆς, ὅταν προσεύχεσαι, τότε αἰσθάνεσαι τὴν χαρὰν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν σου»⁽¹⁹⁾.

Τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν ἀναδρομὴν ἄς τὴν κλείσωμεν μὲ ἓνα σύγχρονον θρησκευτικὸν συγγραφέα, ὁ ὁποῖος συνεχίζει τὴν παράδοσιν τῶν προηγουμένων. Ὁ Εὐσέβιος Μαθιόπουλος, ὅπως καὶ οἱ πνευματικοὶ τοῦ πατέρους, δὲν εἶναι ὁ ἕξαλλος ὑμνητὴς τῆς χαρᾶς. Εἶναι ὁ νηφάλιος καὶ ἤρεμος διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος προσφέρει ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας του. Καὶ τίποτε δὲν εἶναι περισσότερο φυσικὸν καὶ αὐθόρμητον ἀπὸ μίαν ἐπιστολήν. Ἴδου λοιπὸν τί γράφει εἰς μίαν καθοδηγητικὴν ἐπιστολήν του πρὸς τέσσαρας ἀδελφοὺς τὸ 1904.

«...Ἡ ἐν Κυρίῳ χαρὰ εἶναι μία μεγάλη δύναμις εἰς τὴν ψυχὴν, ἀναγκαιοτάτη καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν προαγωγὴν ἐκάστου ἡμῶν καὶ διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἄλλων. Τὸ Εὐαγγέλιον, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, εἶναι ὄλο χαρὰ, καὶ τὴν χαρὰν μεταδίδει εἰς πάντας τοὺς δεχομένους αὐτὸ ἐλευθερῶνον αὐτοὺς ἀπὸ τὰς ἀπελπισίας καὶ τὰς λύπας»⁽²⁰⁾.

★

Εἰς τὴν σύντομον αὐτὴν ἐπισκόπησιν βλέπει κανεὶς ὅτι τὸ ἄνθος τῆς χαρᾶς ἤνθισε ὄχι μόνον εἰς ὄλους τοὺς χριστιανικοὺς αἰῶνας, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ κλίματα: καὶ

(19) Ν. Θεοτόκη: «Κυριακοδρομὸν Ἀποστόλων», ἔκδοσις Θ' Ἀθῆναι 1930, σελ. 611.

(20) Σ. Παπαζώστα: «Εὐσ. Μαθιόπουλος» Β' ἔκδοσις σελ. 210.

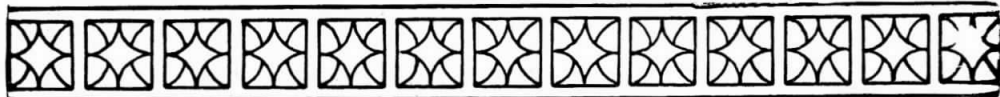
Εἶναι ἰδιαίτερος χαρακτηριστικὸν ὅτι καὶ οἱ δύο μεγάλοι πεζογράφοι τῆς συγχρόνου μας Ὀρθοδοξίας, ὁ Ντοστογιέβσκι καὶ ὁ Παπαδιαμάντης παρουσιάζουν τύπους γνησίας καὶ ἀγνῆς χριστιανικῆς χαρᾶς εἰς τὰ ἔργα των, ὁ πρῶτος εἰς τὸν στάρετς Ζωιμίμ, ὁ δεῦτερος εἰς τοὺς χωρικοὺς του.

εἰς τοὺς καιροὺς τῶν διωγμῶν, καὶ εἰς τὰς μακρινὰς ἐρήμους, καὶ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν. Ἀπὸ τὰς ρωμαϊκὰς κατακόμβας μέχρι τὰ βυζαντινὰ κελλιὰ δὲν ἐσταμάτησε νὰ ψάλλεται ὁ παναρμόνιος ὕμνος τῆς χαρᾶς εἰς διαφόρους παραλλαγάς.

Ἄλλ' αὐτὴ ἀκριβῶς ἢ καθολικότης τῆς χριστιανικῆς χαρᾶς φανερώνει καὶ ἓνα ἄλλο γνώρισμά της. Τὸ ὅτι δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς εὐμενεῖς ὄρους· δὲν ἰσχύει δι' αὐτὴν ἢ θεωρία τοῦ περιβάλλοντος. Τοῦναντίον βλαστάνει καὶ εἰς τὰ πλεον δυσμενῆ κλίματα τὸ ἀειθαλὲς φυτὸν της. Καὶ τοῦτο, διότι εἶναι κάτι βαθὺ καὶ πηγαιόν. Κἀντι πὺν ἔχει τὰς ρίζας του εἰς τὰ βάθη τῆς προσωπικότητος. Κἀντι ἐσωτερικὸν καὶ πνευματικόν. Εἶναι «καρπὸς τοῦ Πνεύματος», ὅπως διεκήρυξεν ὁ μέγας κήρυξ της ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Γαλ. ε' 22). Ἡ χαρὰ εἶναι προῖον τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, τῆς ἀναγεννημένης ζωῆς. Δὲν ἔμπορει νὰ βλαστήσῃ εἰς τὰ βορβορώδη τέλματα τῆς κατωτέρας ὑλιστικῆς ζωῆς· ἐκεῖ ἔχουν τὴν θέσιν των μόνον τὰ σαπρόφυτα ὑποκατάστατά της. Βλαστάνει ὁμως καὶ ἀνθοβολεῖ εἰς τὴν ἀγνῆν καὶ ἐνάρετον ψυχὴν, ἔστω καὶ ἂν αὐτὴ εὐρίσκεται πρὸ τοῦ θανάτου ἢ ἐνώπιον τοῦ δημίου. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀκαταμάχητον δίδαγμα τῶν αἰῶνων, εἶναι ἓνα ἀδιαμφισβήτητον ἱστορικὸν συμπέρασμα, πὺν ἔρχεται νὰ βαθύνη τὴν θεολογίαν τῆς χαρᾶς καὶ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι «θετικὸ σύστημα χαρᾶς»⁽²¹⁾.

Β. ΕΡΑΣΤΟΣ

(21) Β. Πλουμίδη: «Ἡ χαρὰ, αἴτημα καὶ πραγματικότης», «Ἀκτίνες» 1946, σελ. 114.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ἡ κρίσις εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν, περὶ τῆς ὁποίας τόσος γίνεται λόγος, ἐκδηλοῦται ἐντονώτερον εἰς τὸν τομέα τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως.

Ἡ ἀνεργία καὶ ἡ ὑποαπασχόλησις καὶ αἱ χιλιάδες τῶν νέων, πὺν κατ' ἔτος ἐξέρχονται ἀπὸ τὰ σχολεῖα, χωρὶς νὰ ἔχουν ἐφόδια ἐπαρκῆ διὰ παραγωγικὴν ἀπασχόλησιν, εἶναι γεγονότα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν τὴν οἰκονομίαν μας. Ἐνα ἄλλο ὁμῶς γεγονός, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐξ ἴσου χαρακτηριστικόν, εἶναι ἄφ' ἑνὸς ἢ εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς κλάδους καὶ τὰς βαθμίδας τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας ἔλλειψις εἰδικευμένων ἐργατῶν καὶ ἐργοδηγῶν, συνεχῶς ἐπιτεινωμένη ἀπὸ τὴν πραγματοποιουμένην ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς⁽¹⁾ καὶ ἄφ' ἑτέρου ἢ χαμηλῆ ἐπαγγελματικὴ στάθμη τῶν ἐργατῶν, οἱ ὁποῖοι σήμερον θεωροῦνται ὡς εἰδικευμένοι. Καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο γεγονός αἰτιολογεῖ, μέχρις ἑνὸς βαθμοῦ, τὸ φαινόμενον τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως, διότι ἔλλειψις ἐπαρκῶν εἰδικεύσεως σημαίνει χαμηλὴν παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας, δηλ. ἠϋξημένον κόστος παραγωγῆς καὶ χαμηλοὺς μισθοὺς καί, ἄρα, χαμηλὸν βιοτικὸν ἐπίπεδον διὰ τὸ μεγάλο τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ· εἰς αὐτὸ δὲ τὸ χαμηλὸν βιοτικὸν ἐπίπεδον ἔχει τὰς ρίζας του τὸ φαινόμενον τῆς ἀνεργίας⁽²⁾. Καὶ ἔτσι ἡ ἔλλειψις εἰδικευμένου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ σοβα-

(1) Ἡ ἔλλειψις αὐτῆς εἰδικευμένων ἐργατῶν δὲν εἶναι βεβαίως μόνον ἑλληνικὸν φαινόμενον, οὔτε παρατηρεῖται μόνον εἰς τὰς χώρας, πὺν δὲν ἔχουν ἐπαρκῶς ἀναπτῆξαι τὴν βιομηχανίαν των. Ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν αὐτὴν πάσχουν καὶ αἱ βιομηχανικῶς ἀνεπτυγμέναι χώραι. Μετὰ τὴν διανομήν ὅτι παρ' ἡμῶν ἡ ἔλλειψις εἶναι ἐντονώτερα καὶ ἔχει χαρακτηριστικὰ γενικὰ. (Βλ. Δ. Πυργιώτη: «Μπροστὰ στὶς νέες ἐπιστημονικῆς κατακτήσεις» «Ἀκτίνες» 1958, σ. 105, καὶ Δελτίον Οἴκον. Πληροφοριῶν ἀριθ. φύλ. 183 σ. 66).

(2) R. Nurkse: «Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries», Oxford 1957, σ. 57 ἑπ.

ρώτερα προσκόμματα εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας μας.

Παρὰ ταῦτα, τὸ νὰ ὑπάρχη τόση ἐκτάσεως ἀνεργίας, ὅταν ὑφίσταται τόση ἔλλειψις εἰδικευμένων ἐργατῶν, δὲν παύει νὰ ἀποτελεῖ μίαν ἀντίφασιν, ἡ ὁποία θεωρομένη μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τῶν προόδων τῆς τεχνικῆς καὶ τῶν σημερινῶν ἐξελίξεων διὰ τὴν σύμπηξιν εὐρύτερων οἰκονομικῶν χώρων, καθιστᾷ δραματικὸν τὸ πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἐπιβιώσεως τοῦ λαοῦ μας.

Ἡ ἀντίφασις, ὁμῶς, αὐτὴ δὲν ἀποτελεῖ τὴν μόνην ἀποψιν τοῦ προβλήματος.

Ὁ Ἕλληνας ἐργάτης καὶ ὁ Ἕλληνας ἀγρότης, ὅπως καὶ νὰ τὸ πάρωμεν, εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὸ περιθώριον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Τὸ αἶτημα νὰ μετατεθῆ ὁ ἐργάτης ἀπὸ τὸ περιθώριον εἰς τὸ κέντρον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, καὶ ὡς ἐλευθέρου πνευματικῆς προσωπικότητος, χωρὶς νὰ ἀποτελεῖ πλεον ὄργανον ἐπιδιώξεων, νὰ πάρῃ τὴν θέσιν πὺν τοῦ ἀρμόζει ὡς δημιουργὸς τοῦ πολιτισμοῦ⁽³⁾, τὸ αἶτημα αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν ἄλλην σημαντικὴν ἀποψιν τοῦ προβλήματός μας.

Ἡ ἀντίφασις καὶ τὸ αἶτημα τοῦτο συναποτελοῦν ἓνα πρόβλημα, τὸ ὁποῖον, εἰς τὸ τέλος τῆς ἀναλύσεως, εἶναι πρόβλημα ἀγωγῆς, πρόβλημα ἐκπαίδευσως καὶ εἰδικώτερον πρόβλημα ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως.

Διὰ τοῦτο ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον προκαλεῖ ὁ ἐκδοθεὶς⁽⁴⁾ τόμος τῶν «Πορισμάτων τῆς Ἐπιτροπῆς Παιδείας», τῆς ὁποίας τὸ πρόβλημα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως ἀπετέλει ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια θέματα μελέτης.

Εἰς τὴν σύντομον Εἰσήγησίν της ἡ Ἐπιτροπὴ ἐγγίζει τὴν καρδίαν τοῦ θέματος. Κατὰ τρόπον μεθοδικὸν καὶ συνοπτικὸν ἐ-

(3) Βλ. Π. Μελίτη: «Ἐργαζόμενα Νεῖατα», «Ἀκτίνες» 1949 σ. 460 ἑπ.

(4) Ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου, 1958.

ρευνῶνται εἰς τὰ «Πορίσματα» ὅλαι αἱ ἀπόψεις τοῦ θέματος καί, διὰ τῶν προτεινομένων μέτρων, τοποθετεῖται τοῦτο εἰς τὴν ὀρθὴν βᾶσιν του.

Ἔτσι, ὅμως, τὰ Πορίσματα τῆς Ἐπιτροπῆς Παιδείας ἀποτελοῦν ἤδη μίαν ἀπάντησιν εἰς τὸ πρόβλημα πού μᾶς ἀπασχολεῖ καί, δι' αὐτό, θά μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ δώσωμεν, εἰς γενικὰς γραμμὰς, τὰ κύρια σημεῖα τοῦ τμήματός των ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς σχετικῆς Εἰσηγήσεως, ἡ ὁποία προτάσεται τῶν «Πορισμάτων», ὑπογραμμίζεται ἡ ἀνάγκη νὰ δοθῇ ἀπόλυτος προτεραιότης εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν θέμα, διότι, κατὰ τὴν Ἐπιτροπὴν, ἀπ' αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἡ προαγωγή τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ μας καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς χώρας μας, δηλ. αὐτὸ τοῦτο τὸ μέλλον τοῦ λαοῦ μας.

Καὶ χωροῦσα εἰς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐκπαιδεύσεως, τὴν ὁποίαν ἔχει ἀποστολὴν νὰ παρέχῃ τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον, ἡ Εἰσηγήσις τονίζει ὅτι βᾶθρον διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων μας δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διὰ τὸ ἔθνος μας ἀποτελεῖ παράδοσιν, δηλ. ἕνας «εὐρύχωρος καὶ ὑψηλόφρων ἀνθρωπισμός... ἐμφορούμενος ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα». «Ἀνθρωπιστική», μὲ τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν, πρέπει νὰ εἶναι ἡ Παιδεία μας διὰ νὰ μᾶς δώσῃ νέους «ἐλευθέρους τὸ φρόνημα, ἐμπνεομένους ἀπὸ ὑψηλὰ ἰδανικά, πιστοὺς εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Πατρίδα, καὶ τιμῶντας, εἰς τὸ πρόσωπον τὸ ἰδικὸν των καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, τὸν «ἄνθρωπον» ὡς κορωνίδα τῆς Δημιουργίας».

Καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις; Ποία εἶναι ἡ θέσις τῆς μέσα εἰς τὴν ὅλην ἐκπαίδευσιν; Μά, ἀπλούστατα, συνεχίζει ἡ Εἰσηγήσις, ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι καὶ αὐτὴ παιδεία καὶ τὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα εἶναι καὶ αὐτὰ μορφωτικὰ σχολεῖα, ὅπως καὶ τὰ σχολεῖα γενικῆς μορφώσεως. «Ἡ ἐργασία διὰ τῆς χειρὸς ἀπαιτοῦσα καὶ πνευματικὴν προσπάθειαν καὶ παρακινούσα εἰς πνευματικὴν δημιουργίαν εἶναι μορφωτικὴ ἐργασία».

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις ἀποβλέπει, βέβαια, εἰς τὸν εἰδικώτερον σκοπὸν, νὰ δώσῃ τὰς ἀπαραίτητους γνώσεις καὶ δεξιότητας δι' ἕνα βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα τοῦτο ὅμως, ὡς εἰδικωτέρα ἐπιδιώξις τῆς βασικῆς ἀποστολῆς τῆς, ἡτις συνίσταται εἰς τὸ νὰ δώσῃ καὶ τὴν γενικὴν ἐκείνην μόρφωσιν, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς προσωπικότητος.

Ἡ σημασία τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαδεύσεως διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κάθε ἀτόμου εἰς τὴν ζωὴν ἀρχίζει πλέον νὰ ἀναγνωρίζεται γενικῶς. Ἡ ἔθνικὴ οἰκονομία, ἡ ἀναπτύσσομένη βιομηχανία μας εἰδικωτέρον, ζητεῖ, ὁλονὲν μὲ αὐξανόμενον ρυθμὸν, εἰδικευμένους ἐργάτας. Μόνα τὰ γυμνάσια, ὅπως σήμερον λειτουργοῦν, ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ἱκανοποιοῦν τὰς μορφωτικὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Πρέπει νὰ δώσωμεν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὴν νεολαίαν νὰ στραφῇ πρὸς τὰ πρακτικὰ ἐπαγγέλματα.

Εἶναι φανερόν ὅτι σήμερον ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν χώραν μας εὐρίσκεται εἰς μεγάλην καθυστέρησιν. Καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ ἐκπαιδευομένων, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καλύψῃ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκονομίας μας εἰς εἰδικευμένον προσωπικόν, ἀλλὰ καὶ ποιοτικῶς ἡ μόρφωσις πού παρέχει, ἐκτὸς ὀρισμένων ἐξαιρέσεων, δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸ ἐπίπεδον πού πρέπει. Πολλὰ εἶναι τὰ αἷτια αὐτῆς τῆς καθυστέρησεως καὶ ὡς τοιαῦτα ἠμποροῦν ν' ἀναφερθῶν: 1) Ἡ ἔλλειψις ἐνιαίας κρατικῆς διοικήσεως καὶ ἐποπτείας (εἰς πέντε ὑπουργεῖα εἶναι κατανεμημένη ἡ διοίκησις τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως). 2) Τὸ ἀνεπαρκές, καὶ ἐν πολλοῖς ἀκατάριστον, διδακτικὸν προσωπικόν. 3) Ἡ συγκέντρωσις τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν εἰς τὴν περιοχὴν πρωτευούσης. 4) Τὸ ὅτι καὶ οἱ ἄποροι πληρώνουν δίδακτρα. 5) Τὸ ὅτι ὡς κοινωνία ἐθεωροῦμεν τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν ὡς παρέχουσαν δευτέρας ποιότητος μόρφωσιν. 6) Τὸ μειονέκτημα ὁμῶς πού χαρακτηρίζει τὴν ἐπαγγελματικὴν μας ἐκπαίδευσιν εἶναι ἡ μονομέρεια τῶν προγραμμάτων τῶν ἐπαγγελματικῶν μαθημάτων, τὰ ὁποῖα, οὕτω, προσφέρουν ἀπλῆν μόνον εἰδίκευσιν, χωρὶς τὴν ἀπαραί-

τητον συμπληρωματικὴν γενικὴν μόρφωσιν καί, ἔτσι, «δὲν βοηθοῦν τοὺς νέους εἰς τὸ νὰ ἀναπτύξουν τὴν προσωπικότητά των καὶ νὰ ἀποκτήσουν συναίσθησιν τῶν καθηκόντων των πρὸς τὸ Κράτος καὶ τοὺς συνανθρώπους των».

Μὲ ἀφετηρίαν αὐτὰ τὰ μειονεκτήματα τὰ «Πορίσματα» προχωροῦν εἰς τὴν διατύπωσιν, εἰς εἰδικὴν παράγραφον, τῶν «θεμελιωδῶν ἀρχῶν», αἱ ὁποῖαι δέον νὰ καθορίζουν τὴν θέσιν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ὅλης ἐκπαίδευσως:

1) Ἐφ' ὅσον τὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα εἶναι καὶ αὐτὰ μορφωτικὰ σχολεῖα, τὸ πρόγραμμά των πρέπει νὰ εἶναι τοιοῦτοτρόπως διαμορφωμένον, ὥστε, ἐκτὸς τῆς εἰδικῆς προπαρασκευῆς, νὰ ἐπιτυγχάνεται καὶ ἡ θρησκευτικὴ, ἀνθρωπιστικὴ καὶ πολιτικὴ ἀγωγή τῶν νέων.

2) Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις δέον νὰ βασίζεται ἐπὶ τοῦ ἔξαετοῦς δημότικου σχολείου, τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι ὑποχρεωτικὸν καὶ εἰς τὸ ὁποῖον δὲν θὰ γίνεται καμμία διαφοροποίησις ἢ εἰδίκευσις.

3) Ἡ φοίτησις εἰς τὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα πρέπει νὰ παρέχεται κατὰ τὸ δυνατὸν δωρεάν.

4) Δέον νὰ καθιερωθῇ εὐέλκτον σύστημα ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως περιλαμβάνον πολλοὺς τύπους σχολείων ἡμερησίων, ἡμιημερησίων, βραχείας διαρκείας, μεταβατικῶν κλπ., καταβαλλομένης ἰδιαίτερας προσπαθείας νὰ ἀποφεύγωνται τὰ νυκτερινὰ σχολεῖα.

Ἔτσι προχωρεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ εἰς τὸ εἰδικὸν μέρος τῶν «Πορισμάτων» τῆς, εἰς τὸ ὁποῖον προτείνονται συγκεκριμένα μέτρα διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως. Ἐκ τούτων σημειώομεν τὰ κυριώτερα:

1) Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις πρέπει νὰ ὀργανωθῇ καὶ ἐπεκταθῇ εἰς ὀλόκληρον τὴν χώραν, καὶ εἰς ἐκάστην περιοχὴν ἀναλόγως τῶν ἰδιαιτέρων γεωοικονομικῶν συνθηκῶν, πού ἐπικρατοῦν εἰς αὐτήν, τῆς παραδόσεως καὶ τῶν συνηθειῶν τῶν κατοίκων. Τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον οὐσιαστικῶς ὑπῆρξε ἀπὸν εἰς τὴν μέχρι τοῦδε γενομένην

προσπάθειαν διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν.

2) Νὰ ἐνισχυθοῦν αἱ καλῶς λειτουργοῦσαι ἰδιωτικαὶ ἐπαγγελματικαὶ σχολαί, ἐξασφαλιζομένης τῆς ἐπιμελοῦς ἐποπτείας των.

3) Νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐνιαία διοίκησις καὶ ἐποπτεία τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως διὰ τῆς ὑπαγωγῆς ὅλων τῶν εἰς διάφορα ὑπουργεῖα νῦν λειτουργουσῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὸ ὑπουργεῖον Παιδείας, παρὰ τῷ ὁποίῳ νὰ ἰδρυθῇ εἰδικὴ ὑπηρεσία ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως. Παρ' αὐτῇ θὰ λειτουργῇ μόνιμον γνωμοδοτικὸν συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἀπὸ ἐκπαιδευτικῶν καὶ γενικῶς ὀργανώσεων ἐνδιαφερομένων διὰ τὸ θέμα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως καὶ τὸ ὁποῖον ἀποστολὴν θὰ ἔχη τὸν προγραμματισμὸν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως, συμφώνως πρὸς τὰς ὑφισταμένας καὶ νεοδημιουργουμένας ἀνάγκας. Εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ γνωμοδοτικοῦ συμβουλίου θὰ ἀνήκει καὶ ἡ μέρμνα διὰ τὴν συγγραφήν τῶν καταλλήλων βοηθημάτων καὶ βιβλίων διὰ διδασκοντας καὶ διδασκόμενους. Ἐπίσης τὸ γνωμοδοτικὸν συμβούλιον πρέπει νὰ ὑπολογίσῃ τὸ κόστος ἰδρύσεως καὶ ἐτησίας λειτουργίας ἐκάστου ἐπαγγελματικοῦ σχολείου καὶ νὰ μελετήσῃ ποῖα εἶδη ἐπαγγελματικῶν σχολείων θὰ ἰδρυθοῦν ἐντὸς τῆς πρώτης προσεχοῦς 10ετίας.

4) Τὰ τεχνικὰ σχολεῖα, ποικίλων, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των, τύπων καὶ διαρκείας σπουδῶν, θὰ διακρίνονται εἰς κατώτερα, μέσα καὶ ἀνώτερα. Τὰ κατώτερα, στηριζόμενα ἐπὶ τῆς προπαιδείας τοῦ ἔξαετοῦς δημοτικῶν σχολείων, θὰ καταρτίζουν ἐργάτας, τεχνικοὺς καὶ ἐπαγγελματίας ἐν γένει (οἰκοδόμους, ξυλουργοὺς, γεωργοτεχνίτας, μεταλλουργοὺς, μαγείρους, ράπτας κλπ.). Τὰ μέσα, παραλαμβάνοντα τοὺς μαθητὰς τῶν ἔξ ἀποφοίτων τῶν προγυμνασίων, δηλ. τοῦ πρώτου γυμνασιακοῦ κύκλου (ἢ καὶ τῶν κατωτέρων ἐπαγγελματικῶν σχολείων), θὰ παρασκευάζουν τοὺς δι' ἐπαγγέλματα ἀπαιτοῦντα πληρῆστεραν τεχνικὴν κατάρτισιν (ὡς εἶναι τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ ἐμποροῦπαλλήλου, τοῦ ἐργοδηγοῦ, τοῦ ὑφαντουργοῦ, τοῦ βοηθοῦ

νοσοκόμου, τοῦ ἠλεκτροτεχνίτου κ. ἄ.). Εἰς τὰ ἀνώτερα ἐπαγγελματικά σχολεῖα, ὅπου θὰ φοιτοῦν σπουδασταὶ ἔχοντες ἀπολυτήριον γυμνασίου ἢ λυκείου (ἐνδεχομένως δὲ καὶ μέσου επαγγελματικοῦ σχολείου), ἀνήκουν αἱ σχολαὶ βιομηχανικῶν σπουδῶν, ραδιοτεχνιῶν, λογιστῶν, κοινωνικῶν λειτουργῶν, μαιῶν, νοσοκόμων κλπ.

5) Διὰ τὴν επαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἄνω τῶν 14 ἐτῶν νέων, τῶν ἐργαζομένων εἰς ἐργοστάσια, προτείνεται νὰ βελτιωθῇ καὶ ἀξιοποιηθῇ ὁ θεσμὸς τῆς μαθητείας, πειθομένων τῶν βιομηχανῶν νὰ ἐνθαρρύνουν τὴν παρὰ τοῖς ἐργοστασίοις τῶν ἰδρυσιν καὶ λειτουργίαν τεχνικῶν σχολῶν.

6) Ὡς πρὸς τὴν γεωργικὴν ἐκπαίδευσιν προτείνονται ἡ ἰδρυσις καὶ νέων γεωργικῶν σχολείων, ἡ ἐπέκτασις τῶν περιοδικῶν τοιούτων, καθὼς καὶ ἡ ὀργάνωσις μονοετούς γενικῆς γεωργικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς ἐκατὸν τοῦλάχιστον κοινότητος.

Ἐν συνεχείᾳ ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλαι ὑποδείξεις ἀφορῶσαι εἰς τὴν καλυτέραν ὀργάνωσιν καὶ τὴν τυχόν ἰδρυσιν νέων ἐμπορικῶν καὶ ναυτικῶν σχολῶν καθὼς καὶ οἰκοκυρικῶν σχολῶν θηλέων.

Ἐκεῖνο ὅμως, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται εἰς μέγαν βαθμὸν ἡ ἐπιτυχία τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, εἶναι τὸ διδακτικὸν προσωπικόν. Ἡ ἔλλειψις καταλλήλων διδακτικῶν βιβλίων διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ βοηθημάτων διὰ τοὺς διδάσκοντας, κυρίως ὅμως ἡ ἔλλειψις παραδόσεως καὶ πείρας, δημιουργεῖ πολλὰ προσθέτους δυσχερείας. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰ γενικῆς μορφώσεως μαθήματα εἶναι δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν τῆς στοιχειώδους καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως. Ὡς διδάσκαλοι δὲ τῶν θεωρητικῶν τεχνικῶν γνώσεων εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐπιστήμονες μηχανικοί, φυσικοί, χημικοί κλπ. Ἐκεῖνοι ὅμως, πού σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἐλλείπουν, εἶναι οἱ διδάσκαλοι τῶν πρακτικῶν τεχνικῶν γνώσεων, οἱ ὁποῖοι, ἀκριβῶς, εἶναι δύσκολον νὰ ἐξευρεθοῦν, λόγῳ τῆς πολυμορφίας τῶν τεχνικῶν κλάδων καὶ τῆς ἀπαιτουμένης μεγάλης ἐξειδικεύσεως. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν, προτείνεται ἡ μετάκλησις ξένων

ἀρχιεργατῶν, ὅπως χρησιμεύουν ὡς διδάσκαλοι τῶν πρακτικῶν τεχνικῶν γνώσεων καὶ ἡ μετεκπαίδευσις ἡμεδαπῶν ἀρχιεργατῶν εἰς ξένα ἐργοστάσια καὶ ἀντιστοίχους σχολὰς, πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀντιστοίχου ἐξειδικεύσεως. Καὶ πάντως δι' ὅλους τοὺς διδασκάλους τεχνικῶν μαθημάτων θὰ εἶναι ἀπαραίτητος κάποια παιδαγωγικὴ ἐπιμόρφωσις.

Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ὅμως τῆς προσπάθειας ἀναπτύξεως τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως χρειάζονται καὶ ὠριμένα ὑλικά καὶ προϋποθέσεις. Καὶ πρῶτον πρέπει νὰ ἀποφραχθῇ ἕνα ἄσπονον πού ἐπαρουσιάζετο κατὰ τὴν ἰδρυσιν γυμνασίων. Κάθε τόσο ἰδρύνοντο, πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ, γυμνάσια, μὲ ἀνεπαρκῆς προσωπικόν, χωρὶς τὸ κατάλληλον κτίριον, μὲ ἑλλειπῆ γενικῶς ὅλον τὸν ἀπαραίτητον ἐξοπλισμὸν, καὶ ἀνεμνετο νὰ φανῇ ὁ εὐγενῆς δωρητῆς πού θὰ ἀνεπλήρωνε τὰ ἐλλείποντα, ἐνῶ, ἐν τῷ μεταξῷ, ἡ ἀποτελεσματικότης τῆς ἐργασίας τοῦ σχολείου ἦτο προβληματικὴ. Εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐπιτρέπεται ἡ ἰδρυσις σχολείων, πολλῶν δὲ μᾶλλον επαγγελματικῶν σχολῶν, ἂν προηγουμένως δὲν ὑπάρχουν τὸ κατάλληλον κτίριον, τὸ ἀναγκαῖον διδακτικὸν προσωπικόν, τὰ ἀπαραίτητα ἐργαστήρια, ἐπαρκῶς ἐξοπλισμένα καὶ τὰ κατάλληλα βιβλία καὶ βοηθήματα διὰ διδάσκοντας καὶ διδασκομένους.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν χώραν μας εἶναι ἔργον μακρᾶς πνοῆς καὶ ὡς τοιοῦτον δέον νὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμεν. Μελέτη χρειάζεται, ἐπισημασμένη καὶ ἐξονυχιστικὴ τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων, κυρίως ὅμως χρειάζεται μελέτη τῶν ἀναγκῶν εἰς εἰδικευμένον ἐργατικὸν δυναμικὸν εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς οἰκονομίας μας, καθὼς καὶ μελέτη τοῦ κόστους ἰδρύσεως καὶ ἐτησίως λειτουργίας τῶν διαφόρων τύπων επαγγελματικῶν σχολῶν. Καὶ βάσει τῆς μελέτης αὐτῆς θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἱκανοποίησις τῆς ἀνάγκης νὰ καταστροφῇ ἕνα πρόγραμμα πλῆρες καὶ μεθοδικὸν διὰ τὴν σταδιακὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέτρων ἀναπτύξεως τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν ἰδρυσιν τῶν ἀναγκαίων σχολῶν.

Ἄλλὰ διὰ νὰ ἔχωμεν επαγγελματικὴν

ἐκπαιδευσιν θὰ χρειασθῆ νὰ δαπανήσωμεν· καὶ ἐδῶ πρέπει ἡ Πολιτεία νὰ μὴ φανῆ φειδωλή. Διὰ νὰ κτισθοῦν τὰ κτίρια, καὶ νὰ ἐξοπλισθοῦν τὰ ἐργαστήρια καί, κυρίως, διὰ νὰ ἀμειφθῆ, ὅπως πρέπει, τὸ διδακτικὸν προσωπικόν, θὰ ἀπαιτηθοῦν δαπάναι, αἱ ὁποῖαι ὅμως θὰ ἀποτελέσουν ἐπένδυσιν κατ' ἐξοχὴν παραγωγικὴν.

★

Ἐδῶ τελειώνουν τὰ Πορίσματα τῆς Ἐπιτροπῆς Παιδείας σχετικῶς μὲ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν. Εἶναι φανερόν ὅτι ἔτοιμοι λύσεις δὲν προσφέρονται. Ἀρχαὶ τίθενται καὶ χαράσσονται γενικαὶ κατευθύνσεις πολῦτιμοι, αἱ ὁποῖαι ὅμως διὰ νὰ ἀξιοποιηθοῦν χρειάζεται νὰ σταθῆ συντόμως τὸ προτεινόμενον γνωμοδοτικὸν συμβούλιον καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ἀμέσως ἡ μελέτη τῶν ἐπὶ μέρους, ἢ κατὰστροφῆς τοῦ προγράμματος καὶ κυρίως ἡ συνεπῆς καὶ σταθερὰ καὶ μὲ γοργότητα μέχρι τέλους ἐφαρμογὴ του.

Καί, τέλος, διὰ νὰ ὀρθοποδήσῃ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις—εἶναι καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς σκέψις αὕτη—χρειάζεται τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν στοργὴν ὄλων μας. Ἡ αὐτόχρημα ζωτικὴ σημασία τῆς διὰ τὸ μέλλον τοῦ τόπου μας ἤρχισε πλέον νὰ γίνεται κοινὴ συνείδησις. Πρέπει τώρα νὰ ἔχωμεν καὶ τὰς συνεπειὰς αὐτῆς τῆς πεποιθήσεως, δηλ. πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἡ μάλλον νὰ συνεχισθῆ ἡ σοβαρὰ ἐργασία, ἡ ὁποία ἐθεμελιώθη ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν Παιδείας. Δὲν εἶναι, βέβαια, ὁ δρόμος τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὁ δρόμος ποὺ δίδει ἄμεσα ἀποτελέσματα· θὰ χρειασθῆ χρόνος διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ ἀπολαύσωμεν τοὺς καρπούς. Καί, πάντως, ἀπὸ μίαν κάπως μακρόπνοον θεώρησιν τῆς σημερινῆς πραγματικότητος, φαίνεται ὅτι εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν θὰ πρέπει, ὀργανωτικῶς τοῦλάχιστον, νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν λύσιν θεμελιωδῶν προβλημάτων τῆς πατρίδος μας, ὅπως εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς κατὰ τὸ δυνατόν πληρεστέρας ἀξιοποιήσεως τοῦ ἐργατικῆς μας δυναμικοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν φυσικῶν πόρων τῆς χώρας μας, τὸ πρόβλημα δηλ. τῆς ἐξαλείψεως τῆς ἀνεργίας καὶ τῆς μειώσεως τῆς αἰμορραγίας τῆς μεταναστεύσεως. Εἰς τὴν ἐξάπλω-

σιν καὶ τὴν ὑψώσιν τῆς στάθμης τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ ἀναζητήσωμεν, εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν τὴν βελτίωσιν τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας. Καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις, ὡς ἀνωτέρω περιεγράφη, εἶναι, ἴσως, ἡ πλέον θετικὴ ἀπάντησις εἰς τὸ αἴτημα τῆς ἀνυψώσεως τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ ἀγρότου καὶ τῆς ἀναδειξέως των εἰς οἰκοδόμους τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Τώρα ποῦ ὁ «κρυετός τῆς τεχνικῆς δημιουργίας»⁽⁵⁾, μὲ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ αὐτοματισμοῦ, ἀρχίζει νὰ προκαλῆ κύματα ἀνεργίας εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀνειδικεῶτων ἐργατῶν, ἐνῶ συνεχῶς δημιουργεῖ στενότητα εἰς τὰς τάξεις τῶν εἰδικευμένων τεχνικῶν, ἀνακλύπτου τεράστια κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ προβλήματα, εἰς τῶν ὁποίων τὴν λύσιν μόνον μία πνευματικὴ ἀντιμετώπισις εἶναι δυνατόν νὰ ὀδηγήσῃ. Καὶ ἡ πνευματικὴ ἀντιμετώπισις δὲν καθιστᾷ, βεβαίως, περιττὴν τὴν μελέτην καὶ τὸν κόπον, τοῦναντίον μάλιστα⁽⁶⁾· δίδει, ὅμως, νόημα εἰς τὴν προσπάθειαν καὶ προσανατολισμὸν εἰς τὴν μελέτην. Καὶ θὰ εἶναι ἔτσι δυνατόν αὐτὴ ἡ τεχνικὴ ἐπανάστασις, ἡ ὁποία τόσην σήμερα προκαλεῖ ἀγωνίαν, νὰ γίνῃ ἡ πηγὴ εὐλογίας ποῦ θὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἐξαθλίωσιν τῶν πολλῶν ὥρων ἐξαντλητικῆς ἐργασίας, θὰ τοῦ παρέχῃ περισσοτέρας ἐλευθέρας ὥρας καὶ θὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν βιοπάλην. Ὑπὸ μίαν ὅμως προϋπόθεσιν: ὅτι θὰ εἶναι εἰς θέσιν ὁ ἄνθρωπος νὰ γεμίσῃ αὐτὸν τὸν ἐλεύθερον χρόνον μὲ ἔργα ἄξια καὶ μεγάλα ποῦ θὰ τὸν ἀνεβάζουν συνεχῶς πρὸ ψηλά. Ἴσως ἡ γενεὰ μας δὲν προλάβῃ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ πρόβλημα τοῦ αὐτοματισμοῦ εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν δξύτητα. Τὸ χρέος ὅμως παραμένει ἐπιτακτικὸν νὰ ἐτοιμάσωμεν τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι θὰ κληθοῦν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ πρόβλημα τοῦτο, διὰ νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουν ἐπιτυχῶς. Καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν εἶναι ἄλλοι ἀπὸ τὰ παιδιὰ μας.

Καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν Πατρίδα μας,

(5) Βλ. Δ. Πυργιώτη, ἔνθ' ἀν.

(6) Π. Μελίτη: «Γιὰ ν' ἀνοίξῃ ὁ δρόμος», σ. 62 ἐπ.

τὸ φαινόμενον, τὸ ὁποῖον σήμερα παρατηρεῖται, νὰ χωρίζωνται τὰ ἑλληνόπουλα, μετὰ τὴν φοίτησίν των εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, εἰς δύο κατηγορίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἢ μία (ἢ μικροτέρα) νὰ κατευθύνεται εἰς τὸ γυμνάσιον διὰ νὰ μορφωθῆ, ἐνῶ ἡ ἄλλη (ἢ ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρα) νὰ τρέπεται πρὸς τὰ ἐπαγγέλματα, χωρὶς οὐδὲ λόγος κἂν νὰ ἠμπορῆ νὰ γίνῃ περὶ μορφώσεως τῆς προσωπικότητος τῶν παιδιῶν αὐτῶν, τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν κατάστασιν, ἢ μᾶλλον ἓνα κατάντημα, τὸ ὁποῖον, διὰ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὰς «Ἀπόψεις»⁽⁷⁾, «οὔτε παιδεία λέγεται, οὔτε δημοκρατία λέγεται, οὔτε ἰσότης τῶν Ἑλλήνων λέγεται, ἀλλ' ἀπλούστατα, ἀποτελεῖ ἄ-

φόρητον σχῆμα μέσα εἰς τὸ ἓν σῶμα τῆς ἐνότητος τοῦ Ἑθνους».

Καὶ ἔτσι τὸ συμπέρασμα προκύπτει σαφές. Ἐὰν τὸ αἶτημα τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ὁ ἄριτος ἄνθρωπος, τὸ πρόβλημα τῶν καιρῶν μας δὲν εἶναι, τότε, παρὰ κυρίως πρόβλημα παιδείας καὶ ἀγωγῆς καί, ἄρα, καὶ πρόβλημα ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι «ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι παιδεία... ἢ ὁποῖα, ἐκτὸς τῆς εἰδικῆς προπαρασκευῆς τῶν νέων, ἀποβλέπει καὶ εἰς τὴν θρησκευτικὴν, τὴν ἀνθρωπιστικὴν καὶ πολιτικὴν ἀγωγὴν αὐτῶν».

Φ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

(7) «Ἀκτῖνες» 1958, σ. 88.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Κύριε τῶν δυνάμεων,
τὴν ὥρα τούτη τοῦ ταπεινοῦ
μας τοῦ ἔσπερινοῦ,
εἰσάκουσέ μας, Κύριε τῶν δυνάμεων,
βοήθησέ τοὺς ἀδύναμους ἡμᾶς.
Ὅχτροι μέσα μας τόσοι,
ποὺ τίς ρίζες τους βαθειὰ ἔχουνε ριζῶσει.
Φύσηξε μὲ τὴ δυνατὴ πνοή σου
καὶ σκόρπισε τοὺς δολεροὺς
ποὺ μᾶς ρουφᾶνε τὸ αἷμα.
Καὶ τῆς γαλήνης σου χύσε τὸ μέλι,
γιὰ νὰ συναχτοῦν, βαρεῖα τσαμπιά,
οἱ δουλεῦτρες μέλισσες,
νὰ γλυκάνουνε τοὺς πόνους μας.
Βρέξε καὶ τὴ δροσιὰ τῆς καλωσύνης σου,
τῆς ἀμετρῆς, γιὰ νὰ δοξάζει σε
ὁ ἄνθρωπος ὁ μέσα μας,
λυτρωμένος.

ΑΓΙΣ ΘΕΡΟΣ

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΕΝΟΣ ΝΕΟΥ

Πέρασαν 2-3 μέρες από τότε που πήραμε την συνέντευξη από το ελληνικό γυμνάσιο(*) και αισθανόμαστε αρκετά στενοχωρημένοι από την έκταση του προβλήματος, αλλά και κάπως ικανοποιημένοι, γιατί είχαμε κάνει σοβαρές διαπιστώσεις. Έτοιμαζόμαστε, λοιπόν, να καταγράψουμε τις εντυπώσεις μας, να αναμετρήσουμε τις ευθύνες και ν' αναλάβουμε κάποια έξυγαντική προσπάθεια, άλλ' ένα κτύπημα του κουδουνιού μας διέκοψε. Ήταν ο ταχυδρόμος, που μας έφερε ένα επείγον γράμμα. Τό ανοίξαμε με άπορία και ενδιαφέρον και είδαμε πώς υπογραφόταν από κάποιο μαθητή.

Μη βιάζεστε, μας έλεγε, να εκφέρετε τελική κρίση και να προβήτε σε ενέργειες, πριν ακούσετε και μένα, γιατί στο τέλος-τέλος μη λημονείτε, πώς όλη η φασαρία γίνεται για μένα. Και όμως το περιεχόμενο των περισσότερων συζητήσεων δείχνει πώς βασικά μ' άγνοείτε και σκέπτεσθε σαν να μην υπήρχα. Βλέπω στις εφημερίδες, διαβάζω στα περιοδικά, παρακολουθώ βιβλία που γράφτηκαν για την αναδιοργάνωση της μέσης εκπαίδευσης, αλλά διαπιστώνω πώς η συζήτηση στρέφεται γύρω από τον τύπο και την μορφή του γυμνασίου μόνο, από τις ώρες διδασκαλίας του α' ή β' μαθήματος, τις κτιριακές εγκαταστάσεις και τον επιστημονικό εξοπλισμό. Έτσι έχω την εντύπωση, μ' όλο το σεβασμό, πώς σās ξεφεύγει η ουσία, η κεντρική γραμμή του θέματος.

Βλέπω πώς πίσω απ' αυτές τις προτεινόμενες λύσεις καθένas κρίνει τα πράγματα μάλλον από προσωπικό ή επαγγελματικό συμφέρον, παρά από ελατήρια γνήσιου ενδιαφέροντος για μένα. Παρατηρώ π. χ. πώς οι φυσικοί θέλουν να αυξήσουν τις ώ-

ρες διδασκαλίας του μαθήματός των, οι μαθηματικοί το ίδιο, οι γυμνασται υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα του γυμνασμένου και σκληραγωγημένου σώματος και οι φιλόλογοι κοιτάζουν να κρατήσουν το πόστο τους με το επιχείρημα της αδιάσπαστης συνέχειας της παραδόσεως της φυλής. Ο βουλευτής πάλι φροντίζει να εξυτηρήσει τους ψηφοφόρους του διώχνοντας από την περιφέρειά του κανένα καλό δάσκαλο και ό γονεὺς πώς να πάρη το παιδί του κάποιο χαρτί και να τακτοποιηθῆ κάπου. Αλλά, με παράπονο το λέω, πέστε μου, πόσοι κοιτάζουν στο βάθος και ανιχνεύουν τις εφθδικές δυσκολίες και τὰ νεανικά προβλήματα;

Γιατί σās ερωτώ: Έχετε καταλάβει τὸ δράμα μας; Έχετε συλλάβει τις δυσκολίες μας; Έχετε ενδιαφεροθῆ πραγματικά για μās, για τὸν προσανατολισμὸ μας; Ἡ μήπως τὸ ενδιαφέρον σας εἶναι επαγγελματικό, ἐπιφανειακὸ για τὴν ικανοποίησι τὼν ἀναγκῶν τῆς στιγμῆς; Μάθατε ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ γυμνάσιο πὼς ἀπουσιάζει (στὴ μεγάλη πλειοψηφία φυσικά, δὲν πρόκειται για τὶς φωτεινὲς καὶ σπάνιες ἐξαιρέσεις) ὁ εκπαιδευτικὸς με τὴν ἐνθουσιώδη πνοή. Τώρα θὰ μπορούσα ἐγὼ νὰ συμπληρώσω ὅτι μās λείπει γενικότερα τὸ μεγάλο κοινωνικὸ πρότυπο, ἡ μορφή, ἡ προσωπικότης, πὸν θὰ συνταιριάξῃ μέσα της τὴν ψυχοπνευματικὴ ἀριότητα καὶ πὸν ζωντανή, ἀληθινή, πραγματικὴ θὰ προβάλλεται ἀπὸ τὴν κοινωνία καὶ θὰ λήῃ σὲ μās τοὺς νέους. Νά, νέε μου, ἔτσι σὲ θέλω, μορφωμένο, προσανατολισμένο, κοινωνικὸ, ἐνθουσιώδη, δυναμικὸ, με ταπεινὸ φρόνημα καὶ μεγάλα ὄνειρα, πὸν μπορούν με τέχνη καὶ ἀγῶνα νὰ βροῦν τῆς δημιουργίας τὴν πραγματώσι. Ἄνθρωπο, πὸν νὰ νοιάζεται για τὸν ἑαυτὸ του τόσο μὸ-

(*) Βλ. «Ἀκτίνες» 1958, σ. 349-354.

νο, ὅσο χρειάζεται, γιὰ ν' ἀποκτήσῃ τὶς ἀρετὲς καὶ τὰ ἐφόδια γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τοῦ πλησίον καὶ τὴν θεραπεία τῶν ἀνοικτῶν πληγῶν τῆς κοινωνίας. Σὲ θέλω νέο, πού νὰ μὴ ζητῇ διαρκῶς τὴν ἀπόλαυσι τοῦ πρόσκαιρου, ἀλλὰ μέσα στὸν κάματο τοῦ ἀγῶνος νὰ σταθμίξῃ μελλοντικὲς ἐπιτεύξεις καὶ πραγματοποιήσεις. Νέο πού νὰ εἶναι γεμάτος αἰσιοδοξία καὶ χαρὰ, ὄχι στηριγμένες ὅμως σὲ κούφιε φαντασιοπληξίεις ξενοισιᾶς, ἀμεριμνησίας, ἀδιαφορίας γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ, οὔτε ἐπιθυμῶ νὰ ἔχῃς ψυχὴ γεμάτη ἀπὸ ἀλλεπάλληλες ἐγωϊστικὲς ἐπιθυμίες, πού οὔτε τέρατα ἔχουν, οὔτε ἱκανοποίησι βρίσκουν, ἀλλὰ νέο, πού τὴν χαρὰ τοῦ τὴν στηρίζει στὸ πολῦτιμο βᾶθος τῆς πίστεως καὶ τὴν τονώνει στὸν εὐρὺ στίβον τῆς ἀγωνιστικότητος.

Γιατί ποιὸς ἀπὸ σᾶς ὑποστηρίζει πὼς δὲν θέλει τὸν νέο δυνατὸ, δημιουργικὸ, χαρούμενο, ἀγωνιστικὸ, αἰσιοδοξο, πού νὰ βλέπῃ πάντα ψηλὰ καὶ πέρα ἀπὸ τὰ μέτρα τοῦ καθημερινοῦ, μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀποτιμήσεως καὶ τῆς αἰωνιότητος ἢ ἔστω τῆς ἐντιμότητος τὰ σταθμὰ; Καὶ φαντάζεσθε πὼς κι ἐγὼ δὲν λαχταρῶ τέτοια κατὰστασι; Νομίζετε πὼς δὲν σκιρτᾷ ἡ ψυχὴ μου γιὰ τὴν ἐπίτευξι τοῦ κοινωνικὰ καλύτερου καὶ ἀνώτερου, θαρρεῖτε πὼς δὲν ἔχω ἔντονο τὸ αἶσθημα καὶ τὸν κριτὴ τῆς δικαιοσύνης καὶ πὼς δὲν με φλογίζει ἡ δίψα γιὰ κοινωνικότητα; Ἄλλ' αἰσθάνομαι πολλὰς φορὰς μέσα μου βαθεῖα τὴν ἀπαισιοδοξία καὶ ἔντονη τὴν ἀγωνία ὅτι πατῶ σὲ ὀλισθηρὸ ἔδαφος· γιατί στὰ λόγια σας, στὶς κουβέντες σας, μοῦ λέτε γι' ἀρετὴ, φιλοπατρία, ἐντιμότητα, εὐγένεια, καλωσύνη, γιὰ νὰ μὴ χρησιμοποιήσω ὄρους βαρύτερους, πού προϋποθέτουν μεγαλύτερη ἀναμέτρησι εὐθύνης, καὶ δὲν βλέπω σχεδὸν τίποτε.

Κύριοι, πάρτε τὸ εἶδησι, δὲν ἔχετε πρότυπα γιὰ νὰ μοῦ παρουσιάσετε! Λέτε καὶ δὲν δείχνετε. Καὶ τὰ λόγια εἶναι εὐκολο, νὰ κοπῇ, νόμισμα. Ἡ βίωσις ὅμως καὶ ἡ πρᾶξις μᾶς ἰδέας, ἡ ἐνσάρκωσις ἐνὸς ἰδανικοῦ θέλει βαρὺ μέταλλο καὶ λεπτολόγο ἐπεξεργασία. Βέβαια, θὰ μοῦ πῆτε πὼς ἔχετε πρότυπα καὶ θὰ ἀνασκαλέψετε τὴν πλούσια ὁμολογουμένως ἑλληνικὴ ἱστορία

καὶ θὰ μοῦ πῆτε γιὰ ἓνα Βασίλειον ἢ Γρηγόριον ἢ κανένα ἥρωα τῆς πίστεως ἢ ἐθνομάρτυρα. Ἄλλὰ τὸ ἐρώτημά μου δὲν παύει νὰ ὑπάρχῃ. Δεῖχτε μου σήμερα ἓναν πού ν' ἀποτελῇ ὑπόδειγμα. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶμαι ἀπόλυτα ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν κοινωνία σας, δέχομαι δεοντολογικὰ πὼς κάπου πρέπει νὰ ὑπάρχουν κάποιοι. Ἄλλ' αὐτοί, κι ἂν ὑπάρχουν, πρέπει ν' ἀποτελοῦν τὴν ἐξαίρεσι καὶ οἱ ἐξαιρέσεις, κάτι μάθαμε καὶ μεῖς στὸ σχολεῖο, δὲν καταλύουν τοὺς κανόνας, ἀλλ' ἀντίθετα μαρτυροῦν τὴν ὑπαρξί τους. Καὶ κανόνας εἶναι πὼς γιὰ πρότυπα σεῖς οἱ μεγάλοι προβάλλετε τὸν Δὸν Ζουάν, τὸν παραλῆ, τὸν ταξιδευτὴ, τὸν ἐγκυκλοπαιδικὰ μορφωμένο, πού ξέρει λίγο ἀπ' ὅλα καὶ τίποτε στὸ βάθος, αὐτὸν πού ξέρει νὰ χορέψῃ καὶ τὸν τελευταῖον χορὸ τῆς μόδας καὶ καταφέρνει νὰ πῆ ἓνα ἔξυπνο ἀστεῖο (ἄλλο ὅτι ξενυχτᾷ ἀποστηθίζοντας ἀνέκδοτα καὶ σοκὶν κουτοπονηριές), τὸν φίλαθλον τοῦ ἑξαλλου σπόρ, τὸν ποδοσφαιριστὴ καὶ τὴν στάρ τοῦ κινηματογράφου.

Κάποιος καθηγητὴς μας, στὸ σχολεῖο μᾶς φορὰ, εἶχε τὴν ἀπρονοησία νὰ μᾶς ἐρωτήσῃ ποιὸν ζυγιάζουμε βαρύτερα, ἓνα καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου ἢ ἓνα μπίσνεσμαν καὶ κανεὶς δὲν σήκωσε τὸ χέρι νὰ δώσῃ ἀπάντησι. Γιατί αὐτὴ ἦταν αὐτονόητη. Τί νὰ τὰ κάνῃς τὰ σπουδαστήρια, τίς βιβλιοθήκες, (ἄλλο πὼς λειτουργοῦν ἐδῶ στὴν Ἀθήνα οἱ βιβλιοθήκες), τ' ἀνώτερα ἐπιστημονικὰ φροντιστήρια, τίς σπουδές, πού στὸ τέλος θὰ σὲ κάνουν γαιτρὸ ἢ δικηγόρο, πού θὰ πρέπει νὰ δώσῃς σκληρὴ μάχη ἐπιβιώσεως καὶ ἐπικρατήσεως ἀνάμεσα στοὺς πολυπληθεῖς (καὶ ὄχι πάντοτε καλοπροαίρετους) συναδέλφους σου, ἀφοῦ μπορεῖς μὲ μερικὰ κόλπα, ἀρκετὲς κομπίνες, σοφίσματα καὶ τεχνάσματα, ὄχι νὰ κερδίξῃς τὸ ψομί σου, ἀλλὰ νὰ τοκίξῃς καὶ ἄλλους. Σήμερα γίνεσαι μεσάζων προμηθευτὴς ἀγροτικῶν, ἂς ποῦμε, προϊόντων καὶ μὲ ταχυδακτυλουργικὴ ταχύτητα πολυπλασιάζεις τὸ κόστος (εἶναι βλέπεις τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς!) καὶ μαζεύεις τὰ χαρτονομίσματα μὲ τὴν ὀκᾶ. Ἡ συνεννοεῖσαι μὲ μερικοὺς καὶ ἀνοίγεις μίαν αἴθουσα συνοικιακοῦ κινηματογράφου καὶ εἶσαι ξαπλωμένος ὅλη μέρα. Ἄν τύχῃ πά-

λι νὰ ἔχῃς γερά ποδάρια νὰ κλωτσᾷς, νὰ σπᾷς καλάμια, τότε μπορεῖς νὰ κάνῃς καρριέρα ποδοσφαιριστοῦ καὶ νὰ οἰκονομῇς ἕνα χιλιάριο στὸ παιχνίδι παίζοντας μιά-μιση ὥρα. Καὶ ἀπὸ πάνω βροχὴ τὰ παλαμάκια, συγχαρητήρια ἀπὸ ὑπουργούς, φωτογραφίες στὶς ἐφημερίδες.

Κι ἂν τύχῃ νὰ ἔχῃς ταλέντο νὰ «ὑποκρίνεσαι», τότε σὲ περιμένει μεγαλύτερη δόξα κι ἀφθονώτερο χρῆμα, γιατί γίνεσαι στὰρ τοῦ κινηματογράφου, ἀλλάζεις τρεῖς φορὲς τὴν ἡμέρα κοστούμι, ἂν εἶσαι ἄνδρας, καὶ πέντε-ἕξι φορὲς φόρεμα ἢ τουαλέττα, ἂν εἶσαι γυναῖκα. Περιπατᾷς στοὺς δρόμους καὶ ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἀστυνομία νὰ σοῦ διαφυλάξῃ τὴν σωματικὴ ἀκεραιότητα, ὄχι ἀπὸ τὸ λυντσάρισμα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν πληθωρισμὸ τοῦ θαυμασμοῦ. Μοιράζεις αὐτόγραφα πού φυλάγονται σὰν κειμήλια καὶ γίνονται συλλογὲς σὰν εὐρήματα τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος. Δίνεις συνεντεύξεις στοὺς διαπρεπεστέρους δημοσιογράφους, ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς ταλαιπωρήσῃς, καὶ ἐπισκέπτεσαι μ' ἀπόλυτη ἄνεσι καὶ φρουσικότητα, γιὰ τὴν τιμὴ πού τοὺς κάνεις, βασιλιάδες καὶ προέδρους τῆς Δημοκρατίας.

Νὰ ποιά εἶναι τὰ μοντέλα σας, κύριοί μου! ἢ καλοζωία, τὸ τάϊσμα καὶ τὸ πόντισμα, τὸ γλέντι καὶ τὸ πιοτό, ἢ κούρσα καὶ ἢ εὐκόλη φήμη. Σήμερα ὁ ἄνθρωπος μετριέται μὲ τὸ χρῆμα. Κερδίζεις πολλά, ἀξίζεις πολὺ. Κερδίζεις λίγα ἢ τίποτε, ἀξίζεις λίγο ἢ τίποτε. Ἐχεις σπῆτι δικό σου, ὄμορφο, μὲ κομφόρ, μ' ἀνέσεις; Ἐχεις κούρσα πού μὲ ταχύτητα σὲ μεταφέρει ὅπου ἐπιθυμῆσῃς; Ἀἰξήθηκε ἡ ἀξία σου καὶ πολλαπλασιάστηκε ἡ τιμὴ. Ὅσο γιὰ τὸ ἦθος, γιὰ τὴν ἀρετὴ, τὴν κοινωνικότητα; Ἐ! δὲν σοῦ λέμε! Καλὲς εἶναι κι αὐτές, ὅταν κατοχυρώνουν τὶς παραπάνω γραμμές. Τότε εἶναι καλὴ καὶ ἡ θρησκεία, γιατί διασφαλίζει τὴν καλοζωία μας. Ἄλλὰ νὰ μὴ τὸ παρακάνῃς! Εἶδα ἀρκετοὺς νέους, μᾶς λέει ὁ ἐπιστολογράφος μας, πού θέλησαν νὰ ὑψωθοῦν πάνω ἀπὸ τὶς μικρότητες, νὰ υπερνικήσουν τὸν ἀποπνικτικὸ κλοιὸ τῆς στενῆς καλοπέρασης μὲ τὴν φιλοδοξία τῆς δικαιοσύνης, τῆς καλωσύνης, τῆς ἀγιότητος. Πῆραν, βλέπετε, στὰ σοβαρὰ καὶ μὲ

συνέπεια τὸν Χριστιανισμὸ καὶ θέλησαν νὰ προχωρήσουν. Θηρίο, ὅμως, φουρτούνα, πέλαγος οἱ δυσκολίες ἀπὸ τοὺς γονεῖς τοὺς ἴδιους, τοὺς συγγενεῖς, τοὺς φίλους, τοὺς γνωστούς, τοὺς δασκάλους ἀκόμη. Ἐμεῖς τὰ λέγαμε σὰν ὄμορφα λόγια, σὰν θελκτικὸ παραμῦθι, ἐσὺ τὰ ἐπῆρες στὰ σοβαρὰ!

Ἄλλὰ καὶ ὅταν ὑπάρχη καὶ κανένας καλὸς διδάσκαλος ἢ εὐσυνειδήτος γονεὺς, πού φιλοδοξεῖ καὶ ἀποπειρᾶται νὰ βοηθήσῃ τὸ παιδί του στὴν ἀπόκτησι ἠθους καὶ ἀνωτερότητος, κοιτάχτε τον πὼς ἐργάζεται καὶ καθοδηγεῖ. Μὴ κάνῃς τοῦτο, μὴν κάνῃς τὸ ἄλλο, ἀφῆρε ἐκεῖνο. Ὁ κινηματογράφος; Εἶναι βλαπτικὸς. Τὸ πάρτυ; Ὁλέθριο. Τὸ ἄλλο φύλο; Ὁργανο τοῦ διαβόλου, πού καὶ στὴ θεά του εἶσαι ὑπόδικος τῆς κολάσεως. Τὸ λογοτεχνικὸ βιβλίο; Λύπη καὶ μόλυσμα τοῦ πνεύματος. Ἡ διασκέδασις καὶ ἡ ψυχαγωγία; Περιττὸς κόπος πού μόλις τὸν ἀνεχόμεστε. Ἐτσι μέσα στὸ μυαλό μας, λέει ὁ νέος μας, γίνονται παράδοξες συνδέσεις. Μᾶς διδάσκειτε σεῖς οἱ μεγαλύτεροι τὴν ἐξίσωσι ἀρετῆ ἴσον χαρὰ καὶ μεῖς βλέπομε πὼς ἡ ἀρετὴ ἴσον ἀλλεπάλληλες ἀρνήσεις· κακὸ ἴσον εὐχαρίστησις, ἀπόλαυσις· ἄρα χαρὰ. Ἐμεῖς διαισθανόμεστε πὼς οὔτε σεῖς οἱ μεγάλοι ἔχετε νοιώσει τὴν χαρὰ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Νοιώθομε πὼς κάτι λείπει ἀπὸ τὴν ζωὴ σας, κάτι σὰν βασικὸ ἔργο πνευματικῆς δημιουργίας, πού δὲν θὰ εἶναι ἄρνησις, ἀλλὰ θέσις. Ἐτσι, ἐνὼ παλαιότερα λογάριάζατις συμβουλές σας, τῶρα δὲν τοὺς δίνω σημασία. Πὼς νὰ σᾶς τὸ πῶ· δὲν σᾶς ἐμπιστεύομαι. Νομίζω πὼς μὲ γελᾶτε, πὼς δὲν μπορεῖτε ν' ἀποδείξετε ἀκόμη τὴν ἐξίσωσι σας· ἴσως ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι, ἀλλ' ἢ πράξις σᾶς διαπεύδει πρὸς τὸ παρόν. Μήπως μοῦ δεῖξατε τὴν ἀληθινὴ, ὅπως λέτε, ψυχαγωγία;

Καὶ τοῦτο μοῦ στοιχίζει σ' ὀδύνη, γιατί ἔτσι ἐμεῖς χάνομε τὴν πολυτιμὴ ἐπαφὴ μὲ σᾶς, τὴν παλαιότερη γενεά. Ἐσᾶς τοὺς μεγαλύτερους σᾶς θεωροῦμε γερασμένους, ἀνεδαφικούς, οὐτοπιστάς, πού κάνετε πὼς πιστεύετε σ' ἀνώτερες ἰδέες ὅσο σᾶς συμφέρει ἀτομικὰ καὶ κοινωνικὰ, τόσο ὅσο νὰ πηγαίνουν οἱ δουλειές σας καλά. Ἐμεῖς νομίζομε πὼς σεῖς φταῖτε γιὰ τὶς θλίψεις

καὶ τὶς συμφορὰς ποὺ ὑπάρχουν στὴν κοινωνία καὶ πιστεύομε πὼς ἡμεῖς θὰ βελτιώσουμε τὴν κατάσταση. Καὶ ἡ πρώτη μας ἐπιτυχία (ἔτσι φανταζόμαστε) θὰ εἶναι νὰ μὴ σᾶς ἀκοῦμε. Ἀποξένωσης λοιπόν! Συνθήματα συμπεριφορᾶς καὶ ἀγωγῆς πάψαμε νὰ παίρνωμε ἀπὸ τὸν πατέρα μας, τὴν μάνα μας, τὸν δάσκαλό μας, τὸν μεγαλύτερο, ποὺ κουβαλάει τὴν πείρα τῆς ζωῆς καὶ ποὺ μᾶς φαίνεται ἐχθρική καὶ ἀχρηστη. Ἐγὼ θέλησα νὰ δημιουργήσω τὴν ζωὴ μου ἀπὸ τὴν ἀρχή, χωρὶς νὰ σᾶς θυμᾶμαι, χωρὶς νὰ σᾶς σκέπτομαι. Καὶ μοῦ ῥχεται νὰ κάνω ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι κάνετε ἐσεῖς.

Γι' αὐτὸ ἔφυγα ἀπὸ σᾶς τοὺς μεγαλύτερους καὶ βρῆκα τὸν φίλο, τὴν παρέα, ποὺ μὲ καθοδηγεῖ. Ἀπὸ αὐτὴν ἔμαθα τὰ μυστικά τῆς ζωῆς. Σεῖς μοῦ τὰ κρύβατε καὶ δὲν μοῦ μιλοῦσατε γι' αὐτά. Ἄλλ' ἐγὼ τᾶμαθα, μολονότι μ' ἔπιασε ἀηδία ἀπὸ τὶς πληροφορίες. Προτιμῶ ὅμως τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὴν ὑποκρισία. Ἡ παρέα πάλι μοῦ εἶπε ν' ἀδιαφορῶ καὶ νὰ μὴ σέβωμαι, νὰ περφορονῶ τὰ καθιερωμένα καὶ νὰ φέρωμαι σὰν μάγκας. Αὐτὴ μὲ δίδαξε νὰ γίνω ξένα παιδί τῆς ἐποχῆς μου, ἀτομιστής, ὑπολογιστής, φιλήδονος, συμφεροντολόγος. Καὶ ὅμως στὸ βάθος δὲν εἶμαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν καθοδήγησί της, ἀφοῦ καὶ κανεὶς ἄλλος δὲν εἶναι εὐχαριστημένος. Αἰσθάνομαι ἀηδία, ἀλλὰ καὶ δὲν θέλω νὰ φύγω ἀπὸ τὴν παρέα, γιατί ὑπολογίζω καὶ φοβοῦμαι τὶς κυρώσεις. Ὅμως δὲν μπορῶ νὰ κρύψω τὴν ἀτελεισία, ποὺ πολλὰς φορὰς μὲ κυριεύει. Γιατί νομίζω πὼς κι αὐτὴ ἡ παρέα εἶναι πλαστό, νόθο ὑποκατάστατο τῆς κοινωνικότητας, ὅπως ἡ θορυβώδης μουσική ποῦ, ἐνῶ ταιριάζεται σὲ ἤχους, μιμείται τοὺς κρότους.

Καταλαβαίνω ὅμως πὼς δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα, διαισθάνομαι πὼς κάποιον ὑπάρχει ἡ ἀλήθεια καὶ μοῦ περνáει ἡ σκέ-

ψις πὼς ἔκανα λάθος, ποὺ δὲν σᾶς ξεχώρισα, κύριοί μου, ἀπὸ τοὺς ὁμοίους σας τῆς ἴδιας γενεᾶς. Ἀπὸ σᾶς κάτι ἐλπίζω ἀκόμη, τὸ ἐνδιαφέρον σας γιὰ τὸ ἑλληνικὸ γυμνάσιο εἶναι δείγμα, ἔχετε κάποια δυνατότητα μικρὴ ἢ μεγάλη, εἰσθε τὸ τελευταῖο ἴσως λεωφορεῖο ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς πάρη. Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ ἐξ ὀνόματος τῆς νεότητος, νοιασῆτε γιὰ μένα καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα γιὰ τὰ προβλήματά μου, τὶς ἀνάγκες μου, τὴν ψυχὴ μου τὴν ἴδια. Δεῖξτε μου λίγη ἀγάπη, κατανόησι, πλησιάστε με καὶ θὰ δῆτε πὼς δὲν εἶμαι ἐκεῖνος ποὺ φαίνομαι. Τί θαρρεῖτε; Μήπως ἔχω σπίτι; Ἡ μᾶλλον ἔχω δύο σπίτια καὶ κάθε βράδυ διαλέγω ποῦ θὰ κοιμηθῶ, στῆς μάνας μου ἢ στοῦ πατέρα μου. Κι ὅμως αἰσθάνομαι πὼς εἶμαι φιλοξενούμενος! Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ σεῖς, οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, ἀφῆστε τὶς μικροῦποθέσεις σας καὶ ἀνασκουμπωθῆτε. Δέτε ὁλοῖσια τὸ κακὸ μὲ μάτι ἀντικειμενικόν, σπουδάστε με, μὴ μὲ ἐρεθίζετε με τὰ μὴ καὶ τὶς ἀπαγορεύσεις σας. Ἐγὼ διψῶ γιὰ δρᾶσι, γιὰ δουλειά, γιὰ δημιουργικότητα, χαρά. Φτιάχτε μου γέφυρες νὰ πλησιάσω, γεφυρώσατε τὸ χάσμα, νικήστε τὴν μοναξιά μου. Γιατί κι ἐγὼ ἔχω καρδιά καὶ θέλω τὸ καλόν, ἀλλὰ δὲν τὸ κάνω, γιατί δὲν συγκινήθηκα ἀκόμη ἢ δημιουργικότης δὲν μοῦ ἔγινε προσωπικὴ ὑπόθεσις. Καὶ ὅ,τι δὲν δένεται, μὲ τὴν ὑπαρξί μου καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς ἡλικίας μου, τὸ ἀποθῶ μακριά μου...

★

Τοῦτο τὸ γράμμα ἦταν γιὰ μᾶς μία νέα ἀποκάλυψις χρέους. Νὰ σταθοῦμε κοντὰ στὴ νεότητα μ' ἀγάπη, μ' ἐνθουσιασμό, μὲ κατανόησι, φωτεινοὶ ὁδηγοὶ καὶ δείχται τῶν ὠραίων καὶ τῶν μεγάλων. Κι ἂν ἀξίζουμε, ἡ νεότης θὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὑπάρχει ἐλπίς νὰ μπῆ στὴ μεγαλειώδη λεωφόρο τῆς ἐπιτυχίας.

Γ. ΜΠΟΖΩΝΗΣ

ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ

«Ανέγνωσα μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ συμπαθείας τὴν Δήλωσιν τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων».

Θὰ ἤθελα νὰ ὑποστηρίξω μετὰ πολλῆς δυνάμεως τὴν ἄποψιν, ὅτι ἡ τοποθέτησις ἀληθῶν καὶ ἀδιασείστων πνευματικῶν θεμελιῶν ἔχει ζωτικὴν σπουδαιότητα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Ὁ χρυσοῦς κανὼν πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς τὴν νεωτέραν ζωὴν, ἐὰν πρόκειται νὰ ἐπιζήσωμεν.

Καίτοι ἡμεῖς ἐδῶ πιθανὸν νὰ ἀγώμεθα πρὸς τὴν θρησκείαν δι' ὁδοῦ, ἣτις διαφέρει ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦν μερικοὶ Ἕλληνες φίλοι μας, ἐν τούτοις νομίζω ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι βαθύτερα καὶ πλέον θεμελιώδης ἀπὸ τοὺς ἐπιφανειακοὺς φραγμοὺς καὶ ὅτι ἡ ἀλήθεια εὐρίσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς ὁδοῦ κάθε ἐρευνητοῦ, ὅστις ἀκολουθεῖ τὸ φῶς, ὅπως τὸ βλέπει καὶ ὅτι ἡ ἀνθρωπότης τότε μόνον θὰ ἀποκτήσῃ ἐνότητα, ὅταν ὅλοι οἱ ἀνθρώποι ἐνωθοῦν εἰς τὴν ἔρηναν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται πέραν τῶν τυχαίων συμβεβηκότων καὶ τῶν ἀπατηλῶν φαινομένων τῆς ὑλικῆς ζωῆς».

Μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ κ. F. J. M. Stratton, καθηγητῆς τῆς Ἀστροφυσικῆς καὶ διευθυντῆς τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Cambridge ὑπεδέχθη πρὸ δεκαετίας τὴν Δήλωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς δεκαετίας ἀπὸ τῆς Δηλώσεως ὁ κ. Stratton μᾶς ἀπέστειλε τὸ κείμενον μᾶς ὁμιλίας, τὴν ὁποίαν ἔδωσε στὸ Essex Hall Lecture σχεδὸν ἕνα ἔτος πρὸ τῆς ἀπαντήσεώς του εἰς τὴν Δήλωσιν.

Ἐπὶ τοῦ μεγάλου θέματος τῶν σχέσεων ἐπιστήμης καὶ θρησκείας ὁ κ. Stratton ἐκφράζεται κατὰ τρόπον ἀρμόζοντα εἰς ἕνα πραγματικὸν καὶ ἀπροκατάληπτον ἐπιστήμονα, ἀναγνωρίζων τὸν εἰδικὸν ρόλον ἐκάστης εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας.

Ἄλλὰ ἄς παρακολουθήσωμεν τὸν κ. Stratton εἰς τὴν ἐνδιαφέρουσαν ὁμιλίαν του.

Ἡμπορεῖ νὰ φαντασθῆ κανεὶς τὴν ἀλήθειαν, λέγει ὁ κ. Stratton, εἰς τὸ κέντρον ἑνὸς ἀδάμαντος, ὅπου ἡμπορεῖ νὰ φαίνεται συγκεχυμένη ἴσως ἀλλὰ ἀπὸ τόσας πλευρὰς ὅσαι εἶναι καὶ αἱ ἔδραι τοῦ ἀδάμαντος. Ἐχομεν, δηλαδή, διαφόρους θεωρήσεις τῆς ἀληθείας, αἱ ὁποῖαι δὲν μᾶς ἀποκαλύπτουν μὲν τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον αὐτῆς μορφήν, ἀλλὰ πάντως μᾶς δίδουν μίαν ἔγκυρον περὶ ἀληθείας εἰκόνα. Μία ἀπὸ τὰς θεωρήσεις αὐτὰς ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνῆς.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πλάτωνος μέχρι τοῦ Kepler καὶ τοῦ Νεύτωνος ἕνας ἀπὸ τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης, ποὺ μᾶς ἔδωσε μίαν θαυμασίαν εἰκόνα τοῦ σύμπαντος, ὑπῆρξεν ἡ ἀστρονομία. Εἰς καμμίαν ἄλλην ἐπιστήμην δὲν ἀπεκαλύφθη τόσον θριαμβευτικῶς τὸ ἀμετάβλητον τῶν φυσικῶν νόμων ὅσον εἰς τὴν ἀστρονομίαν. Τόση ἦτο ἡ ἀκρίβεια, ὥστε οἱ ἀστρονόμοι ἡμποροῦσαν νὰ γνωρίζουν ἐκ τῶν προτέρων πότε καὶ εἰς ποῖον σημεῖον τῆς γῆς θὰ ἐγένετο μία ὀλικὴ ἔκλειψις ἡλίου, τὴν ἐπιστροφὴν ἑνὸς κομήτου καὶ νὰ προβλέψουν, ἔτη ὀλόκληρα πρὶν, τὴν ἀκριβῆ θέσιν κάθε πλανήτου εἰς τὸ στερέωμα. Ὁ νόμος τῆς βαρύτητος τοῦ Νεύτωνος ἐφαινετο νὰ ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὰς πλέον ἀπομακρυσμένας ἀποστάσεις τοῦ οὐρανοῦ χώρου. Διὰ τοὺς ἐπιστήμονας ἐγένετο ὀλονὲν καὶ περισσότερο βásiμος ἡ ἄποψις, ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἰσχύοντες φυσικοὶ νόμοι, ἴσχυον καὶ δι' ὀλόκληρον τὸ σύμπαν. Τὴν ἄποψιν αὐτὴν ἤλθε νὰ στηρίξῃ ἡ ἀστροφυσικὴ. Ἡ διὰ τοῦ φασματοσκοπίου ἐξέτασις τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου, τῶν ἀστέρων, τῶν κομητῶν καὶ τῶν νεφελοειδῶν, ἀκόμη καὶ τῆς ὕλης τοῦ μεσοαστρικοῦ χώρου, ἀπεκάλυψε

ὅτι ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὰ ἴδια στοιχεῖα, ὅπως καὶ ἡ γῆ.

Καὶ ὑπάρχουν, βέβαια, φαινόμενα, ποὺ δίδουν τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς παραβάσεως τῶν κανόνων τῆς κινήσεως τοῦ σύμπαντος, ὅπως π. χ. εἶναι τὸ περιήλιον τοῦ Ἑρμοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν συμπίπτει μὲ ἐκεῖνο ποὺ προϋπολογίζουσι οἱ ἀστρονόμοι. Καὶ ἐδῶ δ' κ. Stratton ἀναφέρεται εἰς τὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος τοῦ Einstein, ποὺ δίδει τὴν ἐξήγησιν εἰς τὸ φαινόμενον αὐτό. Ὡστε, λοιπόν, καὶ τὰ φαινόμενα ποὺ ἐνομιζοντο ἀνεξήγητα μέχρι τοῦδε ἀπὸ τὴν ἀστρονομίαν, ἐξηγοῦνται τώρα μὲ τὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος.

Ὅλαι ὅμως αὐταὶ αἱ ἀνακαλύψεις, τινίζει ὁ κ. Stratton, ἐσημάτισαν τὴν εἰκόνα ἑνὸς σύμπαντος, ποὺ διέπεται ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς μηχανικῆς καὶ ὠδήγησαν εἰς μίαν πλήρως ντετερμινιστικὴν μηχανιστικὴν ἄποψιν περὶ σύμπαντος, ἡ ὁποία, διὰ τὰ μεταχειρισθῶμεν τὰς λέξεις τοῦ διηγητοῦ, ἦτο τὸσον ὀρθόδοξος ἐπιστημονικῶς, ὥστε ὄχι μόνον ἐπιστήμονες ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ τὴν δεχθοῦν μὲ χαράν. Διὰ μερικοὺς δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη νὰ ἰδῆ κανεὶς πίσω ἀπὸ αὐτὴν τὴν μηχανὴν-σύμπαν τὸν Θεόν, ὡς Μέγαν Ἀρχιτέκτονα. Δι' ἄλλους, ὅπως ὁ Laplace, δὲν ὑπῆρχε ἀνάγκη τοιαύτης ὑποθέσεως. Ἀλλὰ καὶ αἱ δύο ομάδες ἦσαν ἱκανοποιημέναι ἀπὸ τὸν τύπον αὐτὸν τοῦ σύμπαντος καὶ τὴν βεβαιότητα τῶν νόμων ποὺ τὸ ἐκυβέροντο.

Καθὼς ὅμως αἱ ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι ἐπροχώρουσι, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Stratton ἀπεκαλύφθη κάτι ἄλλο. Ἡ μηδαμινότης, χρονικὴ καὶ τοπικὴ, τῆς γῆς καὶ ἀκόμη περιοσσότερον τοῦ ἀνθρώπου ἔμπρὸς εἰς τὸ καταπληκτικὸν μέγεθος τοῦ ὁλονὲν διαστελλομένου σύμπαντος. Ὁ ἄνθρωπος δικαιούται νὰ ὑπερηφανεύεται διὰ τὴν πρόοδον ποὺ ἐπετέλεσε καὶ ποὺ ἡ ἀπανθρωπία, τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν δεικνύει πρὸς τοὺς συνανθρώπους του, δὲν ἠμπορεῖ νὰ μειώσῃ. Ὅλονὲν καὶ περισσύτερον ὁ ἄνθρωπος θέτει ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν του τὸ ἅμεσον φυσικὸν του περιβάλλον. Ἀλλὰ παρ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς προόδου εἰς τὸν ἠθικὸν καὶ ὑλικὸν τομέα, λέγει ὁ κ. Strat-

ton, ἡ αἰσιοδοξία καὶ ἡ ἐλπίς δι' ἕνα καλύτερον μέλλον καταπνίγονται ἀπὸ τὴν ἀπελπιστικὴν σκέψιν, ὅτι τὸ φυσικὸν Σύμπαν ὀδηγεῖται σταθερῶς καὶ μοιραίως πρὸς τὸν θάνατον.

Ποία εἶναι ἡ ἀπάντησις εἰς αὐτὴν τὴν ἀπαισιόδοξον ἄποψιν; ἐρωτᾷ ὁ ὁμιλητής. Μερικοὶ συγγραφεῖς δὲν ἐπιτρέπουσι εἰς τὴν θρησκείαν νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς τὸ πεδῖον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Ὁ Eddington ἀπέκρουε τὴν ἰδέαν τῆς ἀποδείξεως συγκεκριμένον θρησκευτικῶν πεποιθήσεων διὰ τῶν δεδομένων ἢ τῶν μεθόδων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Δι' αὐτὸν ἡ θρησκεία κεῖται ἐπὶ διαφορητικῶν πεδίου σθηριζομένου ἐπὶ διαφορητικῶν τύπου πείρας. Ἡ θρησκευτικὴ πείρα, συμπεραίνει ὁ κ. Stratton, καὶ αἱ φυσικαὶ γνώσεις ἀντιπροσωπεύουσι δύο διαφορητικὰς θεωρήσεις τῆς ἀληθείας. Μετὰ τὴν παρένθεσιν αὐτὴν ὁ Stratton ἐπανερχεται εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὴν προηγουμένην ἀπαισιόδοξον ἄποψιν. Καὶ ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι μέχρι τοῦδε ἡ ὕλη ἐθεωρεῖτο ἡ μοναδικὴ καὶ ἀπόλυτος μορφή τῆς συστάσεως τοῦ σύμπαντος. Ἀλλὰ τώρα τὸ ἄτομον ἔπαυσε νὰ εἶναι τὸ βασικὸν καὶ ἀδιαίρετον κύτταρον τῆς ὕλης καὶ κατήντησε ἕνας μαθηματικὸς τύπος. Ἡ κβαντομηχανικὴ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀντίληψιν ἑνὸς μαθηματικοῦ, ὁ ὁποῖος πρὸ 40 ἐτῶν εἶπεν ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν ποτὲ οὔτε νὰ γνωρίσωμεν ἕν πάση λεπτομερείᾳ τὴν φαρῶσαν κατάστασιν τοῦ σύμπαντος, οὔτε νὰ ὑπολογίσωμεν τὴν γραμμὴν, ποὺ θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ ἐξέλιξις του εἰς τὸ μέλλον. Ἡ ὕλη, λέγει ὁ κ. Stratton, κατήντησε σκιώδης συμβολισμός, τὸ Σύμπαν ἕνας κόσμος καθαρῶς σκέψεως καὶ μαθηματικῶν συμβόλων.

Ἀποτέλεσμα, ὅπως λέγει ὁ Jeans, εἶναι νὰ γίνῃ ὁ Μέγας Ἀρχιτέκτων Μέγας Μαθηματικός. Ἐδῶ ὁ καθηγητὴς Stratton ἐκφράζει τὴν ἀμφιβολίαν του κατὰ πόσον ὁ ἄνθρωπος θὰ ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ ἐξέλθῃ τῶν ὁρίων τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Ἀπόλυτον.

Ἡ ἰδέα περὶ τῶν ἀτόμων, ὡς τῶν πρώτων συστατικῶν στοιχείων τοῦ σύμπαντος, κινουμένων ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν σταθερῶν

νόμων, ἀνήκει εἰς τὸ παρελθόν. Ὁλόκληρος ἡ ἄποψις περὶ αἰτιολογικῆς διαδοχῆς τῶν γεγονότων ἐγκαταλείπεται κατόπιν τῆς ἀναλύσεως τοῦ ατόμου. Ὅ,τι ἐθεωρεῖτο μέχρι τοῦδε ὡς ἀπόλυτοι καὶ ἀμετακίνητοι φυσικοὶ νόμοι ἀποδεικνύεται ὡς σχετικῆς μόνον ἰσχύος. Μόνον ὑπὸ μακροσκοπικῆν κλίματα ἤμποροῦν οἱ κλασικοὶ μηχανικοὶ νόμοι νὰ ἔχουν ἐφαρμογὴν. Ἐξ ἄλλου τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα δὲν ἤμποροῦν νὰ λυθοῦν διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Παραμένουν, ὅπως ἦσαν καὶ προηγουμένως, μὲ ὄλην τὴν βαρύτητα. Ὁ χρυσοῦς κανὼν μὲ ὄλας τοῦ τὰς συνεπειὰς εἶναι ἐκεῖνο πού πρέπει νὰ κυβερνᾷ τὴν ζωὴν μας. Οἱ σταθεροὶ νόμοι τῆς αἰτιότητος πού ἐστήριζαν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ ντετερμινισμοῦ παρῆλθον. Καίτοι πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος ἐπὶ τῶν σκέψεων καὶ τῶν πράξεών μας, δὲν ὑπάρχει τίποτε πού νὰ ἤμπορῆ νὰ προσβάλλῃ τὴν πεποιθήσιν μας περὶ πραγματικῆς ἐλευθερίας τῆς θελήσεως.

Εἰς αὐτὸ τὸ σύμπαν τοῦ συμβολισμοῦ, λέγει ὁ κ. Stratton, δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἀπαισιόδοξος ἄποψις πού ὑπῆρχε διὰ τὸ μηχανικὸν σύμπαν. Δὲν εἶναι παρὰ τὸ πέρασμα ἐνὸς ὄνειρου, πού τὸ τέλος του δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην καὶ τὸ τέλος τοῦ ὄνειρουμένου. Ὁ θάνατος ἐνὸς συμπαντος ἀποτελουμένου ἀπὸ μαθηματικὰ σύμβολα κανένα δὲν συγκινεῖ. Ἀπλούστατα ἓνας ἄλλος κόσμος ὠραιότερων ἰδανικῶν θὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Τὸ μηχανικὸν σύμπαν ἀπόλεσε μαζὺ μὲ τὴν μηχανικότητά του καὶ τὴν ἀπαισιοδοξίαν πού προεκάλεε ἡ σκέψις τοῦ θανάτου του.

Καὶ τώρα ὁ καθηγητῆς Stratton προχωρεῖ εἰς τὴν ὁμίλην του μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν σκέψεων τοῦ σημερινοῦ ἐπιστήμονος. Ὁ σημερινὸς ἐπιστήμων δὲν ὑποδέχεται τὰς νέας θεωρίας διὰ τὸν λόγον ὅτι εἶναι ἀπλῶς νέαι. Εἶναι πάντοτε ἔτοιμος ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπικρατούσαν θεωρίαν καὶ ἀντὶ ν' ἀπορρίψῃ τὴν ἀντίθεσιν εὐρύνει τὴν θεωρίαν του διὰ νὰ τὴν περιλάβῃ. Ὁ λίθος, τὸν ὁποῖον οἱ προκατοχοὶ του ἀπεδοκίμασαν, ἤμπορεῖ κάλλιστα νὰ γίνῃ «εἰς κεφαλὴν γωνίας», εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦ διαδόχου του. Αὐτὴν τὴν

ταπεινοφροσύνην, θὰ ἐλέγαμεν, τοῦ σημερινοῦ ἐπιστήμονος προβάλλει ὁ Stratton ὡς παράδειγμα πρὸς μίμησιν καὶ εἰς ἄλλους τομεῖς τῆς ζωῆς καὶ τῆς σκέψεως, ὄχι δὲ ὀλιγότερον εἰς τὸν θρησκευτικόν. Ἡ σημερινὴ ἐπιστῆμη ἀναπτύσσεται καὶ μεταβάλλεται διαρκῶς, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη θεώρησις τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ ἴσως, λέγει ὁ ὁμιλητῆς, ἡ εἰκὼν τοῦ ἐπιστήμονος, ὅπως μᾶς τὴν παρέθεσε προηγουμένως, νὰ εἶναι κάπως κολακευτικὴ. Ὑπάρχει δυστυχῶς καὶ ἡ τάσις τῆς ἐπιμονῆς εἰς θεωρίας καὶ πεποιθήσεις τοῦ παρελθόντος, ἴσως διότι αἱ παρατηρήσεις πού δημιουργοῦν τὴν ἀντίθεσιν εἰς τὴν καθεστηκυῖαν τάξιν δὲν συνδέονται ἀμέσως μὲ τὴν ἐργασίαν του ἢ διότι φέρουν τοιαύτην ἀναστάτωσιν εἰς τὰς πεποιθήσεις του, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ τὰς ἀντιμετωπίσῃ. Αὐτὸ παρατηρεῖται περισσότερο εἰς συλλογικοὺς ὁργανισμοὺς, οἱ ὁποῖοι τρόπον τινὰ αὐτομάτως ἀμύνονται εἰς τὰς νέας ιδέας πού ζητοῦν νὰ παρεισδύσων. Προσοχή, λέγει ὁ κ. Stratton, μὴ τυχὸν ἐν τῇ προσπαθείᾳ ἀποκλεισμοῦ τῶν παρεισάκτων νέων ιδεῶν, ἀποκλεισθοῦν καὶ αἱ ιδέαι πού φέρουν πραγματικὸν φῶς. Ἐδῶ ἀναφέρει τοὺς λόγους τοῦ φιλοσόφου καθηγητοῦ A. N. Whitehead ὅτι ὁ «σκοταδισμός» (obscurantism) εἶναι ἡ ἄρνησις τῆς ἐλευθερίας συζητήσεως τῶν ἐλλείψεων τῶν παραδεδομένων μεθόδων καὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς συζητήσεως αὐτῆς. Παλαιότερον «σκοταδισταὶ» ἐθεωροῦντο οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἐκκλησίας μὲ τὴν ἄρνησιν των νὰ συζητήσουν τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Σήμερον σκοταδισταὶ εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ ἐπιστήμονες, πού ἀρνοῦνται νὰ μεταβάλουν τὰς παλαιὰς των ἀντιλήψεις παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἐπιστῆμη ἔχει κάμει νέας ἀποκαλύψεις.

Καίτοι δὲν προσυπογράφει πλήρως αὐτὴν τὴν ιδέαν ὁ κ. Stratton, τὴν φέρει ὡς παράδειγμα, καὶ τονίζει ὅτι πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἐπιστῆμη εἶναι ἀπλῶς ἓνας δρόμος προσεγγίσεως πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι δρόμοι, ὅπως ἡ τέχνη, ἡ ἠθική. Ἀλλὰ διατὶ ἡ ἐπιστῆμη θεωρεῖται κατὰ κάποιον τρόπον ἡ ἀσφαλέστερα ὁδὸς πρὸς τὴν ἀλήθειαν παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἡ ἐπι-

στήμη ἐθεώρει παλαιότερον ὡς ἀπολύτως βέβαια, ὅπως π. χ. τὸ ἀδιαίρετον τοῦ ἀτόμου, σήμερον ἔχουν ἀποδειχθῆ ἀπολύτως ἀναληθῆ; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι διὰ πᾶν ὅ,τι ἐξακριβώνει ἢ ἐπιστήμη διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ τοῦ πειράματος ὑπάρχει πάντοτε ἡ δυνατοῦς τοῦ ἐλέγχου διὰ τῆς ἐπιναλήψεως. Ἡ ἐπιστήμη, ἐφ' ὅσον μένει ἐν τὸς τῶν ὁρίων τῆς ἀντικειμενικότητος, χωρὶς νὰ γίνεται ὄργανον πολιτικῶν καὶ ἄλλων ιδεολογιῶν εἶναι σεβαστῆ, ὅπως σεβαστὸς εἶναι καὶ ὁ ἐπιστήμων πού ὑπηρετεῖ τὴν ἐπιστήμην αὐτήν. Ὁ ἐπιστήμων πού θά λησιμονήσῃ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν εἶναι καταδικασμένος εἰς ἀπομόνωσιν καὶ ἀποτυχίαν. Ὡς παράδειγμα ὁ ὁμιλητὴς ἀναφέρει αὐτὸ πού συνέβη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Cambridge, ὅπου ἡ ὑπερβολικὴ προσκόλλησις εἰς τὰς μεθόδους τοῦ Νεύτωνος ἔκαμε τοὺς μαθηματικοὺς ν' ἀγνοήσουν τὴν συντελουμένην εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπην ἐργασίαν ἐπὶ τοῦ διαφορικου ἰσομοῦ με ἐπιζήμιον διὰ τὸ ἐν λόγῳ Πανεπιστήμιον ἀποτέλεσμα. Σήμερον ἡ ἐλευθέρᾳ ἀνταλλαγῇ ἐπιστημονικῶν γνώσεων εὐρίσκειται ὑπὸ ἐλεγχον, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ὁ κ. Stratton θεωρεῖ ὡς μειονέκτημα καὶ ἀναφέρει τὴν δῆλωσιν ἐνὸς διεθνοῦς συνεδρίου ἐπιστημόνων, τοῦ Διεθνοῦς Συμβουλίου Ἐπιστημονικῶν Ἐνώσεων, τὸ ὅποιον εἰς τὴν γενικὴν του συνέλευσιν ἐν Λονδίῳ τὸ 1946 διεκήρυξε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ γενικὴ συνέλευσις τοῦ Διεθνοῦς Συμβουλίου τῶν Ἐπιστημονικῶν Ἐνώσεων ἐν ὀνόματι τῶν ἐπιστημόνων τῶν ἐν αὐτῇ εκπροσωποῦμένων ἐθνῶν ἀναγνωρίζει ὡς καθήκον τῶν ἐργατῶν τῆς ἐπιστήμης:

(α) νὰ διατηρήσουν πνεῦμα εἰλικρινείας, τιμιότητος, ἀκεραιότητος καὶ συνεργασίας καὶ νὰ ἐργασθῶν διὰ μίαν παγκόσμιον κατανόησιν,

(β) νὰ προαγάγουν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης κατὰ τὸν πλέον εὐεργετικὸν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα τρόπον καὶ νὰ ἐξασκήσουν κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ἐπιρροὴν των διὰ νὰ παρεμποδίσουν τὴν κακὴν τῆς χρησίν,

(γ) νὰ ὑπηρετήσουν τὴν κοινότητα ὄχι μόνον διὰ τοῦ ἔργου, εἰς τὸ ὅποιον ἕκαστος ἔχει εἰδικευθῆ, ἀλλὰ καὶ συντελοῦντες, ὅ-

σον καλύτερον δύνανται, εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ κοινου εἰς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης.

Ἐδῶ ὁ ὁμιλητὴς ὑπενημιῖζει ἐκεῖνον πού ἐπανελημμένως ἐτόνισεν ὁ Π. Μελίτης⁽¹⁾, τὸ τεράστιον δηλ. χάσμα πού χωρίζει τὴν πρόοδον τοῦ τεχνικοῦ ἀπὸ τὴν πρόοδον (;) τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι κοινῶς γνωστὸν πλέον, λέγει ὁ κ. Stratton, ὅτι ἡ ἐπικίνδυνος θέσις εἰς τὴν ὁποίαν περιῆλθε ὁ κόσμος ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἀνθρωπότητος δὲν συμβαδίζει μετὰ τὴν τεχνικὴν πρόοδον. Τὸ «δὲν συμβαδίζει», θὰ ἐλέγαμεν, εἶναι χαρακτηρισμὸς ὁμολογουμένως πολὺ ἐπιεικῆς. Ὁ παλαιὸς τρόπος προσεγγίσεως πρὸς τὸν μέσον ἄνθρωπον δὲν ἰσχύει πλέον διὰ τὸν σημερινόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπιστήμων δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ὑπεύθυνος ὄχι διότι κινεῖται πολὺ ταχέως ἀλλὰ διότι δὲν ἐπρόσεξε τὴν ἀνάγκην ὅπως ἡ πνευματικὴ πρόοδος συμβαδίζῃ μετὰ τὴν τεχνικὴν.

Παρατηροῦμεν, λοιπόν, κατὰ τὸν κ. Stratton, καὶ εἰς τοὺς ἐργάτας τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τοὺς ἐργάτας τῆς ἐπιστήμης ἕνα ἀπομονωτισμὸν, μίαν φυγὴν ἀπὸ τὸν κόσμον. Ἀλλὰ εἰς τὴν κατάστασιν, πού περιῆλθε ὁ κόσμος σήμερον, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ. Βεβαίως αὐτὸ δὲν σημαίνει, λέγει ὁ κ. Stratton, ὅτι ὁ καλλιτέχνης, ὁ δημιουργός, ὁ «βλέπων», δὲν δικαιούται ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ ἡμᾶς διὰ νὰ δημιουργήσῃ κάτι τὸ ἀνώτερον πού μόνον αὐτὸς ἠμπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ. Ἀλλὰ, τονίζει ὁ κ. Stratton, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ ζητήσωμεν βοήθειαν διὰ τὴν καθοδήγησιν τῆς ἀνθρωπότητος ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ δρόμου. Ἐάν πρόκειται νὰ ἐπιζήσωμεν, πρέπει ἡμεῖς μὲν νὰ πυκνώσωμεν τὰς τάξεις, οἱ δὲ ἡγέται νὰ μάθουν νὰ συνεργάζωνται. Ποτὲ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶχε τόσοσ ἐξαιρετικῶς ζωτικὴν σημασίαν ἡ προειδοποίησις πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας: «Διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τὸν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν

(1) «Ἡ ἐποχὴ μας μπροστὰ στὴν ἱστορίαν», «Ἀκτῖνες» τόμος ΙΑ' (1949) σ. 211, ἴδε καὶ Α. Ν. Τσιριντανεσ: «Towards a Christian Civilization» π. 22, the Damascus Publications, Athens, 1950.

ζωὴν καὶ τὸν θάνατον δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν κατάραν· ἔκλεξε τὴν ζωὴν σύ, ἵνα ζήσης σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου» (Δευτερ. λ' 19).

Ἴσως νὰ θεωρήσῃ κανεὶς ἀσυνεπές, λέγει ὁ κ. Stratton, τὸ ν' ἀντιμετωπίζωμεν μὲ σχετικὴν ἀδιαφορίαν τὴν καταστροφὴν τοῦ σύμπαντος, ἀφ' ἑνός, καὶ νὰ προσπαθῶμεν μὲ ὄλας μας τὰς δυνάμεις ν' ἀποφύγωμεν τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὴν ὁποίαν ἠμπορεῖ νὰ φέρῃ ἡ κακὴ χρῆσις τῆς τεχνικῆς προόδου. Ἄλλὰ, ἐφ' ὅσον εἴμεθα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν διὰ νὰ τὸν κάμωμεν καλύτερον.

Ὁ κ. Stratton κατόπιν ἐπανερχεται εἰς τὴν βασικὴν γραμμὴν τῆς ὁμιλίας του. Καίτοι περιορισμένοι ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ φυσικοῦ κόσμου δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν πεποιθήσεις, αἱ ὁποῖαι βασίζονται ἐπὶ προσεγγίσεων πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐξερχομένων τοῦ φυσικοῦ πεδίου. Ἐδῶ ὁ ὁμιλητὴς τονίζει τὴν ἀνάγκην τῆς συνεργασίας τῶν ἡγετῶν τῶν διαφόρων παγκοσμίων κινήσεων οἰασθήποτε μορφῆς ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀπόλυτος ἀλήθεια εἶναι ἀδύνατον νὰ

κατανοηθῇ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος μόνον σχετικὴν ἰδέαν περὶ ἀληθείας δύναται νὰ συλλάβῃ. Ἄλλὰ πίσω ἀπὸ τὸ πρόσκαιρον εὐρίσκεται πάντοτε τὸ αἰώνιον.

Χωρὶς, βεβαίως, νὰ θέλωμεν νὰ προσυπογράψωμεν κάθε ἄποψιν τοῦ κ. Stratton, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐν τῷ συνόλῳ ἡ ὁμιλία του ἐπαληθεύεται ἀκόμη περισσότερο σήμερον, ἔπειτα ἀπὸ μίαν δεκαετίαν, ὅποτε ἀφ' ἑνός μὲν ἡ ὕλική μορφή τοῦ σύμπαντος γίνεται περισσότερο ἀσαφὴς καὶ ἀβεβαία⁽²⁾, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἕνας κίνδυνος πρὸς τὴν ἐκ νέου εἰδωλοποίησιν τῆς ἐπιστήμης. Τὸν κίνδυνον αὐτὸν ἐπισημαίνουν εἰδικῶς αἱ «Ἀπόψεις» τῶν Ἀκτίνων⁽³⁾. Ἄς εὐχηθῶμεν ὅπως αἱ γινῶμαι ἐπιστημόνων κύρους, ὅπως αὐταὶ ποὺ ἐκφράζει εἰς τὴν ὁμιλίαν τοῦ ὁ κ. Stratton, τὸν ἀποτρέψουν.

Γ. Α. ΠΕΡΡΗΣ

(2) Δ. Κωτσάκη: «Ἐπάρχει ἀντι-ύλη; «Ἀκτίνες» 1958, σ. 292.

(3) Ἀπόψεις «Ἀκτίνες» 1957, σ. 419 καὶ 1958, σ. 230.

ΦΩΣ ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

Ἔχει πολὺ φῶς τὸ σκοτάδι
 ἂν ὁ ἴδιος δὲν εἶσαι σκοτάδι,
 κι' ἂν γυρεῦεις τὸ φῶς.

Ὅσο βαθύ-πληχτὸ κι' ἂν εἶναι τὸ σκοτάδι
 κεῖ
 στὰ βάθη τῶν συλλογισμῶν
 τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀγωνίας σου
 πάντα
 ἔχει
 φῶς.

Τυφλὸς μόνο ἂν εἶσαι δὲ θὰ δεῖς
 τὸ ποῦ ὑπάρχει φῶς

στὲς κοσμογονικὲς δοκιμασίες
 τῶν πολλῶν θανάτων σου,
 Ἄδελφέ μου.

Ἔχει πολὺ φῶς τὸ σκοτάδι
 ἂν ὁ ἴδιος δὲν εἶσαι σκοτάδι,
 δὲν εἶσαι τυφλός.
 Μ' ἂν ὅμως εἶσαι τυφλός,
 ἂν τῆς ψυχῆς σου τὰ μάτια
 ἔχουν σκοτάδι,

τότε
 ζῆς
 στὸ σκοτάδι.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ

ΚΕΝΤΡΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Ἡ εὐαγγελικὴ Ἀκαδημία τῆς Βάδης δὲν εἶναι ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Ἀκτιῶν». Εἰς μίαν ἀνταπόκρισιν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν ἐξετέθη τὸ ἔργον τῆς Ἀκαδημίας αὐτῆς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἓνα ἐντελῶς ἀξιόλογον κέντρον σπουδῶν τῶν συγχρόνων προβλημάτων. Ἡ ὅλη ἐργασία γίνεται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας· κάθε ἀποψις ὁμως γίνεται ἀκουστῆ καὶ σεβαστῆ.

Ὁ πίναξ θεμάτων τῶν γενομένων συναθροίσεων ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μέχρι τοῦ Ἰουλίου 1958 κάμνει πράγματι ἐντύπωσιν διὰ τὴν πολυμέρειάν του. Τρεῖς συναθροίσεις ἐλάμβανον χώραν περίπου κατὰ μῆνα, πάντοτε προσεκτικὰ προετοιμασμένα, μὲ ἀξιολόγους διμηλητάς.

Ὡς ἐλέχθη, αἱ συναθροίσεις ἀναφέρονται εἰς ποικιλότατα θέματα. Τὸν Ἰανουάριον ἔγιναν συνέδρια διὰ ἱερεῖς (Κήρυγμα καὶ γλῶσσα), διὰ τοὺς γονεῖς (Πειθαρχία καὶ ἀνατροφὴ), καθὼς καὶ μίαν συνάθροισιν σχετικὴν μὲ τὸν ρόλον τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

Τὸ πρῶτον θέμα τοῦ Φεβρουαρίου ἦτο «ἡ οικονομικὴ ἀνάπτυξις ὡς οικονομικὸν πρόβλημα» μὲ συγκεκριμένα ἐρωτήματα «ὄρια τῆς παραγωγικότητος», «ὄρια τῆς διαφημίσεως». Ἠκολούθησε μίαν συνάθροισιν σχετικὴν μὲ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον καὶ τὸ πάσχειν. Ὁ μὴν ἔκλεισε μὲ μίαν συνάθροισιν διὰ τὰς ἀγρότιδας.

Ὁ Μάρτιος ἤνοιξε μὲ τὸ θέμα «αἱ βασικαὶ παραστάσεις καὶ ἡ ἀλήθεια», ἐν συνέδριον διὰ φοιτητάς. Αἱ κοινωνικαὶ ὑποχρεωτικαὶ παραστάσεις καὶ ἡ κοινωνικὴ πραγματικότης ἦτο τὸ δεύτερον θέμα. Ἠκολούθησε ἐν συνέδριον ἀφιερωμένον εἰς τὸν Βίλχελμ Ράαμπε. Τὸ θέμα τῆς τελευ-

ταίας συναθροίσεως τοῦ Μαρτίου ἦτο «δημιουργία καὶ ἀρχικὴ παραγωγή».

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον ἔγιναν συναθροίσεις διὰ διδασκάλους καὶ παιδαγωγούς, διὰ ἱατροὺς καὶ φαρμακοποιούς (μὲ θέμα τὴν ἀπειλὴν τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τῆς Χημείας) καθὼς καὶ ἓνα συνέδριον ἐπὶ τοῦ θέματος: «Ἡ τέχνη καὶ τὸ πνεῦμα τῶν συγχρόνων».

Ἡ Εὐρώπη καὶ αἱ ἐν ἀναπτύξει χώραι ἦτο τὸ πρῶτον θέμα τοῦ Μαΐου. Τὸ δεύτερον ἦτο «τὸ μπαρόκ αἶσθημα τῆς ζωῆς καὶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος». Αὐτὸ τὸ συνέδριον ἔλαβε χώραν εἰς τὸ γνωστὸν ὠραῖον νησί τοῦ Μπούτεντζεε Μάϊναου.

Ἡ πρώτη συνάθροισις τοῦ Ἰουνίου ἀφιερώθη εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Ἠκολούθησε μίαν συνάθροισιν ἀλλοδαπῶν φοιτητῶν μὲ θέμα τὰ τραγούδια τῶν διαφορῶν λαῶν. Ἐκ τῶν ὑπολοίπων συνεδρίων τοῦ Ἰουνίου ἀναφέρω τὸ σχετικὸν μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ χρόνου «Τὸ γεγονός καὶ ἡ διάρκεια».

Τὸ πολιτικὸν ἔγκλημα ἦτο τὸ θέμα ἐνὸς συνεδρίου διὰ νομικοὺς τὸν Ἰούλιον.

Ἡ παράθεσις ἀπλῶς τῶν ἀνωτέρω θεμάτων πείθει διὰ τὴν πολυμέρειαν τῆς ἐργασίας ἡ ὁποία συντελεῖται εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Ἡ χώρα μας δὲν ἔχει ἴσως ἀπὸ ἀπόψεως ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας νὰ ζηλευσῆ πολλὰ πράγματα ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου. Ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία ὁμως (καὶ αἱ εὐαγγελικαὶ ἀκαδημίαι τῆς Γερμανίας εἶναι ἐπίσημος, ὅχι ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία) θὰ ἠμποροῦσε πολλὰ νὰ διδαχθῆ ἀπὸ τὸ παράδειγμα....

Π. ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ

ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ Ο ΜΑΓΟΣ(*)

Με τις πρώτες άχτινες του ήλιου, πού, άνοιγνoντας σάν πελώριο ριπίδι, έρχιγαν χροσές άνταύγειες στή μισοκοιμισμένη Άντιόχεια, οί δούλοι του Κυπριανού άρχισαν νά κουβαλoύν τά βιβλία του στή μικρή πλατεία τής οδού Σιγκών, κοντά στή Χριστιανική βασιλική. 'Ο ένας πίσω από τόν άλλο, με τούς άγκώνες στήριγμένους στά πλευρά και με τά χέρια άνοιγμένα μπροστά, κρατοῦσαν ο καθένας από μιá μεγάλη στίβα βιβλία και περπατοῦσαν με μικρά προσεχτικά βήματα. 'Ο Μαχμέλ τούς περίμενε στήν πλατεία, και τούς έδειχνε κάθε φορά και τούς βοηθοῦσε νά ρίξουν τά βιβλία στόν σωρό, μπροστά στό μαρμαρένιο συντριβάνι.

Κι' εκείνοι, κουβαλώντας έτσι στή σειρά, ο ένας πίσω από τόν άλλο, τά καταραμένα βιβλία, έβαζαν μικρές χαρούμενες φωνές. Καί καθώς έσμιγαν και τάριαζαν τις φωνές τους κι' έπαιγναν ύλες τόν ίδιο τόνο και τόν ίδιο ρυθμό, νόμιζε κανείς πώς οί γεροί και δυνατοί εκείνοι άνδρες, τραγουδώντας κάποιον νικητήριο παιάνα, πήγαιναν θριαμβευτικά τά λάφυρα τής μάχης στήν πλατεία, για νά στήσουν εκεί τρόπαιο. Καί τó συντριβάνι, ύψόνοντας τά ύγρα του μπράτσα, τραγουδοῦσε κι' εκείνο έναν χαρούμενο εδχαριστήριο ύμνο.

Οί πρωϊνοί διαβάτες ξαφνιασμένοι και περιεργοί για τó παράξενο κουβάλημα, σταματοῦσαν κοντά στόν σωρό, τόν περιεργάζονταν με άπορία, ρωτοῦσαν τούς δούλους και τόν Μαχμέλ, μά δέν έπαιρναν άπάντηση. Σαφνικά όμως κάποιος, πού ειχε σκύψει στά βιβλία και διάβασε μερικούς τίτλους, φώναξε:

—Μά αυτά είναι βιβλία τής μαγείας! Σίγουρα θά είναι του Κυπριανού, πού κάθεται έδω κοντά. Γιατί τά κουβαλoύν έδω;

“Ολοι άναταράχτηκαν κατάπληκτοι, κι' ή περιέργειά τους δυνάμωσε πύ πολύ.

—Τί συμβαίνει; ρωτοῦσαν ο ένας τόν άλλο.

'Ο Κυπριανός πετάει τά βιβλία του; Γιατί;

«'Ο Κυπριανός ο μάγος πετάει τά βιβλία του!» άκούστηκε μιá ξαφνιασμένη κι' άνήσυχη φωνή. Καί μεμιάς, σάν νά την ειχε αντίλαλήσει και νά την ειχε πολλαπλασιάσει αυτή τή φωνή κάποιος άλλoκοτη και πολύπλοκη ήχώ, ή

(*) 'Απόσπασμα από άνέκδοτο ιστορικό αφήγημα, έμπνευσμένο από τó Χρονικό του Άγίου Κυπριανού, όπως τó ειχε μεταπλάσει σε δημοϊκοῦς στίχους ή αυτοκράτειρα του Βυζαντίου Εδδοκία. Τό ιστορικό αυτό αφήγημα θά εκδοθῆ προσεχώς από τās Έκδόσεις Κ. Κακουλίδη.

είδηση γέμισε τήν πλατεία και σκόρπισε δημητικά σ' όλους τούς δρόμους, ως πέσα μακριά: «'Ο Κυπριανός ο μάγος πετάει τά βιβλία του!»

Κι' ο κόσμος άρχισε νά τρέχει από παντού και νά μαζεύεται στήν πλατεία, νά ρωτά, νά περιεργάζεται τά βιβλία, νά σχολιάζει.

Μερικοί, σοβαροί και σκυθρωποί, μιλοῦσαν άυστηρά για τήν παράδοση και προκλητική πράξη του μάγου· άλλοι, αντίθετα, γελοῦσαν κι' έλεγαν σαρκαστικά άστεία· μερικοί άλλοι φαινονταν συγκινημένοι και σιομοιλοῦσαν με χαρά μαζί κι' άνησυχία· μά οί περισσότεροι έδειχναν περιέργεια κι' άδημονία για τó τί θά γίνη παρακάτω.

Μά όταν, σε λίγο, τó κουβάλημα τελείωσε κι' ο τελευταίος δούλος, αντί νά έξει στά χέρια του βιβλία, κρατοῦσε έναν άναμμένο δαυλό, ολοι κατάλαβαν τί θά γινόταν.

—Θά τά κάψη! Θά τά κάψη! φώναζαν από παντού, με κορυφωμένη πιά τήν κατάπληξη και τήν περιέργειά τους.

'Ο Μαχμέλ έγενεψε στούς δούλους νά σταθούν μπροστά στά βιβλία, για νά τά προφυλάξουν, κι' αυτός, με τó βλέμμα σοβαρό κι' άνήσυχο, κοιτάζε γύρω τó πλήθος, πού ολόενα μαζεύoταν και πλήθαινε.

—Πώς είναι δυνατόν; έλεγε κάποιος. 'Ο σοφός μάγος, ένας από τούς πιο πολύμαθους και γνωστικούς πολίτες τής Άντιόχειας και τής Συρίας, νά κάψη τά βιβλία του! Γιατί; Για πού λόγo;

—Θά τρελλάθηκε! ειπε κάποιος άλλος. 'Η μαγεία του πήρε τά μυαλά, και δέν ξέρει τί κάνει.

—Τά βιβλία τής μαγείας είναι ιερά! Δέν μπορεί νά τά κάψη! ειπε ένας άλλος.

—Μόνον ένας Χριστιανός θά μπορούσε νά πάρη μιάν τέτοιαν άπόφαση, κουβέντιαζαν μεταξύ τους ψιθυριστά μερικοί άλλοι. Κι' ή καρδιά τους χτυποῦσε δυνατά.

Μερικοί προσπαθοῦσαν νά πλησιάσουν τόν σωρό, νά κοιτάζουν τά βιβλία από κοντά, νά δουν τ' άκριβά και σπάνια δεσιμάτά τους, νά διαβάσουν τά χρυσά γράμματα τών τίτλων τους. Μά τó πυκνό ήμικύκλιο, πού ειχαν σχηματίσει μπροστά στόν σωρό οί δούλοι, τούς εμπόδιζε νά'ρθουν πιό κοντά. Κι' ο Μαχμέλ τούς σταματοῦσε με έπιτακτική χειρονομία.

Όμως ή άνησυχία του μεγάλωνε ολόενα. Καθώς ή ματιά του, ψάχνοντας μέσα στό πλήθος, αντίκριζε τις βλοσυρές μορφές τών 'Ιου-

δαίων, πού είχαν μαζευτή και συζητούσαν ἀπειλητικά στην ἀπάναντι πλευρά, και παρακάτω τις σοβαρές κ' αὐστηρές φυσιογνωμίες τῶν ἱερέων τοῦ Πανθέου κ' ἄλλων ἐθνικῶν, πού μιλοῦσαν και χειρονομοῦσαν νευρικά, ἢ ψυχή του ἀναταραζόταν ἀπὸ ἀνήσχα προαισθήματα.

«Καὶ αὐτὴ ἀπὸ ἀνὰ ἄνω, ἀπέφθη. Καὶ τὰ μάτια του σκοτεινίασαν. Μὰ ἀναθάρσυνε κάπως και γαλήνεψε, ὅταν ἔβλεπε τὸ βλέμμα του σὲ μιὰ γωνία τῆς πλατείας δίπλα στὴ βασιλική, κ' εἶδε τὸν πατέρα Ἀνθίμο μὲ πρόσωπο ἤρεμο και μὲ ματιά, πού, πέφτοντας στὸν σωρὸ μὲ τὰ βιβλία, ἔλαμπε ἀπὸ ἱκανοποίηση και χαρὰ. Δίπλα του ὁ Πρωτόδικος και γύρω τους ἀρκετοὶ ἄλλοι Χριστιανοί, μαζεμένοι και σιωπηλοί.

Σαφηνὰ κάποιος θόρυβος ἀκούστηκε ἀνάμεσα στὸ πλῆθος, κάποια ἀναταραχή, και σὲ λίγο ἕνας ῥωμαῖος ἔκατόνταρχος, πού τὸν ἀκολουθοῦσαν καμμιά δεκαριά ραβδούχοι, πέρασε τὴ μάζα τοῦ κόσμου και προχώρησε στὴ μέση τῆς πλατείας.

—Ποῖος εἶναι ὁ Κυπριανός; φώναξε.

Ἄ Μαχμέλ πλησίασε.

—Δὲν ἦρθε ἀκόμη, εἶπε.

Ἄ Ἐκατόνταρχος ἔδειξε τὸ σωρὸ ἀπὸ τὰ βιβλία.

—Γιατί τὰ μαζέψατε αὐτὰ ἐδῶ; ρώτησε αὐτοῦ. Σταματήσατε τὴν κυκλοφορία και προκαλέσατε τὴν ἀνησυχία τοῦ κόσμου! Ἔχετε ἄδεια;

—Θὰ σὰς ἐξηγήσῃ ὁ ἴδιος, εἶπε ὁ Μαχμέλ. Καὶ τὸ ἔφερε βέβαια πὼς εἶναι ἀπὸ τοὺς συμβούλους τοῦ διοικητῆ.

Ἄ Ῥωμαῖος τὸν κοίταξε ὑπεροπτικά.

—Καὶ τί μ' αὐτό; Κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παραβαίῃ τοὺς νόμους!

Τὸ πλῆθος γύρω εἶχε σοπάσει κ' ἄκουε μὲ περιέργεια. Μὰ δυνατὴ φωνὴ μόνο ἀκούστηκε ἀπὸ τὴν ομάδα τῶν ἱερέων τοῦ Πανθέου.

—Δὲν παραβαίνει μόνο τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, εἶπε ἕνας ψηλὸς κ' εὐσωμὸς ἱερέας. Προκαλεῖ και τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ. Τὰ βιβλία αὐτὰ ἀνήκουν στὶς θρησκευτικὰς του παραδόσεις. Καὶ μόνο πού τὰ ἔχει πετάξει στὸν δρόμο, και πολὺ περισσότερο πού θέλει νὰ τὰ κάψῃ, περιφρονεῖ και προσβάλλει αὐτὲς τὶς παραδόσεις. Πρέπει νὰ τὸν ἐμποδίσετε, νὰ τὸν ἀναγκάσετε νὰ σεβαστῇ τὰ αἰσθήματα και τὶς παραδόσεις τοῦ λαοῦ.

—Ποῖες παραδόσεις; Τίς πλάνες θέλεις νὰ πῆς! ἀκούστηκε ἀπ' ἀντίκρου μιὰ σοβαρὴ και δυνατὴ φωνή.

Κι' ὁ Κυπριανός, παραμερίζοντας και προσπερνώντας τὸ πλῆθος, προχώρησε μὲ γογγύρο και σταθερὸ βήμα, και στάθηκε ἀντίκρου στὸν ἱερέα. Τὸ πλῆθος ἀναταράχθηκε, και μὰ ὑπόκοφῃ βοῇ δόνησε τὴν πηνὴ του μάζα.

—Τὸ ἴδιο νόμιζα κ' ἐγώ, ἱερέα Μένανδρε, πρὶν ν' ἀποτινάξω τὴν πλάνη μου και νὰ δῶ τὴν ἀλήθεια, εἶπε ὁ Κυπριανός. Πίστευα κ' ἐγὼ πὼς τὰ βιβλία αὐτὰ ἦταν ἱερά. Μὰ δὲν εἶναι παρὰ ψευτιά κ' ἀπάτη!

Σιωπὴ ἀπὸ ὀργισμένη κατάπληξη γέμισε τὴν πλατεία.

—Τότε γιατί τὰ μελετοῦσες και τὰ χρησιμοποιοῦσες; ρώτησε μὲ θυμωμένο σαρκασμὸ ὁ ἱερέας.

—Γιατί νόμιζα πὼς μοῦ ἔδιναν σοφία και δύναμη. Μὰ δὲν μοῦ ἔδιναν παρὰ κούφιεσ γνώσεις και μάταιες και βλαβερὲς ἱκανότητες.

«Ὡ...ὦ...ὦ!..» ἀκούστηκε μιὰ ἀποδοκιμαστικὴ βοῇ ἀπὸ τὸ πλῆθος.

Μὰ ὁ Κυπριανός, ἀνεβαίνοντας στὸ πεζοῦλι τοῦ συντριβανιοῦ, σήκωσε ψηλὰ τὸ χέρι, γιὰ νὰ δείξῃ πὼς ἤθελε νὰ μιλήσῃ.

—Συμπολίτες Ἀντιοχεῖς! φώναξε. Παρακαλῶ νὰ μὲ ἀκούσετε!

Ἡ βοῇ τοῦ πλῆθους ἄρχισε νὰ καταλαγιάζῃ και νὰ σβῆνῃ σιγά - σιγά.

—Σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ ἀκούσετε! Ξαναφώναξε ὁ Κυπριανός.

Και σὲ λίγο μιὰ βαθιὰ σιωπὴ σκέπασε τὴν πλατεία, τὴν ἀδράνησε και τὴν νέκρωσε.

—Ὅλοι μὲ παίρνατε γιὰ σοφὸ, εἶπε μὲ φωνὴ δυνατὴ και σταθερὴ ὁ Κυπριανός. Σὰς εἶχα ἀπατήσει. Δὲν ὑπῆρξα ποτὲ σοφός. Εἶχα ἀποχτήσῃ μόνο ἕνα σωρὸ ἄσκοπος κ' ἀπατηλὲς γνώσεις, και μ' αὐτὲς σὰς ξάφνιασα, σὰς τύφλωνα και σὰς ἐκμεταλλεῖσ. Ὅταν οἱ γνώσεις δὲν στηρίζονται σὲ καθαρὴ καρδιά, γίνονται φοβερὰ κ' ἀχόρταγα παράσιτα μέσα στὸν ἄνθρωπο, πού ρουφοῦν τὸ αἷμα του, μολεύουν τὴν σκέψη του, φαρμακώνουν και θανατώνουν τὴν ψυχὴ του. Τέτοιες ἦταν οἱ γνώσεις μου, τέτοια ἡ σοφία μου!

—Ὡστε παραδέχεσαι πὼς ἦσουν ἀγύρτης κ' ἀπατεώνας! φώναξε κάποιος.

—Ἀκριβῶς αὐτό, εἶπε ἡσυχὰ και ταπεινὰ ὁ Κυπριανός. Καὶ πολὺ περισσότερο ἀκόμη: ἕνας ἐπιτήδειος κακοποιός, πού χρησιμοποιοῦσε τὴν σατανικὴ του τέχνη, ὅχι μόνο γιὰ νὰ ἐκμεταλλεῖται χρηματικὰ τοὺς συνανθρώπους του, ἀλλὰ και γιὰ νὰ τοὺς διαφθείρῃ ψυχικά. Ὅσο πού τὰ μάτια μου κ' ἡ ψυχὴ μου ἄνοιξαν, κ' εἶδα πόσο μάταιες και φθοροποιὲς εἶναι ὅλεσ οἱ ἄδειες αὐτὲς γνώσεις, πόσο ψεύτικα τὰ διάφορα κ' ἀπατηλὰ πλεονεχτήματα πού προσφέρουν στὸν ἄνθρωπο: ἡ πονηρὴ ἱκανότητα, ἡ ἐπιτηδεότητα, τὸ τέχνασμα, ἡ μαγεία, ὅλεσ οἱ ἐξωτερικὲς δυνάμεις, τσακίζονται και χάνονται μπροστὰ στὴν ἀκατανίκητὴ δύναμη τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου.

—Ποῖα εἶναι αὐτὴ ἡ ἀκατανίκητὴ δύναμη; ρώτησε σαρκαστικὰ ὁ ἱερέας τῶν ἐθνικῶν.

Στιγμὲς σιωπῆς. Τὸ πλῆθος κράτησε τὴν ἀναπνοή του, περιμένοντας μὲ ἀδημονία τὴν ἀπάντησῃ.

—Ἡ πίστη! εἶπε σταθερὰ κ' ἀποφασιστικὰ ὁ Κυπριανός. Ἡ ἀληθινὴ πίστη, πού πηγάζει ἀπὸ τὴν καρδιά κ' ἀπευθύνεται στὸ πνεῦμα.

—Ἀληθιὰ; σάρκασε πάλι ὁ Μένανδρος.

—Ἡ Χριστιανικὴ πίστη! Τὸ πνεῦμα τὸ Χριστιανικό! φώναξε ὁ Κυπριανός.

Τὸ πλῆθος ἀναταράχθηκε και βοῦίξε. Μὰ ὁ

Κυπριανός, άτάραχος κι' άποφασιστικός, έξακολούθησε νά μιλά μ' έξαρση και πάθος.

—Αυτή είναι ή μόνη άληθινή πίστη, άδελφοί μου 'Αντιοχείς. 'Η Χριστιανική. Αυτή που σώζει την ψυχή και νικά όλες τις ύλικές δυνάμεις. Φτάνει νά ποτίζεται από τή ζωογόνα πηγή του Λόγου του Χριστού και νά μένη άδιάρρηκτα δεμένη μ' αυτόν.

'Η άναταραχή κι' ή βοή του πλήθους δυνάμωσαν κι' άγρίεψαν πύ πολύ.

—'Ωστε είσαι Χριστιανός; ρώτησε πνιγμένος από θυμό, ένας 'Ιουδαίος.

—Ναι! Είμαι! φώναξε ό Κυπριανός. Είμαι Χριστιανός! Και νιώθω γι' αυτό τή μεγαλύτερη περηφάνεια κι' εύτυχία!

'Η κατάπληξη του πλήθους, άνακατωμένη με ταραχή και δέος, μπροστά στην παράτολμη όμολογία του Κυπριανού, έπνιξε γιά πολλές στιγμές τήν όργη του και τó κράτησε σε σωπή και άδράνεια.

—'Αλλά τώρα είμαι ύποχρεωμένος νά κάμω και κάτι άλλο, άγαπητοί μου συμπολίτες, είπε ό Κυπριανός με φωνή πύ συγκρατημένη. Νά έκπληρώσω τήν πύ μεγάλη ύποχρέωση που μου επιβάλλει ή βαριά συναίσθηση τής όφειλής μου σε όλους εκείνους που άδικησα. Πρέπει νά βρω κάπιο τρόπο νά γυρίσω πίσω σ' αυτούς τήν άδικομαζεμένη περιουσία μου. Και νομίζω πώς ό καλύτερος τρόπος είναι νά τή μοιράσω στους φτωχούς συμπολίτες μας. Αυτοί είναι πάντα οι πύ άδικημένοι σε όλα. Και σ' αυτούς ελπίζει ό Χριστός νά μοιράσουμε τά ύπάρχοντά μας, άν θέλουμε νά Τόν άκολουθήσουμε. Σ' αυτούς θά γυρίσω κι' έγώ τόν παράνομο πλούτο μου. 'Ο Μαχμέλ (κι' άκούμησε με στοργική χειρονομία τó χέρι του στών ώμο του Μαχμέλ), που δέν είναι πιά δούλος μου παρά φίλος μου κι' άδελφός μου, θ' αναλάβη αυτή τή φροντίδα. Και παρακαλώ θεομά τους φτωχούς συμπολίτες κι' άδερφούς μου νά δεχτούν με καλωσύνη αυτή τή μικρή άπόδοση, και νά με συχωρέσουν.

Μιά χαμηλόφωνη βοή από καινούρια και πύ μεγάλη κατάπληξη, άνακατωμένη με θαυμασμό, άναδύθηκε από τó πλήθος. Κι' αυτοί ακόμα οι πύ φανατισμένοι και γεμάτοι από όργη και μίσος είχαν σαστίσει και κοιτάζαν ό ένας τόν άλλο με διαταχτική νευρικότητα και σιωπηλή ταραχή.

Τότε ό Κυπριανός, κατεβαίνοντας από τó πεζούλι, πήρε από τά χέρια του δούλου τόν δαυλό και προχώρησε προς τά βιβλία. 'Αλλά με μιάς μά τρομερή άναταραχή ξέσπασε γύρω του.

—Νά τόν έμποδίσουμε νά κάψη τά βιβλία! κραύγασε κάποιος.

—Νά τόν έμποδίσουμε! Νά τόν έμποδίσουμε! φώναξαν από διάφορα σημεία.

—Νά μαζέψουμε τά βιβλία και νά τά παραδώσουμε στό Μουσειό! πρότεινε ό Μένανδρος.

Και νά τόν καταγγείλουμε στ' άνάκτορα! Τ' όμολόγησε καθαρά πώς είναι Χριστιανός!

—'Ο Γαλέριος θά τόν κάψη αυτόν, αντί νά

καούν τά βιβλία! είπε κάποιος, σαρκάζοντας χαιρέκακα.

Πολλοί γέλασαν.

—Νά μαζέψουμε τά βιβλία! ξαναφώναξε ό ιερέας.

—Ναι, ναι νά τά μαζέψουμε, νά τά μαζέψουμε!

Και μερικοί έκαμαν νά προχωρήσουν προς τά βιβλία. Μά ό Μαχμέλ ρίψωσε και στήλωσε τó γερό κορμί του μπροστά τους και τούς κράτησε με φλογερή κι' άποφασιστική ματιά.

—Νά μήν άγγίξη κανείς τά βιβλία! φώναξε άπειλητικά.

Και τήν ίδια στιγμή δυό γιγαντώσιμοι δούλοι, που με τά μανδριερά τους πόδια και μπρόστα φάνταζαν σαν μπρούτζινα άγάλματα, έτρεξαν και στάθηκαν δίπλα στών Μαχμέλ.

'Ο Ρωμαίος άξιωματικός, που στεκόταν άναποφάσιτος ως έκείνη τή στιγμή, πετάχτηκε στή μέση τής πλατείας και, με τó χέρι σηκωμένο ψηλά, άνάγκασε τόν πλήθος νά σωπάσει.

—Νά μήν τολμήση κανείς τήν παραμικρότερη βία! φώναξε επιταχτικά. Θά τιμωρηθή άδοτηρά. Τά βιβλία άνήκουν σ' αυτόν τόν άνθρωπο. Είναι περιουσία του, ιδιοκτησία του, και μπορεί νά τά κάμη ό,τι θέλει. Και νά τά κάμη άκόμη! Κι' όσο γιά τήν άταξία και τήν άνησυχία που προκάλεσε, θά κάμω καταγγελία και θ' άποφασίσω τó Δικαστήριο. Κανείς δέν μπορεί νά τόν έμποδίση με τή βία! Και νά διαλυθήτε άμέσως!

'Ολοι όμως έμειναν στή θέση τους. Κι' όλοι φώναζαν άποδοκιμαστικά. Μά ό Κυπριανός, χαμηλώνοντας άποφασιστικά τόν δαυλό, άρχισε νά τόν άκουμπά στή βάση του σωρού και ν' άναδείη τά βιβλία με τήν πυρωμένη κορφή του, όσο που πήραν κι' αυτά φωτιά και ν' άνάδωσαν τις πρώτες φλόγες. Τότε, προχωρώντας βιαστικά και γρήγορα παρακάτω, έβαλε με τόν ίδιο τρόπο φωτιά στα δίπλανά βιβλία, έπειτα στα παρακάτω, έτσι που κάνονταν τόν γύρο του σωρού, νά τόν έξη πιά τυλίξει όλόκληρο μέσα στις φλόγες.

Και κάθε φορά, άκουμπώντας τόν πυρό στά βιβλία, έλεγε κι' από μια φράση, με φωνή γεμάτη έξαρση και συγκίνηση, με μορφή που είχε πάρει κάτι τó άπόκοσμο και τó άύλο, τó ιερό: «Στ' όνομα του Χριστού, άς καούν κι' άς καταστραφούν τά βδελυρά όργανα του Σατανά!» «Με τή δύναμη του Χριστού, άς έξαφανισθή μέσα σ' αυτές τις φλόγες τó άκάθαρτο και πονηρό πνεύμα!»

Στό τέλος άποτραβήχτηκε ένα-δυό βήματα από τόν φλεγόμενο σωρό, σήκωσε ψηλά τόν δαυλό, ύψωσε τó κεφάλι προς τόν ούρανό και φώναξε:

«Κι' άς λάμψη γιά πάντα τó θείο σου πνεύμα, 'Ιησού Χριστέ, κι' άς φωτίση κι' άς θεομάνη τις ψυχές τών ανθρώπων, γιά νά Σε γνωρίσουν και νά Σε άκολουθήσουν!»

'Επεσε στα γόνατα, σταύρωσε τά χέρια στό στήθος, έγειρε τó κεφάλι ταπεινά, και με φωνή ίκετευτική και σταραχτική είπε:

«Και συχωρέσε με! Συχωρέσε με! Πλήθος εί-

ναι οἱ ἁμαρτίες μου, ἀλλὰ καὶ ἀπέραντη ἡ καλοσύνη Σου. Χάρισέ μου τὴ συγγνώμη Σου καὶ τὴν εὐλογία Σου! Καὶ κάμε με ἄξιον ν' ἀκολουθήσω τὰ ἴχνη τῶν βημάτων Σου. Δέξου με, ὡ δέξου με υἱὸ τοῦ Θεοῦ, σὺν τὸν πῦρ ταπεινὸ καὶ τὸν πῦρ μικρὸ δούλο Σου!»

Κι' ἀκούσθησε τὸ κεφάλι στὴ γῆ, ἐνῶ τὸ κορμί του ἀναταραζόταν ἀπὸ σιωπηλοὺς λυγμούς.

Ἐκεῖ ὁ Μαχμέλ λίγο πῦρ πίσω, εἶχε γονατίσει κι' αὐτός. Καὶ μαζί μ' αὐτὸν κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι δούλοι.

Τὸ πλῆθος εἶχε μείνει βουβὸ κι' ἀκίνητο, καὶ παρακολουθοῦσε μὲ κατάπληξη καὶ δέος τὸ φοβερὸ κι' ἐπιβλητικὸ θέαμα.

Τὰ βιβλία, τυλιγμένα μέσα στὶς φλόγες, ποῦ τ' ἄρπαξαν μὲ τὶς πύρινες γλώσσες τους καὶ τὰ ρουφοῦσαν ἀχόρταγα, τοίριζαν ἄγρια κι' ἀπαίσια, σὺν τὴν πάλευσαν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ νὰ γλιτώσουν, μὰ σὲ λίγο ἐσθῆσαν κι' ἐξαφανίζονταν μέσα στὰ πυρωμένα κατακάθια τους.

Ξαφνικά, μιὰ ἀσπροντυμένη γυναίκα, ψηλὴ καὶ λεπτή, ξεφεύγοντας ἀπὸ τὰ χέρια μιᾶς εὐσωμης μεσόκοπης, ποῦ προσπαθοῦσε νὰ τὴν κρατήσει, προχώρησε μὲ γρήγορα καὶ σταθερὰ βήματα πρὸς τὸν Κυπριανό, ἀκούμπησε ἀπαλὰ τὸ χεῖρ της στὸν ὄμο του καὶ τοῦ εἶπε μὲ γλυκιὰ καὶ τρυφερὴ φωνή:

—Καλῶς μᾶς ἦρθες, ἀδελφέ!

Ἐκεῖ ὁ Κυπριανὸς ἀνασήκωσε τὸ κεφάλι κι' ἔμεινε νὰ τὴν κοιτάξῃ ἄφωνος καὶ συγκινημένος.

—Ἰουστίνη! εἶπε σιγὰ καὶ ταραγμένα. Ἄδερφρή μου!

Ἐκεῖνὴ τοῦ πήρε τὸ χεῖρ, τὸν βοήθησε νὰ σηκωθῇ κι' ἔμεινε νὰ τὸν κοιτάξῃ μ' ἐγκάρδιο καὶ χαροπὸ χαμόγελο.

—Τώρα πιά εἶμαι βέβαιος πὸς ὁ Χριστὸς ἐδῶκῃσε νὰ μὲ δεχτῇ! εἶπε ὁ Κυπριανός. Σ' εὐχαριστῶ, ἀδερφρή, ποῦ μοῦ ἔφερες τὸ ἐξαίσιον μήνυμα.

—Πῶς πολὺ σ' εὐχαριστοῦμε ἐμεῖς, ἀδερφὲ Κυπριανέ, ποῦ ἦρθες μαζί μας. Καὶ δοξάζουμε τὸν Χριστό, ποῦ διάλεξε ἕναν ἄνθρωπο σὺν καὶ σένα, γιὰ ν' ἀχτινοβολήσῃ τὸ ἅγιο φῶς Του.

—Πιάστε τους! Πιάστε τους! ἀκούσθηκε μιὰ ἄγρια καὶ στριγγιὰ κραυγὴ.

Κι' ὁ Ἀγλαΐδας, ἀναστατωμένος κι' ἔξαλλος, πήδησε στὴ μέση, καὶ χειρονομώντας νευρικά καὶ σπασμοδικὰ πρὸς τὸν Ρωμαῖον ἀξιωματικὸ καὶ τοὺς ραβδούχους του, φώναξε ὀλοένα:

—Πιάστε τους! Γι' αὐτὴν ἐδῶ (κι' ἔδειξε τὴν Ἰουστίνη) γίνεται Χριστιανός! Δὲν μπορεῖς νὰ τὴν καταχτήσῃ μὲ τὴ μάγια, καὶ πάει νὰ τὸ ἐπιτόχη μὲ τὴν ἀλλαξοπιστία! Πιάστε τον! Εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος! Θὰ πολεμήσῃ τὶς θρησκείες μας, θὰ χαλάσῃ τοὺς θεοὺς μας, θὰ χτυπήσῃ κι' αὐτὴν ἀκόμα τὴ Ρωμαϊκὴ κυριαρχία! Εἶναι ἐχθρὸς μας κι' ἐχθρὸς τοῦ κράτους!

—Πιάστε τον! Πιάστε τον! ἀκούσθησαν ἀραιεὶς καὶ σκόρπιες φωνὲς ἀπὸ διάφορα σημεῖα.

—Κι' αὐτὴν! Νὰ τὴν πιάσετε κι' αὐτὴν! ἐξακολούθησε, πῦρ ἔξαλλος ὀλοένα, ὁ Ἀγλαΐδας.

δείχνοντας τὴν Ἰουστίνη. Εἶναι ἡ πῦρ φανατικὴ Χριστιανὴ τῆς Ἀντιόχειας. Αὐτὴ ἔκαμε Χριστιανὴ τὴ μητέρα της. Αὐτὴ ἔπεισε καὶ τὸν πατέρα της, ποῦ ἦταν ἀπὸ τοὺς πῦρ πιστοὺς ιερεῖς τοῦ Πανθέου, νὰ προδώσῃ τὴ θρησκεία του καὶ νὰ γίνῃ κι' αὐτὸς Χριστιανός! Πιάστε την! Μαζί μὲ τὸν μάγο θὰ κάμουν μεγάλο κακὸ στὴν Ἀντιόχεια καὶ στὴν αὐτοκρατορία!

—Πιάστε τους! Πιάστε τους! ἀκούσθησαν, πῦρ πικρὲς τώρα οἱ φωνὲς ἀπὸ τὸ πλῆθος.

Ἐκεῖ ὁ Μένανδρος ὁ ιερέας τοῦ Πανθέου, προχώρησε κι' αὐτός, σοβαρὸς κι' ἐπιβλητικὸς, πρὸς τὸν ἐκατόνταρχο καὶ τοῦ εἶπε αὐστηρὰ κι' ἐπιταχτικά:

—Θὰ εἶσαι ὑπεύθυνος, ἐκατόνταρχε Μάξιμε, ἂν ξεφύγουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι! Εἶναι ἀληθινὰ ἐπικίνδυνοι, πῦρ ἐπικίνδυνοι ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους χριστιανούς, ποῦ οἱ δυὸ συνάρχοντες, ὁ Διοκλητιανὸς κι' ὁ Γαλέριος, τοὺς τιμώρησαν παραδειγματικά. Μὴ ξεχνᾶς πὸς ὁ Διοκλητιανὸς δὲν ἔχει ἀνακαλέσει τὸ διάταγμά του, καὶ πὸς ὁ Γαλέριος ἐπιστρέφει σύντομα στὴν Ἀντιόχεια. Τὸ καθῆκόν σου εἶναι νὰ τοὺς παραδώσῃς στὸν διοικητὴ ὅσο ν' ἀποφασίσουν οἱ ἄρχοντες. Ἄν τοὺς ἀφήσῃς ἐλεύθερους, θὰ παραῆθς τὸ καθῆκόν σου καὶ θ' ἀναλάβῃς μεγάλη εὐθύνη!

Ἐκεῖ ὁ Ρωμαῖος ἀξιωματικὸς ἔμεινε δισταχτικὸς κι' ἀναποφάσιτος, ρίχνοντας γύρω ἔξιστακτικὰ τὴ ματιὰ του καὶ προσπαθώντας νὰ ψυχολογήσῃ τὸ πλῆθος. Ἐκεῖ ὁ Μαχμέλ μὲ τοὺς δύο δούλους εἶχαν πάρει ἀμυντικὴ στάση δίπλα στὸν Κυπριανὸ καὶ στὴν Ἰουστίνη. Πίσω τους οἱ ἄλλοι δούλοι εἶχαν προχωρήσει κι' αὐτοὶ ἀποφασιστικά. Οἱ χριστιανοὶ παρακίνοιοι φαίνονταν ταραγμένοι κι' ἀνήσυχτοι.

—Τί κάθῃσαι ἄπρακτος κι' ἀποσβολωμένος; φώναξε τρέμοντας ἀπὸ ὄργη ὁ Ἀγλαΐδας. Ἄφρησε νὰ βεῖσουν τὶς νόμιμες θρησκείες μας, νὰ ἐξευτελίουν τὶς παραδόσεις μας, νὰ ποδοπατήσουν τοὺς νόμους μας! Τί περισσότερο περιμένεις γιὰ νὰ τοὺς πιάσῃς;

—Ἄν δὲν τὸ κάμῃς θὰ σὲ καταγγείλωμε στὸν αὐτοκράτορα καὶ στὸν Γαλέριο! ἀπέλιξε ὁ Μένανδρος.

—Θ' ἀνέβουμε τώραδὰ στ' ἀνάκτορα καὶ θὰ σὲ καταγγείλωμε! φώναξε ὁ Ἀγλαΐδας. (Καὶ γυρνώντας στὸ πλῆθος, τὸ παρωμοῦσε μ' ἔξαλλες κραυγές): «Ὀλοι μαζί! Θὰ πάμε ὅλοι μαζί!»

—Ὀλοι μαζί! φώναξαν πολλοὶ ἀπὸ διάφορα σημεῖα.

Ἐκεῖ ὁ Ρωμαῖος ἀξιωματικὸς ἔριξε μιὰ τελευταία ματιὰ στοὺς μανόμενους φανατικοὺς, καὶ πήρε τὴν ἀπόφασή του. Δίνοντας μὲ τὸ χεῖρ διαταγὴ στοὺς ραβδούχους, προχώρησε μαζί μ' αὐτοὺς πρὸς τὸν Κυπριανὸ καὶ τὴν Ἰουστίνη, ποῦ στέκονταν ὀρθοί, ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο, ἦρεμοι κι' ἀτάραχοι.

—Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ σᾶς συλλάβω, εἶπε μὲ κρῶα σοβαρότητα, γιὰ ν' ἀποφύγω σοβαρὴτερη ταραχὴ. Ἐκεῖ ὁ αὐτοκράτορας θ' ἀποφασίσῃ.

Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ὁ Μαχμέλ κι' οἱ ἄλλοι δούλοι κινήθηκαν ἀπειλητικὰ πρὸς τοὺς ραβδού-

χους. Κι' οἱ χριστιανοὶ διαμαρτύρονται μὲ ζωηρὰς χειρονομίας καὶ φωνάς.

—Ἦσυχάστε ἀδερφοί! φώναξε δυνατὰ ὁ Κυπριανός. Ἡ δοκιμασία, ποῦ ὁ Θεὸς στέλλει σὲ μένα καὶ στὴν ἀδελφὴ Ἰουστίνη, φανερώνει τὸ θέλημά Του. Καὶ θὰ ἴμαστε ἀληθινὰ εὐτυχημένοι ἂν εὐδόκησε νὰ μᾶς διαλέξῃ, γιὰ νὰ λάμψῃ μὲ τὴ θυσία τῆς ταπεινῆς ζωῆς μας ἡ δόξα τοῦ Υἱοῦ Του. Γι' αὐτὸ εἴμαστε γεμάτοι εὐγνωμοσύνη, πίστη καὶ θάρρος. Ἔτσι νὰ εἰστε καὶ νὰ μένετε κι' ἔσεϊς, ὑποταγμένοι πάντα στὶς βουλές Του. Χαίρετε, ἀδερφοί! Κι' ὁ Χριστὸς μαζί σας!

Ἄ Μαχμέλ κι' οἱ δοῦλοι ἔσκυψαν τὸ κεφάλι, θλιμμένοι. Ὁ Πραθίλιος πῆρε καὶ κράτησε ἐνθαφροντικὰ τὸ χέρι τῆς Κληδωνίας. Ὁ Ἄνθιμος κι' οἱ ἄλλοι χριστιανοὶ σταύρωσαν τὰ χέρια στὸ στήθος κι' ἄρχισαν νὰ μουρμουρίζουν κάποια προσευχή.

Ἄ Κυπριανός κι' ἡ Ἰουστίνη, κρατημένοι ἀπὸ τὸ χέρι, ἀνάμεσα στοὺς ραβδούχους, προχωροῦσαν μαζί τους ἴσοι, ἀνάλαφροί καὶ χαμογελαστοί, μὲ τὰ πρόσωπα φωτισμένα ἀπὸ ἔξαρση. Καὶ τὸ πλῆθος, μουδιασμένο καὶ σιωπηλό, ἀποτραβιόταν βιαστικὰ, γιὰ νὰ τοὺς κάμῃ τόπο νὰ περάσουν.

—Μὰ τί ἔκαμε αὐτὴ καὶ τὴν πιάσαν; ρώτησε δειλὰ κάποιος, δείχνοντας τὴν Ἰουστίνη, ποῦ ἀποχαιρετοῦσε τὴ μητέρα της μὲ τρυφερὸ κι' ἥρεμο χαμόγελο.

—Κι' αὐτὸς τί; Πῶς ἔκαψε τὰ βιβλία του; Δικὰ του δὲν ἦταν; μουρμούρισε κάποιος ἄλλος.

Καὶ καθὼς τοὺς ἔβλεπαν νὰ περνοῦν μὲ τὰ χέρια ἐνωμένα στοργικὰ, ἥρεμοι καὶ πρόοι, τοὺς ἔδειχναν ὀλοένα μεγαλύτερη συμπάθεια.

—Δὲν τοὺς βλέπετε; Σὰν ἀδέρφια.

—Μὰ ναί. «Ἀδερφὲ» δὲν τὸν εἶπε ἐκεῖνη; «Ἀδερφὲ» δὲν τὴν εἶπε αὐτός; Ποῦ εἶναι οἱ ἀνοησίες κι' οἱ ψευτιὲς ποῦ ἔλεγε ὁ σχολαστικὸς;

Καὶ ἔξαφνικὰ, κάποιος, πῶς θαρρατὰ:

—Κι' ἂν ἔγιναν χριστιανοί, τί; Χειρότεροι εἶναι αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους; Ἡ Ἀντιόχεια εἶναι γεμάτη ἀπὸ θρησκείες, κι' οὔτε τίς ἐμποδίζει, οὔτε τίς πολεμᾷ.

—Αὐτὸς μάλιστα μοιράζει καὶ τὰ ὑπάρχοντά του στοὺς φτωχοὺς! Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κακὸς ἀνθρώπος!

—Δὲν ἄκουσες ποῦ εἶπε καὶ τοὺς ἄλλους ἀδερφοὺς; Ἔτσι εἶναι ὅλοι μεταξύ τους: σὰν ἀδέρφια.

—Γι' αὐτὸ λευτέρωσε καὶ τὸν δοῦλο του. Καὶ πρόσεξες ποῦ κι' οἱ ἄλλοι δὲν φοροῦσαν πιά σκουλαρίκια; Ὅλους τοὺς λευτέρωσε!

—Κι' ἐμεῖς τὸν στέλνουμε στὴ φυλακή!

—Δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν πιάσουν!

—Δὲν ἔπρεπε νὰ τοὺς πιάσουν!

Κι' ἐνῶ ὁ Κυπριανός κι' ἡ Ἰουστίνη, κλεισμένοι πάντα ἀνάμεσα στὶς δυὸ σειρὰς τῶν ραβδούχων, προχωροῦσαν ἀργὰ καὶ δύσκολα μέσα ἀπὸ τὸ πλῆθος, αὐτὸ πύκνωνε ὀλοένα γύρω τους κι' οἱ ἐκδηλώσεις του γίνονταν πῶς εὐνοϊκές, πῶς φιλικές. Ὅσο ποῦ ἔξαφνικὰ ἀκούστηκε μιὰ δυνατὴ φωνή:

—Ἀφήστε τους! Δὲν ἔκαμαν κανένα κακὸ! Γιατί τοὺς πιάσατε; Ἀφήστε τους!

—Ἀφήστε τους! Ἀφήστε τους! Ἐσποῦσαν ἀπὸ διάφορα σημεῖα οἱ φωνές, ποῦ πύκνωναν καὶ δυνάμωναν ὀλοένα. Καὶ τὸ πλῆθος ἄρχισε νὰ στενεύῃ ἀπειλητικὰ τὸν μικρὸ γῶρο γύρω ἀπὸ τοὺς ραβδούχους καὶ τὸν ἑκατόνταρχο.

—Ἀφήστε τους! Ἀφήστε τους!

Ὁ ἑκατόνταρχος Μάξιμος κῦτταξε τὸ πλῆθος μ' ἐκπληξὴ καὶ ὀργή. Κι' οἱ ραβδούχοι ἀπλωσαν ἀπειλητικὰ τὰ ραβδιά τους. Μὰ ἡ φωνὴ τοῦ Κυπριανοῦ ὑψώθηκε πάνω ἀπὸ τίς κραυγές καὶ τὸν θόρυβο, δυνατὴ καὶ χαροῦμενη:

—Μὴν ἀνησυχῆτε γιὰ μᾶς, ἀδερφοί! Καὶ τὸ φοβερότερο μαρτύριο εἶναι εὐλογία κι' εὐτυχία, ὅταν φανερώνη τὴν ἀλήθεια καὶ ξεσκεπάσῃ τὸ φῶς. Καὶ ναί! Πρὶν ἀκόμη ἀρχίσῃ ἡ δοκιμασία μας, μᾶς ἔδωσε κίβλας ὁ Θεὸς τὴν ὑπέρτατη χαρὰ νὰ δοῦμε μέσα στὶς ἐκδηλώσεις σας τὴν πρώτη καρποφορία. Ὁ θεῖος Υἱὸς Του, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ἔχει κατέβει κίβλας στὴν καρδιά σας, κι' ἄς μὴν εἶναι ἀκόμα ὀλοφάνερος στὴ σκέψη σας καὶ στὰ λόγια σας. Ὡ ἀδελφοί! Ἀκούστε τὴ φωνὴ Του. Γεμίστε ἀπὸ τὴν πνοὴ Του. Κι' ἔκεινος θὰ μείνῃ μαζί σας καὶ θὰ σᾶς χαρίσῃ δύναμη καὶ σωτηρία!

Τὸ πλῆθος γύρω ἔμεινε σιωπηλό, γεμάτο ἀπὸ θαυμασμό, συγκίνηση καὶ δέος. Πολλοὶ δάκρυζαν, ἄλλοι ἄγγιζαν μὲ στοργὴ καὶ σεβασμὸ τὰ φορέματα τοῦ Κυπριανοῦ καὶ τῆς Ἰουστίνης, μερικοὶ ἔπαιρναν καὶ φιλοῦσαν τὰ χέρια τους. Κι' ἐκεῖνοι, μὲ πρόσωπα φωτισμένα ἀπὸ ἔξαρση καὶ χαρὰ, προχωροῦσαν ἥρεμα κι' ἀνάλαφρα.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

« Η Ε Π Ι Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Α »

Ἐκάθησαν στὸ στρωμένο τραπέζι μὲ περίσσεια ὄρεξι. Ἔτσι τουλάχιστον ἔδειχναν.

Ἐπὶ κεφαλῆς ὁ γέρο-πατέρας. Δεξιὰ ἡ γυναίκα του, κοντὴ παχουλὴ, ἀεικίνητη καὶ λαλίστατη. Ἀριστερὰ καθότανε ἄλλοτε ἡ μονάκριβη, ἡ χαϊδεμένη του κόρη, ἡ Ἄννα.

Ἀπὸ τότε ποὺ τὴν πάντρεψαν—πρὶν ἐννῆα χρόνια—ἀδειασε ἡ θέσι καὶ κάθησε ἐκεῖ ὁ Νίκος, ὁ γυιός. Σήμερα, ὁ Νίκος ἐπῆγε πάλι ἀπέναντι στὸν πατέρα καὶ ἡ Ἄννα ξαναπῆρε τὴν παλιά της θέσι. Εἶναι κοντοῦλα καὶ μελαχροινὴ σὰν τὴν μάνα της.

—Νάμαστε πάλι ὄλοι μαζί, ὅπως πρῶτα...

Εἶπε ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἄννας, χωρὶς νὰ πολυσκεφθῆ τί ἔλεγε. Ἦταν πεθαμένος στὴν πείνα, καὶ εἶχε τὸν νοῦ του στὰ τετραγώνια μπαρμποῦνια καὶ στὴν κόττα-πιλάφι α λα μιλανέζα, τὸ φαγητὸ «σπεσιάλ» τῆς μητέρας του.

Ἡ Ἄννα κύτταξε τὸ πρόσωπό της στὸν καθρέφτη τῆς σερβάντας, ἀπέναντί της (ὅπως συνείθιζε κι' ἄλλοτε ἀπὸ τὴν ἴδια θέσι, ὅταν ἦταν δεσποινίς) διόρθωσε λίγο τὰ μαλλιά της καὶ τὸν διέκοψε μὲ λιγάκι παραπονιάρικο ὕφος:

—Μόνον ποὺ ἡ Ἄννα ἔχει τώρα καὶ μερικές ἄσπρες τρίχες στὰ μαλλιά...

Ὁ ἀδελφὸς της πέρασε στὸ πιᾶτο του μιά γερὴ μερίδα κόττας καὶ τὴν παρηγόρησε:

—Ἀλλὰ μὲ τὸ πλεονέκτημα ὅτι ἔχει τώρα τὸν τίτλο τῆς κυρίας ἡ Ἄννα καὶ δὲν φοβάται μὴν τὴν ποὺν γεροντοκόρη!

—Ἀνοησίες λές πάλι...

Τὸν μάλωσε ὁ πατέρας του, ποὺ τοῦ φερότανε πάντα σὰν νὰ ἦταν ἰσοβίως τὸ μωρὸ τους κι' ἄς κόντευε τὰ τριάντα.

—Τὸ σπουδαῖο εἶναι (συνέχισε σοβαρὰ ὁ πατέρας) ὅτι ἡ Ἄννα ξαναθρίσκειται πάλι τὰ καλά της, στὸ σπίτι της, στὴν οἰκογένειά της...

Ἡ Ἄννα σερβιρίστηκε κόττα καὶ σκέφτηκε ὅτι ὁ πατέρας της δὲν θέλησε ποτὲ νὰ πιστέψῃ, ὅτι μὲ τὸν γάμο της ἔφτιαξε ἡ Ἄννα δικὴ της οἰκογένεια, δικό της σπίτι, κάτι ἐξέχωρο ἀπὸ τὴν πατρικὴ ὄντοτητα. Μὰ δὲν ἴλησε.

Ὁ πατέρας της μετέφερε ἕνα ξεροψημένο μπαρμποῦνακι ἀπὸ τὴν πιατέλα στὸ πιᾶτο του καὶ ξαναμίλησε.

—Ἐλευθερωθήκαμε ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὴν

παρουσία στὴ ζωὴ μας ἐκείνου τοῦ τέρατος...

Ἡ Ἄννα θὰ ἤθελε νὰ πῆ ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς ἦταν ὑπερβολικός. Ὅτι δὲν ὑπῆρξε μεταξύ αὐτῆς καὶ τοῦ ἀνδρός της παρά μόνον μιὰ «ἀσυμφωνία χαρακτήρων». Ἄλλο βέβαια τὸ ζήτημα, ὅτι αὐτὴ τὴν ἀσυμφωνία δὲν εἶχε καμμιὰ ὄρεξι νὰ τὴν ὑποφέρῃ... Γιατί; Ἀφοῦ μπορούσε εὐκόλα νὰ διορθωθῆ ἡ κατάσταση μὲ τὸ διαζύγιο;

Ὁ πατέρας της συνέχισε τίς σκέψεις του, ἀρχίζοντας ἐπιδέξια μιὰ λεπτὴ ἐγγχείρισι στὸ μπαρμποῦνι:

—Ὅλα, εὐτυχῶς, ἔγιναν ὅπως θέλαμε...

Γύρισε στὴν γυναίκα του, ποὺ δὲν εἶχε βρῆ ἀκόμα εὐκαιρία νὰ πάρῃ τὸν λόγο, ἴσως γιατί ἦταν λιγάκι λαίμαργη καὶ τιμοῦσε τὴν μαγειρικὴ της τέχνη.

—Ἐπήρατε πίσω καὶ ὄλα τὰ δῶρα τοῦ γάμου;

Ἐκείνη ἔκανε τὸ λάθος νὰ ἐπαινέσῃ τὸν ἱπποτισμὸ τοῦ τέως γαμπροῦ της:

—Ἄ, σ' αὐτὸ ἐφέρθηκε πολὺ ἐν τάξει. Μὰς ἔδωσε ὄχι μόνον τὰ δῶρα τῶν δικῶν μας γνωστῶν ἀλλὰ καὶ τὰ δῶρα τῶν κοινῶν φίλων ποῦ, κανονικῶς, θὰ ἔπρεπε νὰ τὰ μοιράσωμε. Ὁ ἴδιος ξεκρέμασε τὴν λάμπα τῆς τραπεζαρίας καὶ μοῦ τὴν παρέδωσε...

—Ἵποκριτὴς πάντοτε!...

Εἶπε μὲ ἄγριο ὕφος, σὰν νὰ τὴν μάλωνε, ὁ ἄντρας της. Ἡ γυναίκα του προσπάθησε νὰ τὸν καμμάρῃ. Φοβότανε πάντοτε τοὺς βίαιους θαμούς του. Ἀλλὰ, ὅπως τὸ πάθαινε συχνά, στὸ ἀρχικὸ της λάθος πρόσθετε καὶ ἄλλα.

—Ἵποκριτὴς, λέει... Ἀφοῦ ὅταν μπαλάραμε τὰ πράγματα τῆς Ἄννας γιὰ νὰ φύγωμε ὁ ἄθλιος ψευτοδάκρυσσε, δῆθεν ἀπὸ ἀγάπη!

Γύρισε πρὸς τὴν κόρη της, ποὺ ἔκανε ἕνα ἀνεπαίσθητο κίνημα σὰν νὰ ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὸ θέμα:

—Δὲν πιστεύω νὰ σὲ συγκίνησε αὐτὸ Ἄννα;

Ὁ ἄντρας της τὴν κεραυνοβόλησε μὲ ἕνα βλέμμα.

—Ἀνοησίες λές καὶ σὺ νομίζω!. Ὡρες εἶναι νὰ δεῖξῃ τώρα ἀδυναμία ἡ Ἄννα, τώρα ποὺ ὄλα ἔχουν τακτοποιηθῆ, τώρα ποὺ κάθε δεσμός μας ἐλύθηκε μὲ αὐτὸν τὸν ἄθλιο ἄνθρωπο...

—Ἡ μιλανέζα σου μανοῦλα εἶναι πάντα ἐξείσια...

Εἶπε ἡ Ἄννα γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸ δυσάρεστο θέμα.

★

Και βέβαια όλα είχαν τακτοποιηθή. Πήρε ό καθένας τὰ δικά του πράγματα. Πήρε και ή "Αννα για διατροφή, συμπύθαστικώς, ένα «έφ' άπαξ». Τό «διαζευκτήριο» τό είχαν ύποσχεθή οί δικηγόροι σέ ξη-όκτώ μήνες, τό πολύ, μιά και όλα ήσαν κανονισμένα «κοινή συναιέσει». Και τὰ δυό παιδιά θά τὰ κρατούσε μαζί της ή "Αννα. Τήν μεγάλη, τήν Λένα, για πάντα. Τόν Γιαννάκη, όσο να γίνη δέκα χρόνων (τεσσάρων ήταν τώρα).

"Όλα είχαν κανονισθή καλά. Άπό σήμερα έγκατεστάθηκε ή "Αννα στο πατρικό της σπίτι και θά ήούχαζαν από τη δυσάρεστη ιστορία του γάμου της, που θά άνηκε πιά στο παρελθόν.

"Ό πατέρας έτελείωσε τήν διάλυσι και του δεύτερου παραμουνιού. "Ό Νίκος έχει φάει τή μισή όρνιθα. "Η μαμά του δέν πάει πίσω, ξεχνώντας τή διαίτά της.

—Στὴν υγεία σου "Αννα!

"Ό πατέρας της σήκωσε ψηλά τό ποτήρι του, ακουπίζοντας τὰ μουστάκια του για νά πιή.

—Στὴν υγεία σου και (δίστασε λίγο). Και καλή νέα τύχη!

"Η "Αννα είχε κολλημένα τὰ μάτια της στον καθρέφτη, άπέναντι, μελαγχολική.

★

"Η καινούργια ζωή στο πατρικό σπίτι πέρασε τις πρώτες ήμέρες ήσυχα. "Ό Νίκος καθότανε στην παλιά του θέση, έτρωγε σαν πεινασμένος λύκος και έλεγε τις άνοησίες του. "Η μητέρα του, όταν έβρισκε εύκαιρία, πρόσθετε τις δικές της. "Η "Αννα σιωπούσε κάτω από ένα προσωπίο φαινομενικής άπάθειας. "Ό γέρος μάλωνε τους δυό πρώτους, κυττούσε με κάποια άνησυχία τήν "Αννα και στο τέλος χαϊρότανε τήν κυριαρχία του που είχε επεκταθή και στην τρίτη γενεά, τὰ δυό παιδιά της "Αννας, τήν Λένα και τόν Γιαννάκη.

Σήμερα, μόλις είχε σηκωθή από τόν μεσημεριανό ύπνάκο. Στέκεται στο χώλλ όρθιος με τις πυτζάμες και τις παντοφλες και ρίχνει μιά ματιά στην άπογευματινή έφημερίδα που τήν κρατάει όλάνοιχτη μπροστά στα μάτια του.

—"Άλλο κροδσμα παιδικής έγκληματικότητας... "Ασχημα πάμε!

—Φταίνε οί γονείς...

Έπετε χωρίς νά καλοσκεφθή ή γυναίκα του.

Τό κουδούνι της έξώπορτας έτάραξε τήν ήσυχία του σπιτιού.

—Ποιός είναι τέτοια ώρα;

Ρώτησε ό πατέρας τήν γυναίκα του και κάθισε σε μιά πολυθρόνα άκουμπώντας τήν

έφημερίδα στα γόνατά του με μιά κίνηση δυσάρεσκιας.

"Η "Αννα, ή κόρη του, πήγε νά κυττάξει από τό παράθυρο. "Έπειτα τραθήχηκε πίσω ένοχλημένη.

—Είναι ό...

Δίστασε μη ξέροντας πώς νά ονομάσει τώρα τόν τέως άντρα της.

—"Ό...

"Η μητέρα της σκέφθηκε νά τήν βγάλη από τή δύσκολη θέση:

—"Ό πατέρας τών παιδιών, καλέ...

Πάντοτε άτυχίες είχε...

"Ό γέρος θύμωσε:

—Δέν έχουν πατέρα τὰ παιδιά... "Έχουν τόν παππού τους! Ούτε έχει πιά καμμιά θέση στην οικογένεια μας εκείνος εκεί...

Κάποια άνάμνησις συνδέσμου με τόν πρώην άντρα της έσπρωξε τήν "Αννα νά επέμβη:

—Μά είτε τό θέλομε είτε όχι τὰ παιδιά είναι και δικά του... Σήμερα είναι ή ήμέρα της έπικοινωνίας μαζί του. "Ηλθε νά τὰ πάρη...

—Νά πάρη ό δ...

Βλαστήμησε ό γέρος μέσα στα δόντια του και συνέχισε φωναχτά:

...Δέν τὰ κανόνισε καλά ό δικηγόρος μας!

—Καλέ μπαμπά τί άλλο ήθελες νά κανονισή;

—Νά βγάλη τό διαζύγιο εις βάρος του προκομένου!

—Δέν ήταν και έξασφαλισμένο αυτό...

"Αφήστε που θά κρατούσε ή δική χρόνια, άν δέν συμφωνούσαμε σε όλα.

Πετάχτηκε ή μητέρα της "Αννας:

—Και εις βάρος του νά έβγαينه τό διαζύγιο, πάλι, ειπε ό δικηγόρος, θά είχε «τό δικαίωμα της έπικοινωνίας» με τὰ παιδιά.

"Ό παππούς γρύλισε, δαγκώνοντας με λύσσα τήν πίπα του:

—"Όστε κάθε τόσο θά έρχεται νά μάς θυμίζει τήν παρουσία του;

"Η γυναίκα του προμάντεψε κεραυνούς και τόν καλόπιασε:

—Νά σοϋ ψήσω ένα καφεδάκι;

Κάτι, άκατάληπτο, μούγκρισε στο λάρυγγι του ό γέρος... Μά εκείνη τό έρμήνευσε αυθαίρετα για συγκάταθει και βρήκε τήν εύκαιρία νά βγή έξω.

"Έπειτα από κάμποση ώρα ή "Αννα ώδήγησε τὰ δυό παιδιά έξω από τήν κάμαρά τους. "Η Λένα ήταν ένα χάρμα με τό κόκκινο παλτουδάκι της, τὰ άσπρα καλτσάκια, τὰ μαύρα λουστρίνια της, τό πικάντικο άερόμυτο προσωπάκι της. "Ό Γιαννάκης, με τό βελούδινο σακκάκι και τό σκωτζέζικο παντελόνι, τρέλλα!

"Ό παππούς, καθόταν άκόμα στην πολυθρόνα, «συννεφιασμένος» καπνίζοντας τήν μαύρη πίπα του.

—Παππούλακι!...

“Ετρεξαν κοντά του τὰ δυὸ παιδιά, ἀνέβηκαν στὰ γόνατά του, τὸν πάτησαν, τὸν φίλησαν γλυκὰ σαλιώνοντας τὰ τραχειὰ μάγουλά του...

—Παππούλακι ἀντίο! Θὰ πᾶμε μετὸν μπαμπάκα!

Γλύστησαν ἀπὸ τὰ γόνατά του καὶ ἔφυγαν χοροπηδώντας ἀπὸ χαρὰ.

Ὁ γέρος ἔβραζε.

Ἡ γυναῖκα του βγήκε νὰ «παραδώσῃ» τὰ παιδιά. Ἡ “Αννα τὰ κρυφοκύτταξε ἀπὸ τὶς γρύλιες τοῦ παραθύρου ὅσο πού ἔστριψαν τὴ γωνία τοῦ δρόμου. Εἶχαν κρεμαστῆ στὰ δυὸ χέρια τοῦ πατέρα τους ξετρελλαμένα ἀπὸ χαρὰ. “Ενωίωσε ἡ “Αννα σὰν ἕνα σφίξιμο στὸ στομάχι της. “Εκλείσε τὰ τζάμια καὶ γύρισε στὸ χῶλλ μετὸ πρόσωπο σκοτεινὸ, γεμάτο μελαγχολία.

Ὁ πατέρας νευρίασε ἀκόμη περισσότερος βλέποντας τὰ μούτρα της. “Εβγαλε τὸ χοντρὸ ἀσημένιο ρολοῖ του καὶ ρώτησε ἀπότομα:

—Ποιά ὥρα ἔχει δικαίωμα νὰ τὰ παίρῃ;

—Τρίτη καὶ Πέμπτη πέντε ὡς ὀκτῶ καὶ Κυριακὴ παρὰ Κυριακὴ ἀπὸ τὶς ἑννέα ὡς τὶς πέντε.

—Πολὺ εἶναι!

—Μὰ ἂν δὲν συμφωνούσαμε ἴσως ὁ πρόεδρος νὰ τοῦ τὰ ἔδινε καὶ τρεῖς φορές τὴν ἑβδομάδα ἐκτὸς τῆς Κυριακῆς.

Ὁ γέρος ἐξαγριώθηκε, κύτταξε πάλι στὸ ρολοῖ του καὶ φώναξε:

—Τώρα μόλις εἶναι πέντε! “Αρα ἦλθε νὰ τὰ πάρῃ τοῦλάχιστον μισὴ ὥρα ἐνωρίτερα. Αὐτὸ δὲν θὰ τὸ ἀνεχθῶ!

—Καὶ προχτές τὰ ἔφερε εἴκοσι λεπτὰ ἀργότερα...

Παραπονέθηκε ἡ γυναῖκα του ἀκούγοντας μόνον τὴν τελευταία φράση, καθὼς

ἐμπῆκε μετὸν δίσκο τοῦ καφέ στὸ χῶλλ: ...Καὶ δὲν εἶχαν μάλιστα ὄρεξι γιὰ φαί. Τὰ εἶχε ταῖσει, τοὺς εἶχε δώσει καὶ γλυκὰ...

Ὁ παππούς ἐκόρωσε πάλι:

—Τοὺς κάνει ὅλα τὰ χατήρια γιὰ νὰ τὰ ἀποξενώσῃ ἀπὸ μᾶς! Τὰ σαγηνεύει... Εἶδες χαρὰ πού ἔκαναν σὰν ἔφευγαν! “Ασχημο αὐτό...

Σηκώθηκε ὄρθιος, ἀπειλητικός.

—“Αλλά θὰ τοῦ δείξω ἐγὼ! Θὰ... Δὲν θὰ τοῦ τὰ ξαναδώσω!...

Ἡ “Αννα τὸν ἔκοψε λίγο ἀπότομα:

—Καλὲ πατέρα τί λέτε τώρα... Θέλετε νὰ μᾶς τὰ πάρῃ ὀλότελα ὁ Πρόεδρος;

★

Ἡ “Αννα μπῆκε τώρα στὸ παιδικὸ δωμάτιο νὰ τὸ συγυρίσῃ. Μάζεψε τὰ παιχνίδια τῶν παιδιῶν, τὰ παιχνίδια πού τοὺς εἶχε κάποτε διαλέξει μαζῆ μετὸν πατέρα τους. Κρέμασε τὰ ρουχαλάκια τους...

—Τοῦ κόντηνε πιά τὸ παντελόνι τοῦ Γιαννάκη... Πόσο γρήγορα μεγαλώνει! Γρήγορα...

(Κάθισε ἡ “Αννα στὴν ἄκρη τοῦ παιδικοῦ ντιβανιοῦ).

Γρήγορα θὰ γινότανε ὁ Γιαννάκης δέκα χρονῶν. Καὶ τότε... Τότε θὰ ἔμενε μετὸν πατέρα του. Καὶ ἐκεῖνη θὰ πῆγαινε νὰ τὸν παίρῃ γιὰ λίγες ὄρες τὴν ἑβδομάδα!

—“Οχι, ποτέ!

Καὶ ὅταν τὰ παιδιά—πού δὲν τὰ εἶχαν σκεφθῆ ὅσο ἔπρεπε ὡς τώρα—θὰ μεγάλωναν, τότε, τότε βέβαια θὰ ἦσαν ἐλεύθερα νὰ διαλέξουν ἐκεῖνα σέ ποιὸν θὰ μέναν κοντά. Ὁ νόμος δὲν μπορούσε νὰ χωρίσῃ μετὸ διαζύγιο καὶ τὰ παιδιά στὰ δύο, νὰ πάρῃ ὁ κάθε σύζυγος τὸ δικό του κομμάτι...

ΟΥΤΙΣ

Σ Ι Γ Η Σ Α Τ Ω

Ἦρεμη ὥρα δειλινοῦ
Κι ἡ πλάση τῶρ' ἀκίνητη
Κι ἀπόκοσμ' ἡ ζωὴ
Πάνω στὸν κάμπο.

Κι ἦρθαμε στὴν ἡλίου δύση
Οἱ στρατοκόποι τῆς ζωῆς.

Κι ὦ! —Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία!—
Μὲς τὸ ἀχνὸ τὸ ἀντίφεγγο
Ὁ Κύριος βασιλεύει.

Σ ΚΕΥΟΣ Σ Υ Ρ Ι Ω Τ Η Σ

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΑΣΥΓΚΡΙΤΩΣ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ

Δέν πρόκειται περί καταγγελιών ἀνευθύνων καί οὔτε μέ τήν μεγαλυτέραν κακοπιστίαν τοῦ κόσμου ἤμπορεῖ νά λεχθῆ, ὅτι πρόκειται περί προπαγάνδας. Πρόκειται περί ὑπευθύνων καταγγελιών, αἱ ὁποῖαι ἐγγράφως, ἐνυπογράφως, ἀπευθύνονται εἰς τοὺς ἀρμοδίους καί δημοσιεύονται εἰς τὰς ἐντοπίους ἐφημερίδας, ἀναφέρονσαι μέ στοιχεῖα συγκεκριμένα τὰ ἀνοσιουργήματα, μέ τὰ ὁποῖα γεμίζει συνεχῶς ἡ ἀγλική κατοχή τήν Κύπρον.

Λυπούμεθα, πολύ λυπούμεθα, πού πρέπει νά διαπιστώσωμεν, ὅτι ἡ μεταχειρίσις, εἰς τήν ὁποίαν ὑποβάλλονται οἱ κρατούμενοι εἰς τὰς φυλακάς εἴτε τῆς Κύπρου εἴτε τῆς Ἀγγλίας ἐξ αἰτίας τοῦ ἀγῶνος τῆς Κύπρου, εἶναι τόσο φρικώδης, ὅτι τὰ ἐγκλήματα εἶναι τόσο φοβερά, ὥστε, μολονότι ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας τὰ κείμενα τῶν σχετικῶν ἐκθέσεων, δέν ἔχομεν τήν δύναμιν νά τὰ ἀναδημοσιεύσωμεν ἐδῶ καί ἀπό πόνον, ἀλλά καί ἀπό ἐντροπήν. Διότι πρόκειται περί αἰσχροτήτων πού προδίδουν διαστροφήν καί ἐκφυλισμόν. Καί ἐντρεπέεμεθα ἡμεῖς πλέον διαλογαριασμόν ἐκείνων, πού θά ἔπρεπε καί ἀπλῶς ὡς ἄνθρωποι ἐπὶ τέλους νά ἐντρέπωνται! Δέν γνωρίζομεν, ἂν οἱ κανίβαλοι δέν θά ἠσθάνοντο κάποιαν αἰσχύνην δι' ὅσα, ἐπαναλαμβάνομεν, ἐνυπογράφως καί συγκεκριμένως καταγγέλλονται. Ἀλλά ἤμποροῦμεν νά εἴπωμεν - δυστυχῶς - ὅτι πάντως αὐτὰ πού καταγγέλλονται εἶναι ἀσυγκρίτως χειρότερα ἀπό ὅσα διεπιστώθησαν ὡς πρὸς τήν μεταχειρίσιν κρατούμένων ὑπὸ τῶν κτηνανθρώπων τοῦ Χίτλερ.

ΤΟΣΟΝ ΤΟΥΣ ΤΥΦΛΩΝΕΙ;

Καί αὕτη ἡ θηριωδία τῶν Ἀγγλων εἰς τήν Κύπρον κάνει κυριολεκτικῶς νά «σταματᾷ τὸ μυαλό τοῦ ἀνθρώπου». Ἐχομεν πολλάκις εἶπει, ὅτι μᾶς εἶναι ἀδύνατον νά ἐννοήσωμεν τί εἶδους ψυχοπάθεια πλέον ἔχει καταλάβει αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους καί πῶς νομίζουν ὅτι ἐξυπηρετοῦν ἔστω τὴν ἐγκληματικότητά των μέ τὸ νά ὠθοῦν τὰ πράγματα μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε ἡ ἐκφυλιστικὴ θηριωδία των νά ὑπερβαίη πᾶσαν φαντασίαν. Μόνη ἐξήγησις ἴσως εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ γενικῶς οἱ Ἀγγλοι ἀσχολοῦνται πολύ μέ τὰ ρεκόρ, ἠθέλησαν φαίνεται νά σπάσουν τὸ παγκόσμιον ρεκόρ βαρβάρου συμπεριφορᾶς εἰς τήν Ἱστορίαν.

Μήπως αὐτὸ ἀποτελεῖ μίαν ἐξήγησιν; Διότι, προδήλως, τὸ κακὸν γίνεται ὄχι δι' ἄλλον λόγον, ἀλλὰ χάριν τοῦ κακοῦ. Εἶναι καταφανές ὅτι δέν ἐξυπηρετοῦνται οὔτε κἂν οἱ σκοποὶ τῶν δυναστῶν μέ αὐτὴν τὴν βαρβαρότητα. Τὸ μόνον πού ἐπιτυγχάνουν εἶναι νά γραφῆ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας μία σελὶς μαύρη, ἡ ὁποία θά εἶναι τόσο περισσότερο φοβερά, ὅσον περνᾷ ὁ καιρὸς. Τέτοια ἐγκλήματα, τοιαύτην αἰσχρότητα, τοιοῦτο ἐκφυλισμοὶ δέν ξεχνοῦνται μέ τὸν χρόνον. Ὁ χρόνος συντελεῖ μόνον εἰς τὸ νά προκαλοῦν ταῦτα περισσότερο τὸν ἀποτροπιασμόν.

Ὁ ἀγὼν τῆς Κύπρου θά δικαιωθῆ μίαν ἡμέραν. Ἀλλὰ τὸ στίγμα ἀπὸ τὴν θηριωδίαν θά μείνῃ.

Εἴμεθα μικρὸς λαός. Ἀλλ' ἡ Ἱστορία δείχνει, ὅτι πολλάκις οἱ μεγάλοι ἔχουν ἀνάγκην τῶν μικρῶν. Καί ἂν ἕνα κουκούτσι νοῦ πολιτικοῦ ὑπῆρχεν, οἱ Ἀγγλοι

θά ἔσκέπτοντο καλά, προτοῦ νὰ φθάσουν εἰς τοιαῦτα κτηνώδη ἄκρα, δοθέντος ὅτι εἰς πολλές καμπὰς τῆς Ἱστορίας ἔχρησθησαν τὴν συνδρομὴν τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἡρωϊκοῦ λαοῦ καὶ τίποτε δὲν λέγει, ὅτι δὲν θὰ τὴν χρειασθοῦν καὶ εἰς τὸ μέλλον!

Τόσον, λοιπόν, τοὺς τυφλώνει, τόσον σκοτίζει τὸν νοῦν των, ἡ ἐγκληματικὴ ἐμπάθεια;

ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΖΟΜΕΝΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας ἕκτην ἔκθεσιν καὶ ὀνομαστικὸν κατάλογον παιδιῶν, ποὺ εἶχαν ἐκτοπισθῆ εἰς τὰς χώρας τοῦ παραπετάσματος καὶ ἐπανερχοῦνται τώρα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πρόκειται ἰδίως περὶ παιδιῶν, ποὺ ἀνήκουν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως. Πολλὰ προβλήματα δημιουργοῦνται ἤδη ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῆς.

Ἀπὸ τὰ παιδιά αὐτά, πολλὰ ἐξεπατρίσθησαν εἰς πολὺ μικρὰν ἡλικίαν, εἴτε ἐγεννήθησαν ἔξω τῆς Ἑλλάδος καὶ αὐτὸ εἶχε φυσικὰ ἀναπόφευκτον τὴν συνέπειαν του ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν, τῆς ὁποίας ἔτυχον. Τοῦτο δημιουργεῖ δεῦρτατον πρόβλημα διὰ τὴν ἀκριτικὴν περιοχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν μένουν, διότι καὶ διὰ τοὺς ἄλλους κατοίκους ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἴδια τὰ παιδιά τίθεται ζήτημα προσαρμογῆς εἰς τὴν ἐθνικὴν καὶ χριστιανικὴν ἀγωγὴν, ἡ ὁποία ἐμπρέπει εἰς Ἑλληνόπαιδας.

Χρειαζέται ἐιδικὴ καὶ συστηματικὴ μετεκπαίδευσις τῶν παιδιῶν αὐτῶν, διὰ νὰ γίνουν δημιουργικὰ στοιχεῖα καὶ παράγοντες καλῆς δράσεως ἐκεῖ ἐπάνω. Μία ἐιδικὴ σχολὴ ποὺ θὰ ἐλειτούργει, παραδείγματός χάριν, εἰς τὴν Κόνιτσαν, μὲ πρόγραμμα μελετημένον καὶ πρὸ παντὸς μὲ διδακτικὸν προσωπικὸν γεμᾶτο ἀπὸ ἱερὸν ζῆλον, θὰ ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ πολλά. Πρὸ παντὸς ὅμως θὰ ἔπρεπε καὶ ἀπὸ τὸ κέντρον νὰ ὑπάρξῃ κάποιο ἐνδιαφέρον, ἀντίστοιχον πρὸς ἐκεῖνο ποὺ ἐπιδεικνύει ἡ Ἱ. Μητρόπολις, ὥστε τὰ παιδιά, ὅταν βγαίνουν ἀπὸ τὴν ἐξώθυραν τοῦ σχολείου, νὰ μὴν εὐρί-

σκουν τὸ κράτος εἰς τὰ σημερινὰ χάλια τὰ ὁποῖα ἐμφανίζει.

Κάτι πρέπει νὰ γίνῃ διὰ τὰ παιδιά αὐτά! Χρειαζέται καλὴ θέλησις ὁ λ ω ν μ α ς, ὡς κόκκος συνάπεως. Αὐτὸς ὅμως ὁ κόκκος συνάπεως χρειαζέται!

ΠΟΛΥΤΕΚΝΩΝ ΔΡΑΜΑ

Μὲ πολλὴν καθυστέρησιν, εἰς ἐντελῶς τυχαίους λόγους ὀφειλομένην, ἀναφέρομεν τώρα περιστατικόν, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀφηγεῖται εἰς ἐπιστολὴν τοῦ ὀγενικὸς γραμματεῦς τοῦ Συλλόγου Πολυτέκνων ἑλληνικῆς ἐπαρχιακῆς πόλεως, ἐξ ἀφορμῆς ὅσων ἐγράψαμεν καὶ γράφομεν συνεχῶς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνάγκην νὰ τύχουν ἀγάπης, ἐμπράκτου ἀγάπης, οἱ πολύτεκνοι.

Μᾶς ἀναφέρεται, λοιπόν, εἰς τὸ γράμμα ἡ περίπτωσις ἑνὸς οἰκογενειάρχου (ἡ ἐπιστολὴ ἀναφέρει ὄνομα καὶ διεύθυνσιν πλήρη), ὁ ὁποῖος ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἐργαζόμενος, δυστυχῶς ἀνασφάλιστος, εἰς κάποιαν βιομηχανίαν, ἀπελύθη ἀπὸ τῆς ἐργασίας του καὶ ἔγινεν ἄνεργος. Ὁ περὶ οὗ πρόκειται ἔχει ὀκτώ παιδιά. Εἶναι ἀνθρωπῶς ἐξηκριθωμένων ἐθνικῶν καὶ χριστιανικῶν φρονημάτων καὶ ἀληθοῦς ἀρετῆς. Καὶ τώρα, ὡς ἐπίστεψις μιᾶς ὀλοκλήρου ζωῆς ἀφιερωμένης εἰς τὸν καλὸν ἀγῶνα, ἔρχεται ἡ πείνα καὶ ἡ ἀπόγνωσις. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόγνωσιν ὁ πειρασμός. Ὁ πειρασμός ποὺ λέγει εἰς τὸν χριστιανὸν αὐτὸν οἰκογενειάρχον νὰ γίνῃ...ἐγκληματίας! «Ζητῶ», ἔλεγεν εἰς τὸν ἐπιστολογράφον μας, «ἐργασίαν. Καὶ ἄλλοι μὲν μοῦ ἀπαντοῦν τί τὰ ἤθελες τὰ παιδιά, ἄλλοι δὲ μοῦ δείχνουν συμπάθειαν, ἀλλὰ φαινομενικῆν. Θὰ πάω εἰς τὸ σπίτι μου μὲ τὰς 35 δραχμάς τοῦ Ταμείου Ἀνεργίας τὸ μεσημέρι καὶ δὲν βρίσκω παρὰ λίγο ψωμάκι καὶ ὀλίγα λάχανα. Διότι τέσσαρες ὀκάδες ψωμί, ποὺ θέλω ἡμερσίως, κάνουν 20 δραχμῆς. Αἱ δὲ ὑπόλοιποι 15 δραχμῆς, ποὺ περισσεύουν ἀπὸ τὰς 35, δὲν φθάνουν διὰ καύσιμον ὕλην καὶ εἶδη διατροφῆς. Καὶ σοῦ ἐξομολογοῦμαι, φίλε μου» λέγει ὁ μισόγερος

καὶ πιστὸς αὐτὸς ἄνθρωπος «θλίβομαι ὅταν βλέπω εἰς τὴν ἀγορὰν τὶς ντομάτες, ποὺ τρῶγουν τὰ πιὸ φτωχὰ γειτόνπουλα καὶ τὰ παιδιά μου νὰ μὴ μπορῶ νὰ τὶς γευθοῦν...». Αὐτὸ τὸ ταντάλειον δράμα, μᾶς ἐρωτᾷ τώρα ὁ ἐπιστολογράφος μας, δὲν μᾶς συγκινεῖ, ὡς χριστιανὸς τοῦλάχιστον; Αὐτὰ μᾶς καταγγέλλει ὁ γενικὸς γραμματεὺς τῆς τοπικῆς αὐτῆς ἐνώσεως πολυτέκνων καὶ μᾶς ζητεῖ νὰ κάμουν «τὸ δυνατὸν αὐταῖς» αἱ «Ἀκτίνες», ποὺ ἔγραψαν διὰ τοὺς πολυτέκνους πολλὰ πολλάκις συμπασθῶς...

Ἡ ΕΝΙΣΧΥΣΙΣ ΛΕΙΠΕΙ!

Ἄλλ' αἱ «Ἀκτίνες» δὲν ἔγραψαν συμπασθῶς. Αἱ «Ἀκτίνες» μετέχουν ἀπολύτως τοῦ πόνου καὶ τοῦ δράματος καὶ φωνάζουν. Καὶ θὰ ὑπεθυμίσωμεν καὶ ὅσα καὶ εἰς τὸ περασμένον φύλλον ἢ παροῦσα στήλη εἶπε, ἀφιερθεῖσα ὀλόκληρος εἰς τὸ θέμα τῆς εὐποιίας. Ἄλλὰ, θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ ὁ κ. γραμματεὺς τοῦ συλλόγου αὐτοῦ τῶν πολυτέκνων νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ φωνὴ τῶν πολυτέκνων, ἢ ἐνισχύουσα τὴν φωνὴν τῶν «Ἀκτίνων», αὐτὴ λείπει. Καὶ ἀντὶ ταύτης ἀκούονται φωναί, χριστιανικαὶ τάχα, ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ μᾶς πείσουν ὅτι ἀγνοοῦν ἀνάγνωσιν καὶ ὅτι, ὅταν ἡμεῖς γράφωμεν, κατὰ τρόπον ἀνεπίδεκτον οἰασθῆποτε παρανοήσεως, ὅτι πρέπει νὰ δεῖξωμεν ἀγάπην εἰς τοὺς πολυτέκνους, αὐτοὶ τάχα διαβάζουν ὅτι εἴμεθα ... ἐναντίον τῆς τεκνογονίας! Μὲ αὐτοὺς τοὺς φαρισαϊσμοὺς ἐπιτυχάνεται νὰ ἔχωμεν τὸ πορτοφόλι μας ἄθικτον καὶ τὸ χουζοῦρι μας ἀδιατάρακτον καὶ νὰ ζητοῦμεν πίστιν μόνον ἀπὸ τοὺς πολυτέκνους καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας προκειμένον νὰ τοὺς βοηθήσωμεν. Ταῦτα, χωρὶς οἱ πολυτέκνοι νὰ δεῖξουν τὴν ἀποδοκιμασίαν των.

Νὰ μᾶς ἐπιτραπῇ τώρα μὲ ἀδελφικὴν παρρησίαν νὰ παρατηρήσωμεν εἰς τοὺς πολυτέκνους, ὅτι δὲν πρέπει ἀπὸ τοὺς ἄλλους νὰ ζητοῦν νὰ βγάξουν συνεχῶς τὸ φίδι ἀπὸ τὴν τρύπα, ἀλλὰ

νὰ συμμαχοῦν καὶ αὐτοί, ὅταν ἄλλοι καταθάλλουν ὑπὲρ αὐτῶν τοιαύτην προσπάθειαν.

ΠΙΟΣ ΙΒ'

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὀφείλομεν νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι καὶ ὡς Ἑλληνες ἔχομεν πολλὰ παράπονα καὶ ὡς Ὀρθόδοξοι ἔχομεν πολλὰς καὶ θεμελιώδεις ἀντιρρήσεις καὶ ἐπιφυλάξεις διὰ τὴν ἐν γένει πολιτείαν τοῦ ἀπελθόντος ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἀρχηγοῦ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας Πίου τοῦ ΙΒ'. Καὶ ὡς Ἑλληνες καὶ ὡς Ὀρθόδοξοι ἔχομεν μακρὰν παράδοσιν ἀπολύτου ἀντικειμενικότητος μὲ τὴν ὁποίαν, ἀνεξαρτήτως παραπόνων καὶ ἀντιρρήσεων καὶ ἐπιφυλάξεων, ἀναγνωρίζομεν τὴν ἀλήθειαν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν.

Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὁ ἀποθανὼν Πάπας ὑπῆρξε μία μορφή μεγαλείου ἀσυνήθους. Τὸ ἀνάστημά του προβάλλεται ἀπὸ τώρα εἰς τὴν Ἱστορίαν. Μόρφωσις ὄχι πλέον σπανία, ἀλλὰ, θὰ ἔλεγε κανεὶς, μοναδικὴ διὰ τὸν αἰῶνα μας (θεολογία, φιλοσοφία, κοινωνικαὶ ἐπιστήμαι, Δίκαιον, Ἱστορία, γλῶσσαι ζῶσαι, ἐκτὸς πλὴν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ, φυσικῶς, καὶ τῆς λατινικῆς) καὶ καλλιέργεια τῆς ἐπιστήμης διὰ πλειάδος συγγραφῶν, συνεδυσάσθησαν μὲ μίαν πυγμὴν καὶ μαχητικότητα, ποὺ δὲν θὰ τὴν ἐπερίμενε κανεὶς ἀπὸ τοιαύτην ἀσθενικὴν μορφήν.

Ὁ Πίος ὁ ΙΒ' ὑπῆρξεν ὁ Πάπας τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Ἄλλὰ καὶ πρὸ τοῦ πολέμου ἦτο ὁ Πάπας ποὺ εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν φασισμὸν γιγαντούμενον, παλαίων κατ' αὐτοῦ, ὅταν πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι σήμερον τὸν ἀναθεματίζουν, ἐταπεινοῦντο ἐνωπιὸν του. Τὰ ἔβαλε μὲ τὸν πανίσχυρον τότε Μουσσολίνι διὰ τὸ θέμα τῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας. Ἐπολέμησε καὶ τὸν Χίτλερ, ὁ ὁποῖος ἠτοιμάζετο διὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅταν ἡ ἀγγλικὴ δημοσιογραφία καὶ κοινὴ γνώμη ἐθαύμαζε ἢ ἐφοβεῖτο τὸν ἠγέτην τοῦ Ναζισμοῦ, ἀλ-

λά πάντως τὸν ἐπέβαλλεν εἰς τὸ παγκόμιον δέος, ὃ Πάπας Πίος ἐλάμβανε τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ ἀγωνιστικά μέτρα ἐναντίον του. Ἡ γερμανιστὶ ἐκδοθεῖσα ἐγκύκλιός του «μὲ φλογερὰν ἀνησυχίαν» (ἢ περιφρημὸς «Mit brennender Sorge») ἦτο ἡ κήρυξις πνευματικοῦ πολέμου ἐναντίον ἐχθροῦ, τὸν ὁποῖον ὅλοι τότε ἐθεώρουν ὡς ἀήτητον. Καὶ δὲν ἦτο αὐτὸ μόνον! Ὁ ἀποθανὼν Πάπας ἔζη εἰς συνεχῆ πολυμέτῳπον πόλεμον. Ταυτοχρόνως, τὰ ἔβαζε μὲ ποικίλους ἀντιπάλους, μὲ ἀριστεροὺς καὶ δεξιούς, ἐνῶ παραλλήλως ἐπικραῖνε καθολικοὺς πολλοὺς, οἱ ὅποιοι κατ' ἄλλον τρόπον ἐφαντάζοντο τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατεύθυνσιν, τὴν ὁποῖαν θὰ ἔδιδεν εἰς τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ μαζὺ μὲ αὐτὰ κατῶρθωσε νὰ ἔξη «μαρτυρίαν καλὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν». Ὁ βίος του ὁμολογεῖται ὡς βίος ἀνδρὸς ὀσίου, ἐπιβαλλομένου εἰς τὸν γενικὸν σεβασμὸν καὶ διὰ τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἡ μαρτυρία αὐτὴ δίδεται ἀπὸ μίαν κοινωνίαν μωμοσκόπον, ὅπως ἡ σύγχρονος.

Αὐτὰ εἶναι γεγονότα. Καὶ τὰ γεγονότα αὐτὰ πρέπει — αὐτὸ εἶναι τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ ὀρθόδοξον ἦθος — νὰ μαρτυρηθοῦν καὶ ἀπὸ τὴν στήλην αὐτῆν.

ΠΑΡΑ ΤΟ «ΑΛΛΑΘΗΤΟΝ»

Μένει ὅμως καὶ κάτι ἄλλο νὰ τονισθῆ. Μολονότι κατωχυρωμένος μὲ τὸ «ἀλλάθητον», ὃ ἀρχηγὸς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐφρόντιζε συνεχῶς νὰ ἔξη εἰς πᾶσαν του ἐκδήλωσιν τὴν συμπράτασιν, τὴν συμβουλήν, τὸν ἔλεγχον τῶν ἐπαϊόντων. Πᾶσα δημοσία ὀμιλία του ἐπὶ θεμάτων τοῦ πολιτισμοῦ μας, ἰδίως θεμάτων ἐπιστημονικῶν, κοινωνικῶν, ζητημάτων Τέχνης, ὅπως καὶ οἰκονομίας, πᾶσα τοιαύτη ἐμφάνισις του ἦτο καρπὸς ἐπεξεργασίας, εἰς τὴν ὁποῖαν συνέπραττον ἐπιτελεῖα ὀλόκληρα ἐπιστημόνων, καὶ διὰ τὴν ὁποῖαν ἐκαλοῦντο νὰ συμβάλουν ὅλοι οἱ δυνάμενοι, ἀπὸ τὰ πέρατα

τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς ὁμολογίας. Ἀκόμη καὶ ἐχθροὶ τοῦ καθολικισμοῦ ἐπεστρατεύοντο.

Μὲ τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία ἐγνώριζε νὰ συνεργάζεται μὲ τὸν διανοούμενον κόσμον, νὰ προσελκύη τοὺς ἐπιστήμονας καὶ τοὺς ἐν γένει ἐρευνητάς, ἀντὶ νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς ἀδιάφορον ἢ ἐχθρικὴν πρὸς αὐτοὺς σχέσιν. Καὶ τοῦτο συνετέλεσε τὰ μέγιστα, ὥστε πράγματι αἱ ὀμιλῖαι τοῦ Πάπα νὰ ἀποτελοῦν γεγονότα, σταθμοὺς εἰς τὴν πορείαν τῆς καθ' ὅλου συγχρόνου διανοήσεως καὶ ἡ φωνὴ τοῦ γηραιοῦ Ποντίφηκος νὰ ἀκούεται ἀπὸ ὅλην τὴν ὑφήλιον, παρὰ τὸν θόρυβον τῶν ἀτομικῶν ἐκρήξεων καὶ τῶν δοκιμῶν τῶν πυραύλων.

Εἶναι καὶ αὐτὸ μίαν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῆ.

Τὰ συμπεράσματα ὡς πρὸς ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους Ἕλληνας. . . αὐτὰ πλέον ἄς τὰ συναγάγουν ἄλλοι, ἀρμοδιώτεροι ἡμῶν!

ΕΥΠΡΟΣΔΕΚΤΟΣ ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ

Μὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν αἱ «Ἀκτῖνες» δημοσιεύουν εἰς τὸ τεύχος αὐτὸ ἕνα ποιήμα, γραμμένον ἀπὸ τὸν Ἅγιον Θέρον. Ὁ Ἅγιος Θέρος εἶναι μίαν μεγάλη φυσιογνωμία τῆς ἑλληνικῆς Τέχνης, ὅπως καὶ ὡς Σπύρος Θεοδωρόπουλος κατέχει ἰδιόζουσαν θέσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν πολιτικὴν. Ἀλλὰ τὸ ποιήμα, πού δημοσιεύομεν, ἔχει ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα λόγῳ τῆς πνευματικῆς κατεύθυνσεως, τὴν ὁποῖαν δείχνει. Ἐγρᾶφῃ τώρα, πού ὁ ποιητὴς περνᾷ τὴν περίοδον τῆς ἀναρρώσεώς του ἀπὸ τὴν τελευταίαν του ἀσθένειαν, μαζὺ δὲ μὲ ἄλλα ποιήματα, πού ἐδημοσίευσε προσφάτως, σχηματίζει καὶ τὸ ποιήμα αὐτὸ μίαν συμφωνίαν εὐλαβῶν ἐκδηλώσεων.

Θὰ ἐπιστήσωμεν λοιπὸν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν μας εἰς τὴν «Παράκληση» καὶ θὰ εὐχηθῶμεν μὲ ὄλην μας τὴν καρδιά καὶ μὲ ὄλον μας τὸν σεβασμὸν, νὰ ἔχωμεν συνέχειαν μακρὰν τοιαύτης πνευματικῆς, δημιουργικῆς καρποφορίας.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΚΑΙ Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Κύριε Διευθυντά,

Ἐπ' εὐκαιρία τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους, καθ' ἣν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ μας μὲ νέας δυνάμεις ἀρχίζουν τὸ βαρὺ, ἐπίπονον καὶ ὑψηλὸν ἔργον των, οἱ δὲ γονεῖς κάπως περισσότερον ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν παιδιῶν των, ἐπιθυμῶν νὰ σημειώσω δύο σκέψεις σχετικῶς μὲ τὴν ἐξωσχολικὴν συμπεριφορὰν καὶ διαγωγὴν τῶν μαθητῶν.

Ἀφορμὴ εἰς αὐτὰς μοῦ ἔδωσαν μερικὰ γεγονότα, τὰ ὅποια ὁ ἴδιος παρετήρησα εἰς μερικὰς πόλεις τῆς πατρίδος μας. Εἰς μίαν πόλιν εἶδα πρὸ καιροῦ περὶ τὴν 11ην πρωϊνὴν δύο μαθητρίδας τοῦ γυμνασίου μὲ τίς ποδιές των νὰ κάθηνται εἰς τὸ καφενεῖον καὶ νὰ παίξουν χαρτιά. Ἐπόρησα δι' αὐτὰ καὶ τὰς ἐπιτήρησα διὰ νὰ τὰς ἐρωτήσω, ἀλλ' αὐταὶ ἀμέσως ἔφυγαν, ἐξ ἐντροπῆς προφανῶς, τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ἀκόμη ὅτι δὲν ἦσαν παιδιὰ τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ καφενεῖου. Εἰς ἄλλην πόλιν, ὀλίγον ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖον, εἰς κάποιον ἀπόκεντρον μέρος, 4-5 μαθηταὶ ἔπαιζαν χαρτιά. Πρὸ ἡμερῶν — τοῦτο τὸ σχολικὸν ἔτος — εἰς μίαν ἄλλην πόλιν μαθηταὶ μὲ τὰ καινουργῆ πηλίκια τῶν ἔπαιζαν τάβλι εἰς τὸ καφενεῖον τῆς παραλίας καὶ ὀλίγον πρὸ πέρα μερικοὶ ἄλλοι μιλιάρδοι, ὑπὸ τὰ ἔμματα ἀρκετῶν ἐντοπίων μεγάλων καὶ δεκάδων ταξειδιωτῶν, οἱ ὅποιοι ἀνέμενον τὸ ἀτμόπλοιον. Τὴν εἰκόνα αὐτὴν τὴν εἶδα 3-4 φορὰς ἀκόμη, εἰς μίαν δὲ περίπτωσιν οἱ μαθητὰὶ συνεβοῦλευαν τοὺς μεγάλους πῶς νὰ παίξουν.

Ἐμελαγχόλησα διὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ, τὰ ὅποια ἴσως δὲν εἶναι τὰ μοναδικὰ. Ὅταν μάλιστα σκεφθῆ ἡ κανεὶς, ὅτι τὸν τελευταῖον καιρὸν τὰ σφαιριστήρια, ποὺ λέγονται κέντρα ψυχαγωγίας, πάρα πολὺ ἐπεξετάθησαν καὶ συγκεντρῶνουν κρυφὰ καὶ φανερὰ τόσην νεότητα, τότε τὸ πρᾶγμα λαμβάνει ἰδιαιτέραν βαρῦτητα καὶ ἐμπνέει πολλὰς ἀνησυχίας.

Βεβαίως οἱ μαθητὰὶ ἔχουν ἀνάγκην ψυχαγωγίας καὶ παιχιδίων καὶ παρομοίων εὐκαιριῶν καὶ θὰ πρέπει νὰ καταβάλλεται κάθε προσπάθεια, ὥστε νὰ δίδονται τοιαῦτα εὐκαιρία. Ἄλλ' ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἔχομεν ὅλας αὐτὰς τὰς δυνατότητας, δὲν ἔπεται, ὅτι δύνανται οἱ νέοι μας νὰ συχναῖσιν εἰς τοιαῦτα κέντρα, τὰ ὅποια ἀσφαλῶς δὲν συντείνουν εἰς τὴν ἀληθινὴν μόρφωσιν καὶ ἀγωγὴν των.

Τὶ πρέπει νὰ γίνῃ, δὲν εἶναι ἀσφαλῶς τοῦ παρόντος νὰ λεχθῆ, οὔτε δύναται νὰ περιληφθῆ εἰς μίαν ἐπιστολήν.

Ἐχω ὑπ' ὄψει μου ἀρκετοὺς διευθυντὰς γυμνασίων, τοὺς ὁποίους ἠσθάνθη ἡ κοινωνία καὶ τὸ γυμνάσιον. Μόλις ἀνέλαβον τὴν διευθύνσιν, ἐντὸς μιᾶς ἐβδομάδος 1000 ἢ καὶ 1200 μαθητὰὶ ἐμπήκναι εἰς πειθαρχίαν, ὅλος δὲ ὁ σύλλογος ὑπὸ

τὴν πνοὴν τοῦ διευθυντοῦ, ἐδοθήθησιν εἰς τοῦτο. Ἐγιναν δὲ οἱ τοιοῦτοι γενικώτερον γνωστοί, διότι ἀνέπτυξαν καὶ ἄλλην κοινωνικὴν δρασίαν, ἔκτισαν ἐκπαιδευτήρια κ.λ.π. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ βοηθήσῃ ὅλος ὁ σύλλογος, διὰ νὰ μὴ κρημνίζεσθαι ἀπὸ τοὺς μὲν—δελματικῶς ἢ μὴ—δ,τι δημιουργοῦν οἱ δέ. Ἀκόμη θὰ πρέπει καὶ οἱ γονεῖς καὶ κηδεμόνες νὰ εἶναι συμπαραστάται τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας.

Νομίζω ὅτι χρειάζεται μιὰ καλὴ διάθεσις, ἀπόφασις, κάποια αὐστηρότης καὶ συνέπεια καὶ τὸ κακὸν ἢμπορεῖ πολὺ νὰ περιορισθῆ. Πάντως ὅπου παρατηροῦνται τοιαῦτα φαινόμενα κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα δὲν ὑπάρχει καλὴ διοίκησις. Διότι αὐτὴ ἢμπορεῖ πολλά, πάρα πολλά νὰ κάμῃ.

Μήπως ἔχω ἄδικον;

Ἀθῆναι 7. 10. 58.

Μὲ πολλὴν ἐκτίμησιν
ΣΕΡΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ

R. SCHNEIDER

Ἀγαπηταὶ Ἐκτινές,

Τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον ἀπέθανε εἰς Freiburg (Γερμανίας) καὶ εἰς ἡλικίαν 55 ἐτῶν ὁ γνωστὸς χριστιανὸς συγγραφεὺς Reinhold Schneider. Μὲ τὸν θάνατόν του τὰ γερμανικὰ Γράμματα ἔχασαν ἓνα ἀπὸ τοὺς διαπρεπέστερους ἀντιπροσώπους τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος.

Ὁ Schneider ἐγεννήθη τὴν 13ην Μαΐου 1903 εἰς Baden - Baden ἀπὸ πατέρα προτεστάντην καὶ μητέρα καθολικὴν, τῆς ὁποίας ἡ ἐπίδρασις ἄφησε ἀνεξάλειπτα ἴχνη ἐπὶ τῆς ψυχῆς του. Καίτοι δὲν εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ φοιτήσῃ εἰς Πανεπιστήμιον, ἠσχολήθη λίαν ἐπιτυχῶς μὲ τὴν ἱστορίαν καὶ δὲν ἄργησε νὰ καταλάβῃ μίαν ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν γερμανικὴν φιλολογίαν.

Εἰς τὴν ἱστορικὴν του ἔρευναν ἠκολούθησε μέθοδον πρωτότυπον, ἀναζητῶν πάντοτε τὸ βάθος καὶ τὴν αἰτίαν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Νεαρὸς ἀκόμη προσεπάθησε νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ φαινόμενον τῆς ἀκμῆς καὶ πτώσεως τῶν ἄλλοτε μεγάλων δυνάμεων τῆς Ἰσπανίας, Πορτογαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Τὴν ἔρευνάν του πρὸς ἐρμηνείαν τῆς ἱστορίας τοῦ δυτικοῦ κόσμου χαρακτηρίζει ἡ προσπάθεια ἀνευρέσεως τῆς ἠθικῆς τάξεως ἐν τῇ ἐναλλαγῇ τῶν ἱστορικῶν φαινομένων. Τὸν ἀπσχόλησε τὸ πρόβλημα, ἐὰν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ θὰ νικήσῃ τὴν δύναμιν. Πολλάκις ἀνερωτήσῃ ἑαυτόν, πῶς νὰ εἶναι τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ ὡς πρὸς τὴν σχέσιν μεταξὺ ἀνθρώπινου πνεύματος καὶ ἀνθρωπίνης ἐξουσίας, τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων, τὰ ὅποια διαρκῶς εὐρίσκονται ἐν συγκρούσει πρὸς ἄλληλα.

Τὰ σχόλια τῆς κριτικῆς ἦσαν ἐγκωμιστικώτατα εὐθὺς ὡς ὁ Schneider ἐδημοσίευσεν τὰ πρῶτα του ἔργα. Κυρίως ἐτονίσθη ὅτι τὰ βιβλία του, ἀπηλλαγμένα τῆς ξηρᾶς ἱστορικῆς πε-

οιγραφῆς, χαρακτηρίζονται ἀπὸ μίαν διανοητικῶς ἐκλεπτυσμένην ἱστορικὴν ποιητικότητα καὶ εἶναι γραμμένα εἰς ἓνα τύπον, ὁποῖος δὲν εἶχε ἀπὸ κανένα δοθῆ μέχρι τότε εἰς τὴν γερμανικὴν ἱστοριογραφίαν.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1954 ἐδημοσίευσεν τῆ συνεργασίᾳ καὶ τῶν Helmut Gollwitzer καὶ Käthe Kuhm μίαν συλλογὴν σημειώσεων καὶ ἐπιστολῶν τῶν ἠρώων τῆς ἀντιτάσεως κατὰ τοῦ χιτλερικοῦ καθεστώτος μετὰ τὸν τίτλον «Νύκτωρ ἤλθε πρὸς με» (Du hast mich heimgesucht bei Nacht). Τῷ 1955 ἐδημοσίευσεν τὰ βιβλία : «Κληρονομία καὶ Ἐλευθερία» (Erbe und Freiheit) καὶ «Ἡ χριστιανικὴ διαμαρτυρία» (der christliche Protest).

Ὁ Reinhold Schneider ἐπεδόθη μετὰ τὴν διορατικότητά ἐνός σοφοῦ εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ σκοτεινοῦ πανοραφίου τῆς ἱστορίας. Κάποτε ἀπορεῖ, ἐὰν τὸ αἵματόν του δρᾷα τῆς ἱστορίας εὐρίσκη τὸ ἐσώτατον αὐτοῦ κέντρον εἰς τοὺς ταραγμένους καιροὺς μας! Ἦτο ὁπαδὸς τῆς φραγκοκανικῆς ἰδέας περὶ πραγματοποιήσεως τῆς Πολιτείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς. Δὲν ἦτο ὅμως φανατικὸς. Ὁ Χριστιανισμὸς του ἦτο πλατὺς, ἀνεκτικὸς καὶ ἐπεικὴς: τὸν διέκρινε ἡ θαυμάσιος ἀγάπη καὶ ἡ ἀγάπη διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ἐπὶ Hitler ὁ Schneider ὑπέστη πολλὰς διώξεις καὶ κακουχίας. Τῷ 1945 ἐκατηγορήθη ὑπὸ τῶν Ἐθνικοσοσιαλιστῶν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ κατορθώσας τὴν τελευταίαν στιγμὴν νὰ διαφύγη τὴν σύλληψίν του ὑπὸ τῆς Γκεστάπο. Παρὰ τὸν κίνδυνον ὅμως, τὸν ὁποῖον διέτρεχεν ἡ ἰδία αὐτοῦ ζωὴ, παρεστάθη εἰς χιλιάδας ἀπληπισμένους εἴτε βοηθῶν ὕλικῶς, εἴτε ἐμπυρῶνων τοῦτους μετὰ λόγους, μετὰ ποιήματα καὶ μετὰ θρησκευτικὰ δοκίμια.

Αἱ πολυάριθμοι διακρίσεις, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο εἰς αὐτὸν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του, ἀποδεικνύουν ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανοὶ καὶ ὅλοι οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου τὸν

κατενόησαν καὶ ἐξετίμησαν θαυμάσια τὴν μεγάλην του συμβολὴν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Πνεύματος.

Μετὰ τιμῆς

ΑΠ. ΣΤ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ

Ἄγαπητὲς «Ἀκτίνες»,

Μέσα στὴν ὕλιστικὴ καὶ χωρὶς πίστι ἐποχὴ μας, παίρουνον ξεχωριστὴ σημασία τὰ λόγια τοῦ πλοιάρχου Ἀντερσον τοῦ κυβερνήτη τοῦ ὑποβρυχίου «Ναυτίλος», ποὺ διέβη τελευταίως τὸν Βόρειον Πόλον ὑπὸ τοὺς πάγους.

Γράφει λοιπὸν περιγράφων τὸ ταξεῖδι του : «Εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς μιλίου, εἶπα εἰς τὸν Τξένκς νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ ὅταν θὰ ἐφθάναμεν εἰς τὰ 4)10 τοῦ μιλίου ἀπὸ τὸν πόλον. Δὲν ἦτο πλέον παρὰ ζήτημα δευτερολέπτου.

Μόλις ὁ Τξένκς μοῦ ἔκαμε νεῦμα, ἐπήρα τὸ μικρόφωνον καὶ ἀπηυθύνθη πρὸς ὅλα τὰ μέλη τοῦ πληρώματος.

— Ἐδῶ ὁ κυβερνήτης. Ὁ Βόρειος Πόλος ἀπέχει τέσσαρα δέκατα τοῦ μιλίου ἀπὸ ἡμᾶς. Θὰ ἤθελα νὰ σὰς κάμω μίαν ὑπόδειξιν. Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ποὺ θὰ πρόκειται νὰ διασχίσωμεν τὸν Πόλον, ἂς τηρήσωμεν σιγὴν. Πρῶτον πρὸς τιμὴν Ἐκείνου, ποὺ μᾶς ὠδὴ γῆσεν ἐμὲ χωρὶς ἐδῶ δὲ ἔχω ὡς νὰ μᾶς ἐγγαταλέψῃ ὅστε σιγῆν. Ὅσοι ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου. Καὶ τέλος πρὸς τιμὴν τῆς μνήμης ὄλων ἐκείνων ποὺ προηγήθησαν ἡμῶν, ἐνταῦθα, ὡς νικηταὶ ἢ ὡς ἠττημένοι. . . »

Τὰ λόγια του εἶναι φάρος πίστεως καὶ παρηγορίας καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀξίζει νὰ ἐξαρθοῦν ἰδιαίτερος. Εἶναι τὰ λόγια ἐνὸς ὑπερόχου ἀνθρώπου καὶ καλοῦ χριστιανοῦ. Ἐγὼς του!

Μετὰ τιμῆς

Χ. ΚΑΛΟΦΩΝΟΣ

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΦΩΝΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΕΝΑ ΤΑΦΟ

Πολὴ ἐνδιαφέρουσα καὶ συγκινητικὴ εἶναι μὰ μαγνητοφωνημένη συνέντευξις, ποὺ εἶχε δώσει ὁ διάσημος μουσουργὸς Φράντς Λέχαρ στὸν ραδιοφωνικὸ σταθμὸ τῆς Βιέννης, καὶ ποὺ τώρα, δέκα χρόνια μετὰ τὸν θάνατό του, ἐδόθηκε στὴ δημοσιότητα, σὰν φωνὴ ἀπὸ τὸν τάφο του.

Ἀπὸ τὴν συνέντευξις αὐτῆ, ὅπου ὁ συνθέτης μιλεῖ μετὰ γνήσια καλλιτεχνικὴ σεμνότητα γιὰ τὸ ἔργο του, παίρνομε τὴν χαρακτηριστικὴ ἀπάντησις, ποὺ ἔδωσε στὴν ἐρώτησις ἂν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη τῆς ἀνανεώσεως.

«Ἄν θὰ γράψω καὶ τί θὰ γράψω στὴν ἡλι-

κία ποὺ βοήσομαι — εἶπε ὁ Φάντς Λέχαρ — αὐτὸ θὰ τὸ ὄρισεν ὁ Παντοδύναμος. Αὐτὸς μοῦ ἔδωσε μέχρι σήμερα τὴν ὑγείαν καὶ τὴν χαρὰ τῆς δημοσιοῦσις. Τοῦ ἀποδίδω τὸ εὐχαριστῶ μου ἐργαζόμενος ὡσὰν νὰ θρῆσκόμενον στὴν ἀρχὴ καὶ χωρὶς νὰ σκέπτομαι ὅτι θὰ ἐρχόταν ποτὲ γιὰ τὴ δουλειά μου τὸ τέλος.»

Καὶ πραγματικὰ δὲν ἤλθε τὸ τέλος. Διότι τὸ ἔργο τῶν καλλιτεχνῶν, ποὺ ἐμπνέονται ἀπὸ τὸν Θεό, δὲν τελειώνει ποτέ, δὲν πεθαίνει ποτέ. Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Φράντς Λέχαρ, δὲν εἶναι φωνὴ ἀπὸ τὸν τάφο — ὅπως, παρασυρμένοι ἀπὸ τὴν καθερωμένη ἐκφρασίαν, εἶπαμε κατὰ λάθος — ἀλλὰ φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἀθανασία.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Χαιρετίζουμε με χαρά και ικανοποίηση την επίσημη διαβεβαίωση ότι έχουν εξασφαλιστή τα απαιτούμενα οικονομικά μέσα και θα εφαρμοσθή επομένως σύντομα μιὰ μεγάλη προσπάθεια για τὴ δημιουργία μιᾶς πλατειᾶς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως στὴ δεύτερη πρωτεύουσα τοῦ Κράτους. Ἡ ἀποπεράτωση τοῦ μεγάλου κτιρίου τοῦ θεάτρου τῆς Θεσσαλονικῆς, ποῦ θὰ συνδυασθῆ με τὴν ἴδρση μονίμου κρατικοῦ θεάτρου· ὁ καταρτισμὸς συμφωνικῆς ὀρχήστρας· ἡ μονιμοποίηση τῶν πνευματικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἐορτῶν· ἡ κατάλληλη στέγαση τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ· ὅλα αὐτά, ποῦ ἔχουν ἤδη ἀποφασισθῆ καὶ προγραμματισθῆ ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ ποῦ ἐλπίζουμε νὰ μὴ ἀργήσουν νὰ πραγματοποιηθοῦν, θὰ δώσουν ἀσφαλῶς τὴν εὐκαιρία καὶ τὴ δυνατότητα στὴν ὄραία καὶ ζωντανὴ Θεσσαλονικὴ νὰ ἀναδείξῃ καὶ ν' ἀξιοποιήσῃ τὴς ἰσχυρῆς καὶ ζωτικῆς μέσας τῆς πνευματικῆς δυνάμεις καὶ νὰ προσφέρῃ πολὺτιμες ὑπηρεσίες στὸν πνευματικὸ πολιτισμὸ τῆς χώρας μας.

Καὶ με αὐτὸ τὸ πνεῦμα χαιρετίζουμε ἐπίσης με πολλὰς ἐλπίδες καὶ ὅλες τὶς ἄλλες παρόμοιες προσπάθειες, ποῦ γίνονται σὲ διάφορα σημεία τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας, ὅπως οἱ γιορτὲς «Λόγου καὶ Τέχνης», ποῦ γίνονται κάθε χρόνο στὴ Λευκάδα, οἱ παραστάσεις ἀρχαίας τραγωδίας ἀπὸ διάφορα θεατρικὰ συγκροτήματα, οἱ Γιορτὲς τοῦ Ὀλύμπου, ποῦ ἀφιερῶθηκαν στὰ διακόσια χρόνια τοῦ Ρήγα Φεραίου, οἱ γιορτὲς στὴ λιμνοθάλασσα τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἄλλες.

Με μιὰ μικρὴ βοήθεια, ἠθικὴ καὶ οικονομική, ἀπὸ τὸ Κράτος ἢ ἄλλους ἀρμόδιους ὀργανισμοὺς, θὰ μποροῦσε ἀσφαλῶς νὰ ἀλωθῆ καὶ νὰ ἀναπτυχθῆ σοβαρὰ ἡ ὄραία αὐτὴ κίνηση καὶ νὰ γίνῃ μιὰ ἀληθινὴ καὶ γόνιμη πνευματικὴ ζωή.

ΜΙΑ ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Μιὰ καταπληκτικὴ πληροφορία, ποῦ προκαλεῖ ὄχι ἀπλῶς ἀνησυχία, ἀλλὰ δόση! Πεντακόσιες σχεδὸν κινηματογραφικὲς ταινίες πρόκειται νὰ εἰσαχθοῦν ἐφέτος στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ διάφορες χώρες!

Ἡ πληροφορία φαίνεται ἀπίστευτὴ. Καὶ ὁμως ἡ στατιστικὴ μιᾶς δίδει καὶ τὶς λεπτομερείες τῆς. Μόνο ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ θὰ εἰσαχθοῦν 266 ταινίες! Ἀπὸ τὴ Γαλλία 52, τὴ Γερμανία 40, τὴν Ἀγγλία 38, τὴν Ἰταλία 24, τὴ Ρωσία 18 καὶ οἱ ὑπόλοιπες ἀπὸ ἄλλες χώρες.

Κατακλυσμὸς δηλαδὴ ἀληθινός, ἕνας ἀποπνικτικὸς καὶ ἐξουθενωτικὸς κατακλυσμὸς, ποῦ θὰ πλημμυρίσῃ ὄχι μόνο τὶς ἀπειράριθμες κινηματογραφικὲς αἰθούσες τῆς χώρας μας, ἀλλὰ καὶ τὶς ψυχῆς τοῦ ἀνύποπτου καὶ ἄνυχου κοινοῦ, με ὅ,τι σάπιο, με ὅ,τι φαρμακερὸ, με ὅ,τι παρακατινὸ κατασκευάσμα παράγουν οἱ ἀνεξάν-

τλητες σὲ δραστηριότητα καὶ ἐπιχειρηματικότητα εἰδικῆς βιομηχανίας. Ἀπ' ὅλον αὐτὸν τὸν κατακλισμὸ τοῦ γεμάτου ἀπὸ παθογόνα μικρόβια καὶ δηλητηριώδη παράσιτα κατακλισμοῦ εἶναι ζήτημα ἂν μπορῆ κανεὶς νὰ ξεχωρίσῃ δέκα, εἴκοσι, πενήντα ἔστω ταινίες, ποῦ νὰ ἔχουν κάποια ὑγεία, κάποια καθαρότητα, λίγη πνοὴ ἀληθινῆς τέχνης.

Καὶ ὁμως, γιὰ νὰ φτάσῃ ἐδῶ τὸ ἀσήμαντο αὐτὸ ποσοστὸν, ποῦ θὰ δώσῃ κάποια ψυχολογία στὸν λαὸ, πρέπει ν' ἀνακατευθῆ καὶ νὰ χαθῆ, νὰ νοθευθῆ καὶ νὰ χαλάσῃ μέσα στὸν πελώριον ὄγκο τῆς σκάρτης καὶ τῆς ἄρρωστης παραγωγῆς, ποῦ, στὴ θέση τῆς ψυχαγωγίας, θὰ δώσῃ μόνο πνευματικὴ κατάπτωση καὶ ψυχικὴ διαφθορά.

Γι' αὐτὸ γεμίζει κανεὶς ἀπὸ φόβο καὶ ἀγωνία μπροστὰ στὴν καταπληκτικὴ πληροφορία. Κι' ἀναρωτιέται: Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀρμόδιοι, ποῦ φιλοδοξοῦν νὰ καταπολεμήσουν τὴν «πολυτελεῖ διαβίωση» με τὴν ἀπαγόρευση τῆς εἰσαγωγῆς ἠλεκτρικῶν ψυγείων καὶ διαφόρων εἰδῶν ὑγιεινῆς, δὲν συλλογίζονται ἄρα γε καθόλου τὴν πνευματικὴ διαβίωση καὶ τὴν ψυχικὴν ὑγιεινὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ; Καὶ ὅταν φαντάζονται ὅτι ξερορρίζουν τὸ ξένο καὶ αὐτὸ φρούτο τοῦ λεγομένου «τεντυμποῦσμοῦ», κουργεύοντας σὺρριζα τὰ μαλλιά τῶν κοῦφίων νεαρῶν κεφαλῶν, δὲν σκέφτονται ἄρα γε καθόλου καὶ τὸ εἰσαγόμενο με τὶς κινηματογραφικὲς ταινίες εἶδος τοῦ γκαγκαστερισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐγκληματικῶν μορφῶν, ποῦ χρειάζονται πὺρ ριζικὴ καὶ πὺρ βαθεῖα καταπολέμησι; Καὶ ἂν αὐτὰ δὲν συγκινοῦν, δὲν συγκινεῖ τοῦλάχιστον τὸ γεγονὸς, ὅτι, γιὰ νὰ εἰσαγάγουμε στὴν Ἑλλάδα τὴν ἐγκληματικὴ αὐτὴ καλλιέργεια, ἀφαιμάσσουμε κίβλας τὴ χώρα μας ἀπὸ πολὺτιμο συνάλλαγμα;

Ο ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΟΒΕΛΙΣΚΟΣ

Ἐνας πελώριος ὀβελίσκος δώδεκα μέτρων ὕψους με κομψὴν ἰσχύνητα καὶ ἀπροσδιόριστὴ μορφή, πρόκειται νὰ ὑψωθῆ στὸ κέντρον τῆς πλατειᾶς Ὀμονοίας. Καὶ ἐπειδὴ φυσικὰ οἱ περαστικοὶ θὰ χαζεύουν με περιέργεια μπροστὰ στὴν ἀλλόκοτην αὐτὴν ἀκίδα, καὶ θὰ βάζουν ἴσως μετὰξὺ τους στοιχήματα, γιὰ ν' ἀνακαλύψουν ἂν εἶναι ἀλεξικέραυνο ἢ κεραία ἢ κατὶ ἄλλο ἄγνωστο καὶ πρωτοφανέωτο, θὰ γραφτῆ στὴ βάση τοῦ ὀβελίσκου με μεγάλα κι' εὐανάγνωστα γράμματα τὸ ὄνομα του: Ποσειδῶν.

Καὶ ἐπειδὴ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, παρ' ὅλην τὴν σαφεστάτη ἐξήγησι, θὰ ὑπάρχουν καὶ πολλοί, ποῦ θ' ἀποροῦν πὺς ὁ ἀρχαῖος θεὸς τῆς θάλασσας ἐγκατέλειπε τὰ ὑγρὰ ἐνδιατήματά του, γιὰ νὰ ἐγκατασταθῆ στὸ στεγνὸ καὶ αἰχμηρὸ ἐκεῖνο σημεῖο τῆς Ἀττικῆς γῆς, σπεύδουμε νὰ τοὺς διαφωτίσουμε ἀπὸ τώρα, ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἦρθε καὶ στάθηκε ἐπίτηδες ἐκεῖ, καὶ τευτώθηκε με τέτοιαν περηφάνεια, ὥστε νὰ καταντήσῃ ἀποξεραμένος τσίρος γιὰ νὰ ἀπαθανάτισῃ

καὶ νὰ ὑπενθυμίξη γιὰ πάντα στὴν ἀνθρωπότη-
τα ὅτι σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν πλατεία οἱ Ἀθη-
ναῖοι τὰ εἶχαν κάμει κάποτε. . . θάλασσα!

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, φαίνεται, καὶ ἡ ἀρμόδια
καλλιτεχνικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀκολουθώντας τὴν πα-
ράδοση, τὰ ἐθαλάσσωσε καὶ αὐτὴ, παραμορφώ-
νοντας μὲ τὸ μαγικὸ ραβδί τῆς «μοντέρνας» τέ-
χνης τὸν εὐσώμο Ποσειδῶνα σὲ λιπόσαρκο κ'
ἀξιοθρήνητο Ξόανο!

ΜΙΑ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ διάσημος ἀρχιμουσικὸς
Δημήτριος Μητρόπουλος συμπάθει τὴ μοντέρνα
μουσικὴ καὶ παρουσιάζει πολλὰς φορὰς στὶς
συναυλίες του καὶ ἔργα «προοδευτικῶν» συνθε-
τῶν. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδισε, στὴν δη-
μοσιογραφικὴ συνέντευξη ποῦ ἔδωσε κατὰ τὴν
πρόσφατη ἐδῶ διαμονή του, νὰ κάμῃ τὴν ἀντί-
πετη διαπίστωση:

«Ἡ σύγχρονη μουσικὴ — εἶπε — μὲ τοὺς
ἐναλλασσομένους πειραματισμούς της, θρίσκειται
σὲ πλήρη διάσταση μὲ τὸ φιλόμουσο κοινό. Ὁ
κόσμος ποῦ ἀγαπᾷ τὴ μουσικὴ ἐξακολουθεῖ νὰ
μένῃ πιστὸς θιασώτης τῆς κλασσικῆς μουσικῆς
καὶ τοῦ μουσικοῦ ρομαντισμοῦ, ἀκόμα καὶ τῆς
μουσικῆς ἐκείνης, ποῦ βασικὰ δὲν ξεστρατίζει
ἀπὸ τὴν παράδοση. . . Τὸ φιλόμουσο κοινό, ποῦ
δὲν ἔχει σπουδάσει εἰδικὰ τὴ μουσικὴ καὶ δὲν
μπορεῖ νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀλλημεῖα τῶν ἤχων,
εἶναι ἀδύνατο νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὴ τὴν
φρενήρη ἐξέλιξη τῆς μοντέρνας μουσικῆς».

Τὴν διαπίστωση αὐτὴ, ποῦ παίρνει ἰδιαίτερη
ἀξία, διότι προέρχεται ἀπὸ φίλο τῆς λεγομένης
μοντέρνας μουσικῆς, τὸν περιήχητο Ἑλληνα ἀρ-
χιμουσικὸ, τὴν ἀφιερώνουμε στοὺς φίλους ὄχι
μόνο τῆς «ἀλλημεῖας τῶν ἤχων», ἀλλὰ καὶ τῶν
μαγικῶν μυστηρίων τῆς ἐν γένει «μοντέρνας»
τέχνης.

ΜΕΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μὲ τὴν ἐπιφύλαξη ν' ἀσχοληθοῦμε σὲ προσε-
χὲς ἢ προσεχῆ τεύχη μὲ περισσότερα ἀπὸ τὰ
βιβλία, μὲ τὴν ἀποστολὴν τῶν ὁποίων μᾶς τι-
μοῦν οἱ συγγραφεῖς των, σημειώνουμε σήμερα
τρία ἀπ' αὐτά.

Τὸ πρῶτο εἶναι οἱ «Μορφὲς ἀγωνίας» τοῦ κ.
Πέτρου Σ. Σπανδωνίδη. Ὁ Συγγραφεὺς, ἕνας
ἀπὸ τοὺς πῦλ ἀκούρατους, μεθοδικούς καὶ στο-
χαστικούς μελετητὰς τῆς πνευματικῆς ἱστορίας
καὶ ζωῆς τῆς χώρας μας, ἐξετάζει μὲ τὴν και-
νούργια μελέτη του τὸ πολὺπλοκο καὶ πλατὺ
ἔμα τῆς ἀγωνίας τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν κα-
τάκτηση τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν μιά, γιὰ τὴν ἀ-
νίψωση καὶ τὴν τελείωση τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν
ἄλλη. Ὁ κ. Σπανδωνίδης, μὲ βαθεῖα φιλοσοφι-
κὴ σκέψη καὶ μὲ φωτεινὴ ἐνατένιση καὶ κρί-
ση, δίδει στὰ «ἐδόμεντρα δοκίμια», ποῦ περιέ-
χει τὸ βιβλίο του, ζωντανὰς καὶ δραματι-
κὰς μορφὰς τῆς ἀνθρωπίνης ἀγωνίας σὲ διάφο-
ρες καὶ χαρακτηριστικὰς ἐκδηλώσεις της, εἶτε
σὲ πνευματικὰ δημιουργήματα τοῦ ἀνθρώπου,
εἶτε σὲ ἀντιπροσωπευτικὰς προσωπικότητες καὶ
πράξεις.

Τὸ ἄλλο βιβλίο — ἡ μελέτη τοῦ καθηγητοῦ
τῶν θεολογικῶν κ. Σπύρου Ἀβούρη «Πῶς
εἶδον τὰς Ἀθήνας οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλη-
σίας» — εἶναι μιὰ πρωτότυπη καὶ πολὺ ἐνδια-
φέροντα ἐργασία, ποῦ, μ' ὄλη τὴν περιεκτι-
κότητά της, παρουσιάζει μὲ παραστατικὴ πληρό-
τητα καὶ μὲ γνώση, σαφήνεια καὶ σύστημα τὰς
Ἀθήνας τῶν κλασσικῶν χρόνων, ὅπως τὰς εἶ-
δαν, τὰς ἐνοιῶσαν καὶ τὰς περιέγραψαν οἱ πα-
τέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀπ' ὅλες τὶς βασικὰς
πλευρὰς τῆς τότε ζωῆς τῆς πόλεως.

Τὸ τρίτο εἶναι ἡ ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ.
Νίκου Τυπάλδου «Θέσεις καὶ ἀντιθέσεις». Ἡ
Τεγία πνευματικὴ καὶ ἀνάταση ψυχικὴ, καθαρῶ-
της σκέψεως καὶ καρδιάς, εὐγένεια καὶ ἀγάπη
χαρακτηρίζουν τὰ ποιήματα τῆς μικρῆς συλλο-
γῆς. Τὰ περισσότερα ἔχουν τὴ μορφή καὶ τὴν
οὐσία τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀπευθύ-
νονται στὸν Κύριο, τὸν ἀνθρώπο ἔχουν ὑπ'
ὄψει τοὺς καὶ γι' αὐτὸν μιλοῦν πάντα μὲ συμ-
πόνια κ' ἀδελφότητα. Γνήσια χριστιανικὴ ποίη-
ση, γνήσια ποίηση.

Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΛΗ- ΘΙΝΗ ΖΩΗ

Δύο χαρακτηριστικὰ γεγονότα, μὲ ἀντίθετο
μεταξὺ τοὺς πνεύμα, ἀλλὰ μὲ κοινὸ τὸ βαθὺ
καὶ οὐσιαστικὸ συμπέρασμα, ἐσημειώθηκαν τὸν
τελευταῖο καιρὸ.

Τὸ ἕνα ἔγινε στὸ Βερολίνο. Ὁ γυῖος ἐνὸς
Γερμανοῦ ἑκατομμυριούχου αυτοκτόνησε, διότι
εἶχε βαρεθῆ τὴ ζωὴ του! «Ἐδοκίμασα τὰ πάν-
τα — ἐκμυστηρέυθηκε ὁ ἴδιος σὲ μιὰν ἠχογρα-
φημένη ταινία, ποῦ βρέθηκα στὴν τσέπη του.
Οἱ γυναῖκες ἔτρεχαν πίσω μου, εἶχα χρήματα,
αὐτοκίνητο, δὲν γνωρίζω τί νέον μπορεῖ νὰ μοῦ
προσφέρει πλὴον ἡ ζωὴ. Δὲν ὑπάρχει τώρα πα-
ρὰ ὁ θάνατος».

Τὸ ἄλλο γεγονός ἔγινε στὴν Ἰταλία. Ἐνας
διάσημος σκηνοθέτης καὶ κινηματογραφικὸς πα-
ραγωγός, ὁ Φιλίππο ντὲλ Τζιούντινι, ποῦ
εἶχε περιουσία τριῶν ἑκατομμυρίων λιρῶν στερ-
λινῶν καὶ ἐξώδευε ἕξη χιλιάδες λίρες τὴν ἑβδο-
μάδα, ζῆ τώρα σ' ἕνα κελλί μοναστηριοῦ καὶ
τρέφεται μὲ σάντουιτς καὶ τσάι.

«Δὲν ἔχω οὔτε μονόλεπτο — εἶπε σὲ κάποιον
δημοσιογράφου — ἀλλὰ εἶμαι εὐτυχής. Ἄλλοτε
εἶχα τὰ πάντα, ἀλλὰ δὲν ἀντιλαμβάνομαι πό-
σο φτωχὸς ἦμουν πνευματικὰ. Ἐξώδευα περισ-
σότερα ἀπὸ ἑκοσὶ ἑκατομμύρια στερλίνες γιὰ
τὴν παραγωγὴ ταινιῶν καὶ γιὰ τὶς ἀπολαύσεις
τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ ἐδῶ, στὴ θεοσκεία, βρῆκα
χαρὰς καὶ ἀπολαύσεις πολὺ μεγαλύτερες. Βρῆ-
κα τὴ γαλήνη, ποῦ δὲν τὴν εἶχα γνωρίζσει προη-
γουμένως».

Καὶ τὸ κοινὸ συμπέρασμα: Ὁ ἀληθινὸς πλοῦ-
τος εἶναι ὁ πνευματικὸς. Καὶ ἡ ἀληθινὴ ζωὴ
εἶναι ἡ ἀφιερωμένη στὰ ἀνώτερα χριστιανικὰ
ἰδανικά.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Πριν από δεκαοχτώ χρόνια μιὰ νέα σειρά ἀπὸ δλοκαυτώματα καὶ σκληρὲς θυσίες καταχωρήθηκε στὸ βαρὸ βιβλίο τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἡ Ἑλλάδα τότε τὸ 1940 πάλαψε. Κι' αὐτὴ ἡ πάλη δείχνει, πὼς ἔκλεινε μέσα της ἕναν δλόκληρο πλοῦτο ζωντανῶν δυνάμεων, πὸν ἐνώθη-καν στὸν κίνδυνο καὶ στοῦ δλέθρου τὴν ἀπειλὴ γιὰ νὰ μεταμορφωθοῦν σὲ ἀστραφετρὲς ἀναλαμπὲς ἡρωϊσμοῦ καὶ δόξας. Μιᾶς δόξας νέας, μεγάλης καὶ τρανῆς «βγαλμένης ἀπ' τὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων» καὶ πάντα ἀθάνατης κι' ὠραίας.

Αἷμα νεανικὸ ἄφθοιο χύθηκε στὶς μέρες, πὸ ἀκολούθησαν τὸ «ΟΧΙ» τῆς 28ης Ὀκτωβρίου. Κι' αὐτὸ τὸ αἷμα, πὸν ἔβαψε τὰ γυνῆα καταρράχια τῆς Πίνδου καὶ τὰ βουνὰ καὶ τὶς κοιλάδες τὶς Βορειοηπειρωτικὲς, ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς τοὺς νέους καὶ ἰδιαίτατα τοὺς φοιτητὰς τοῦ 1958 ἕνα βαρύτατο χρῆος. Ἄν δὲν εἶναι εὐκολο νὰ τὸ ξεπληρώσουμε μὲ αἷμα, πρέπει τοῦλάχιστον νὰ τὸ ξεπληρώσουμε μὲ ἔργα. Ἄλλωστε οἱ Ἑλληνες δὲν ἔμαθαν νὰ στήνουν μόνον πολεμικὰ τρῶπαια. Ξέρουν καὶ νὰ δημιουργοῦν πολιτισμούς.

Καὶ μόνο ἡ δημοιογία ἐνὸς ἀληθινὰ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ ποτεῖ νὰ μᾶς δικαιώση στὰ μάτια τῶν ἡρωϊκῶν συναδέλφων μας, πὸν χάρισαν στὸν κόσμο τὸ ἀθάνατο ἔπος τοῦ 1940.

ΚΥΠΡΙΑΚΟΝ

Ἔότερα ἀπ' τὶς τελευταῖες ἐξελίξεις τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου πῆρε μιὰ ἰδιαίτερα δραματικὴ ἔνταση καὶ δξύτητα. Οἱ αἰματηρὲς καὶ γεμάτες δδύνη ὥρες, πὸν περνοῦν οἱ ἀδελφοὶ μας στὴν Κύπρο, οἱ σπαρακτικοὶ θῆνοι, οἱ ἀβάσταχτοι ἠθικοὶ καὶ σωματικοὶ πόνοι, πὸν τοὺς βασανίζουν σκληρὰ, φθάνουν ὡς ἑμᾶς καὶ μᾶς κάνουν νὰ τὰ νοιώθουμε σὰν δικὰ μας. Εἶναι δικὰ μας. Εἶναι ὁ καῦμος καὶ ἡ θλίψις τοῦ ἔθνους μας, πὸν χιλιετηρίδες τώρα θυσιάζεται, ἀγωνίζεται, δοξάζεται στὴν ὑπηρεσία τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἰδανικῶν. Γιατὶ καὶ οἱ ἀγῶνες τῶν ἀδελφῶν μας Κυπρίων δὲν ἀποτελοῦν σὲ τελευταία ἀνάλυσι παρὰ μιὰ ζωντανή, κωπὴ προσφορὰ στὸ βωμὸ τῆς παγκοσμίου ἐλευθερίας, στὸ «παγκόσμιο σύστημα» τῶν ἰδεῶν, ὅπως ἔλεγε ὁ Σολωμός. Μὴ θεικὴ, τονωτικὴ προσφορὰ στὸν πολιτισμὸ.

Σήμερα αὐτὸ πὸν δνομάζεται «ἐλεῦθερος κόσμος» αὐτοδοκιμάζεται στὴν Κύπρο, συγκλονίζει-

ται ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ σύγκρουσι τῶν ἀρρωστημένων, τῶν ἐκφυλισμένων του δυνάμεων μὲ τὶς δυνάμεις τῆς ὑγείας. Σ' αὐτὸν τὸν πολυσημάντο πόλεμο δὲν ὑπάρχει ἡ παραμικρὴ ἀμφιβολία γιὰ τὴν τελικὴ νίκη. Ἡ ὕγεια θὰ νικήσῃ τὴν ἀρρώστεια. Ἡ ἐλευθερία θὰ συντρίψῃ τὶς ἀτέλειωτες μηχανορραφίες τῶν ἀναισχύντων δούλων, πὸν μῦταια προσπαθοῦν νὰ κρύψουν τὴν ἠθικὴ ἀσχήμια τῶν πίσω ἀπὸ προσοπεῖα ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς δὲν πρόκειται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπ' ἀπειρον παρτάσι τοῦ ἐμπαιγμοῦ τῶν ἱερῶν καὶ δόλων. Γρήγορα πάνω ἀπὸ τὴν μαρτυρικὴ μεγαλόνησο θὰ φανῇ λαμπρὸς καὶ ζωογόνος ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας.

Τὶ εὐτυχία καὶ τι τιμὴ γιὰ μᾶς τοὺς φοιτητὰς νὰ ξέρομε ὅτι στὸ συντομότερο ἔρχομὸ τῆς συντελέσασαι μὲ ὅποιο τρῶπο ὁ καθένας ποροῦσε. . .

ΚΑΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΗ

Ἡ καινούργια πανεπιστημιακὴ χρονιὰ ἀρχισε. Αὐτὸ τὸ γεγονός μᾶς κάνει νὰ θυμηθοῦμε ἀνάμεσα σ' ἄλλα ἕνα δυσάρεστο μὰ ὠστόσο πολὺ σοβαρὸ θέμα: Τὴ συμπεριφορὰ ἡμῶν τῶν φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν σὲ ὠριμμένες αἰθουσὲς διδασκαλίας. Οἱ πὸ πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, πὸν διαβάζουν τὶς γραμμὲς αὐτὲς, θὰ ἔχουν ἀσφαλῶς μιὰ κάποια πείρα τοῦ πράγματος. Πολλοὶ θὰ ἔχουν ἀκούσει τὸ ὁμαδικὸ χτύπημα ἡ σύρσιμο τῶν ποδιῶν, ὅταν πλησιάζῃ νὰ τελειώσῃ ἡ ὠρα παραδόσεως, τὶς ὁμαδικὲς κραυγὲς, τὰ διαπεραστικὰ σφυρίγματα ἢ τοὺς ποικίλους θορύβους, πὸν μεταφέρουν νοερῶς καὶ ἀκουσίως τὸν ἀκούοντα στὸ κλίμα καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα τῶν χωρῶν τῆς Κεντρῶς Ἄφρικῆς. Μερικὲς φορὲς στὰ διαλείμματα ἀκούονται καὶ τραγούδια ἀπὸ ἐκεῖνα, πὸν κυκλοφοροῦν εὐρῶς καὶ ποικίλλουν τὴν ἀτμόσφαιρα λαϊκῶν ἀγορῶν, πανηγύρων κ.λ.π. Αὐτὰ καὶ ἄλλα φαῖδρα καὶ θλιβερὰ συνάμα θὰ εἶχε κανεὶς νὰ ἀραδιάσῃ. Ἄλλὰ τὸ θέμα δὲν εἶναι αὐτό. Δὲν εἶναι σκοπὸς μᾶς νὰ διακομφωδῆσουμε μιὰ κατάσταση τόσο, ὅσο νὰ βοηθῆσουμε στὴ διόρθωσι τῆς. Γιατὶ, πὸς νὰ τὸ κάνουμε, δὲν ταιριάζει σὲ ἐλευθέρους, σοβαροὺς καὶ ἰσορροπημένους πνευματικὸς ἀνθρώπους νὰ ὑπενθυμίζον τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα ἀγρίων ἢ νὰ εἶναι φορεῖς ταβερνιακῆς ἀτμόσφαιρας στὸ πανεπιστημιακὸ περιβάλλον. Τὸ καθῆκον μᾶς μέσα στὶς αἰθουσὲς διδασκαλίας τοῦλάχιστον, εἶναι νὰ παρακολουθοῦμε, νὰ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Σχολικοί Συνεταιρισμοί», Γενική Επιθεώρησης και κίνησης κατά τὸ 1956-1957, ἔκδοσις Πανελληνίου Συνομοσπονδίας Ἐνώσεων Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν, Ἐπιμελεῖα κ. Φωτ. Τζορτζάκη, Ἀθῆναι 1958.

Πολλὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ ἄνω τεύχος εἰς τὸ ὅποιον δίδεται συνοπτικὴ εἰκὼν τοῦ ἔργου τῶν σχολικῶν συνεταιρισμῶν — κυρίως τῶν παιδιῶν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων — οἱ ὅποιοι ἤρχισαν ἀπὸ 4ετίας νὰ λειτουργοῦν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ παρουσιάζουν ἀξιόλογον δρᾶσιν. Εἶναι μία προσπάθεια, εἰς τὰ πρῶτα τῆς βήματα, ἡ ὁποία εὐχρῆς ἔργον εἶναι νὰ συστηματοποιηθῆ καὶ νὰ γενικευθῆ, διότι ἔχει πολλὴν ὠφέλειαν νὰ δώσῃ καὶ εἰς τὰ μέλη τῶν συνεταιρισμῶν, τὰ παιδιὰ, καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ χωριοῦ, τὴς κωμολέως ἢ τῆς πόλεως ποὺ λειτουργοῦν οὗτοι. Ἀσφαλῶς δὲ ἡ ὠφέλεια θὰ εἶναι μεγαλύτερα αἴθριον, ὅταν τὰ παιδιὰ γίνων ὑπεύθινοι κοινωνικοὶ ἐργάται, διότι θὰ ἔχουν ἀρκετὴν πείραν καὶ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐξυψώσουν καὶ νὰ ἐπεκτείνουν τὴν συνεταιριστικὴν ἰδέαν ἡ ὁποία πρόαγει τὸ κοινωνικὸν καὶ πνευματικὸν ἐπίπεδον τῆς Ἑλληνικῆς πρὸ παντὸς Ἐπαρχίας καὶ τῆς ὑπαίθρου.

Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν παιδικῶν συνεταιρισμῶν πολλὸ συνέβαλον πρωτίστως οἱ δημοδιδάσκαλοι, οἱ ἀφανεῖς αὐτοὶ ἐργάται τοῦ πολιτι-

σμοῦ, ποὺ εἶναι ἄξιοι ἰδιαίτερας προσοχῆς ἐκ μέρους ὅλων μας' ἀλλὰ καὶ ἄλλαι ὕπηρεσiai κρατικαὶ ἢ ἡμικρατικαὶ, καὶ οἱ γεωπόνου τῶν γεωργικῶν ἔφαρμογῶν, οἱ ὅποιοι καὶ μοχθοῦν διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῶν Ἑλλήνων ἀγροτῶν μας.

Ἐπιτυχίαν ἔχουν σημειώσῃ καὶ ἄλλαι ἐξω-σχολικαὶ προσπάθειαι συνεταιρισμῶν παιδιῶν καὶ νέων, ὅπως εἶναι αἱ τῶν «Σπιτιῶν τοῦ Παιδιοῦ» καὶ τῶν «Φάρων» τοῦ Ἑλληνικοῦ Φωτός, περὶ τῶν ὁποίων ἀναφέρει τὸ τεύχος τοῦτο. Ἀξιόλογος ἐπίσης προσπάθεια γίνεται διὰ σχολικῶν συνεταιρισμῶν εἰς τὴν Μέσην καὶ Ἀνωτέραν Παιδείαν μὲ καλὰ ἀποτελέσματα, μολοντί εἶναι μεμονωμένα τὰ παραδείγματα. Ἐμπορικὴ Σχολὴ Σάμου, «τὸ Ἑλληνικὸ Σπίτι», Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι Λαμίας καὶ Λαοῦσης, καθὼς καὶ Ἀρσάκειος Ἀκαδημία Ψυχικοῦ.

Ἀπὸ ὀνομαστικὸν κατάλογον ποὺ ἐπισυνάπτεται, βλέπομεν ἑκατοντάδας δημοδιδασκάλων ποὺ ἴδρυσαν τοιοῦτους συνεταιρισμοὺς καὶ ὀλίγας διδασκαλίσας. Εἶναι ὅλοι ἄξιοι συγχαρητηρίων καὶ διὰ τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ κοινωνικὸν ποὺ κάμνουν παραλλήλως μὲ τὴν ἄλλην, τὴν κυρίαν τῶν ἀποστολῶν. Νὰ εὐχρηθῶμεν ὅπως, ὁλονὲν καὶ περισσότερον πρόαγεται κοινωνικῶς καὶ πνευματικῶς ἡ νέα γενεά, ἡ αἰθριανὴ ἑλληνικὴ κοινωνία. Θὰ εἴμεθα εὐγνώμονες πρὸς ὅλους, ὅσοι κοπιᾶζουσιν εἰς τὴν εὐγενῆ αὐτὴν προσπάθειαν.

Σ. ΠΑΥΛΟΣ

συμμετέχουμε καὶ νὰ βοηθοῦμε ἀκόμη τὸν διδάσκοντα καθηγητὴ στὴν προσπάθειά του. Καὶ τὸ πνεῦμα, ποὺ πρέπει νὰ ἐπικρατῆ σ' αὐτές, εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς μαθητείας, τῆς συνεργασίας καὶ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ. Αὐτὸ ἦδη γίνεται σὲ πλήθος περιπτώσεων. Δὲν θάπρεπε νὰ ἐπεκταθῆ καὶ σὲ κείνες, ποὺ ἔδωκαν ἀφορμὴ στὴ σύνταξι τοῦ παρόντος σημειώματος ;

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΡΗΓΜΑ

Συνηθίσαμε νὰ μιλάμε γιὰ τὰ φοιτητικὰ μας προβλήματα καὶ νὰ ζητοῦμε ἀπ' τοὺς ἄλλους κατανόησι καὶ λύσι. Κι' αὐτὸς ὁ λόγος ἔγινε τόσο βουερός, ποὺ μᾶς ἔκανε νὰ πάψουμε ν' ἀκοῦμε τὴν πραγματικότητα : πὼς πολλὰ μποροῦμε νὰ κάνομε καὶ μόνοι μας. Μεταξὺ μας θὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε : τὴν λέξι «συνάδελφοι» τὴν προσφέρουμε ἄψυχα, ἄχρωμα. Δὲν ἀγγίζει τὴν καρδιά μας ἡ βαθεῖα τῆς σημασίας.

Καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, ἡ ἀγάπη μας καὶ προσοχὴ μας δὲν ξέρει παρὰ μόνο γύρω ἀπὸ τὸν ἐαυτοῦλη μας νὰ βηματίζη.

Ἀνήμποροι οἱ περισσότεροι γιὰ μιὰ οὐσιαστικὴ ὄλικὴ βοήθεια στὸν συμφοιτητὴ μας, τοῦ ἀρνούμεθα καὶ τὴν ψυχικὴ μας προσφορά.

Καὶ προχωροῦν τὰ χρόνια καὶ μένομε ψυχροὶ στὶς φοιτητικὰς τὸν ἀποτυχίες, στὶς ἀρρώστειες του καὶ στὶς ποικίλλες ἄγωνίες του. Κι' ἂς προχωρήσουμε καὶ πὺδ πέρα. Ἴσως νὰ μπορούσαμε κάτι πὺδ ὄλικὸ νὰ τοῦ προσφέρουμε, ἕνα νὰ ποῦμε παλιὸ μας βιβλίον, ἕνα περιοδικὸ δάνεισμα τῶν βιβλίων μας καὶ σημειώσεων μας, μιὰ σπιτικὴ κάποτε ἀτμόσφαιρα.

Γιατί νὰ μὴ ποῦμε ἀκόμη πὼς γιὰ μερικὸς μιὰ οὐσιαστικώτερη βοήθεια ὄλικὴ πλαισιωμένη μὲ τὴν θέρη τῆς στοργῆς εἶναι κάτι τόσο εὐκολο καὶ ἀπλό!

Μόνο λοιπὸν ἡ καρδιά μας νάθελε νὰ κινηθῆ, κι' ὕστερα πόσες ἐμπνεύσεις δὲν θὰ ἐδημιουργοῦντο!

Ἄν μπορούσαμε ἐμεῖς μὲ τὴ φλόγα τῆς νότης μας νὰ προκαλοῦσαμε τὸ πρῶτο δυνατό οἴγημα στὸν παγερὸ ἀτομισμὸ τῆς ἐποχῆς μας. . .

Ο ΕΝΤΕΤΑΜΕΝΟΣ

J. Eugster: Sternstrahlen dich an, Bern 1957, σ. 84.

Τὸ μὲρον αὐτὸ τεύχος πραγματεύεται, κατὰ τρόπον καταληπτὸν καὶ παραστατικὸν εἰς ἕνα εὐρὸ κοινόν, τὸ ζήτημα τῶν ἀκτινοβολιῶν, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τοὺς ἀστέρας καὶ τὸν ἔκτενῆ χώρον τοῦ διαστήματος. Ὅπως ἀναφέρει εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ὁ συγγραφεὺς - καθηγητῆς, ἀπευθύνεται κυρίως εἰς τὴν νεότητα, εἰς τὴν ὅποια γεννῶνται πολλὰ ἐρωτηματικά σχετικά μὲ τὴν ἀκτινοβολίαν: «Τί εἶναι αὐτὴ ἢ ἀκτινοβολία, πῶς δυνάμεθα νὰ τὴν «συλλάβωμεν» ἢ νὰ τὴν προσδιορίσωμεν, τί ἐπίδρασιν ἔχει αὐτὴ, ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ τί δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμεν ἀπὸ αὐτῆν;», εἶναι ἐρωτηματικά ποὺ προβάλλονται εἰς τὸν καθένα, καὶ εἰς τὰ ὅποια ζητᾶ μίαν ἀπάντησιν, διὰ νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν περιέργειάν του.

Καὶ πράγματι ἡ κοσμικὴ ἀκτινοβολία ἢ ὁποῖα διαρκῶς βομβαρδίζει τὸν πλανήτην μας, ἀνεκαλύφθη τὸ 1910-11 καὶ ὀριστικῶς τὸ 1912 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Hess, ὅστις ἀπέστειλεν ἀερόστατον εἰς ὕψος 5350 μέτρων τὸ δὲ 1914 ὁ W. Kollhörster ἀνύψωσε τελειότερα ὄργανα εἰς ὕψος 9.310 μ. τότε ἐτέθη τὸ πρόβλημα τῆς φύσεως τῆς κοσμικῆς ἀκτινοβολίας καὶ ἤρξισαν αἱ ἔρευναι. Σήμερον φυσικὰ μελετῶμεν τὴν ἀκτινοβολίαν αὐτὴν καὶ εἰς τὸ ὕψος τῶν 500 καὶ 1000 χιλιομέτρων μὲ τοὺς δορυφόρους. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος τεύχους ἐκθέτει κατὰ τρόπον ἀπλοῦν, ἀκριβῆ καὶ πλήρως ἐπιστημονικὸν τὰ σχετικά μὲ τὴν κοσμικὴν ἀκτινοβολίαν, χρησιμοποιῶν καὶ τὰ τελευταίως ἐπιτευχθέντα συμπεράσματα ἐκ τῶν παρατηρήσεων, συντὰ δὲ καὶ διαφόρους παραστατικὰς εἰκόνας. Ἐμβαθύνει, ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸ θέμα, καὶ παρουσιάζει τὰς ἀπόψεις τῆς συγχρόνου ἐρευνῆς, κατοχυρῶν τὰ γραφόμενα καὶ διὰ γνωμῶν διαπορευτῶν ἐπιστημόνων. Ἀποδεικνύεται ἡ ἕπαρξις τῶν κοσμικῶν ἀκτίνων; ἐρωτᾷ καὶ δίδει (σ. 56) τὴν ἀπάντησιν: «Ἄδεται εἶναι ἀκοῦσταί (διὰ τῶν ἐνισχυτῶν), τὰ ἴχνη τῶν τροχιῶν των εἶναι ὀρατὰ εἰς τὰς φωτογραφικὰς πλάκας καὶ ὅλος ἐσχάτως ἀποδεικνύεται ἡ ἕπαρξις των διὰ τῶν λίαν εὐαισθητῶν ἐγχρωμῶν ὑλῶν, δηλαδὴ χρωματικῶς».

Ὁ Καθηγητῆς Δρ. J. Eugster εἰς τὸ τέλος τοῦ δημοσιεύματός του εὐρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ κάμῃ μερικὰ γενικωτέρας σκέψεις, διότι, γράφει, τὸ θέμα τοῦτο σχετίζεται μὲ πολλὰς ἐπιστήμας, Φυσικὴν, Ἀστρονομίαν, Μαθηματικά, Ἀρχαιολογίαν, Χημείαν, Βιολογίαν καὶ Ἱατρικὴν. Καὶ ὁ ἐρευνητῆς ὀδηγεῖται εἰς μίαν σύνθεσιν ὅλων τῶν ἐπιστημῶν τούτων, ἢ ὁποῖα σύνθεσις προχωρεῖ καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Θεοσοφίας. «Ἐνα εἶναι ἀσφαλές», γράφει (σ. 69), «εἶπε πολλὴ διάστημα ὑπῆρχεν ἕνα βαθὺ ῥήγμα μεταξὺ πίστεως καὶ ἐπιστήμης. Μὲ τὴν παρέλευσιν τῶν ἐτῶν ἔξαφανίζεται ἢ φαινομενικὴ ἀντίθεσις τῆς θρη-

σκείας πρὸς τὴν ἐπιστήμην διαρκῶς καὶ περισσότερον. Εἰς τὸ μέλλον εἶναι ἐντελῶς νοητόν, ὅτι ἀμφότερα πρέπει νὰ συνεργάζωνται». Ἀναφέρει σχετικὰς γνώμας τῶν καθηγητῶν Westphal καὶ Dessauer καὶ ἐπαναλαμβάνει μίαν ἐπιτυχῆ σκέψιν τοῦ Kepler.

Δ. Κ.

ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ

— «Ἐπιστημονικὴ ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν». Διευθυντῆς ὁ καθηγητῆς κ. Γεώργ. Ζώρας. Τόμος Η', Ἀθῆναι 1958.

— Γ. Ζώρα, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου: «Χρονικὸν περὶ τῶν Τούρκων Σουλτάνων», Ἀθῆναι 1958.

— Βασ. Χ. Ἰωαννίδου, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: «Ἡ καινὴ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης καὶ ὁ ἔμνος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀποστ. Παύλου», Ἀθῆναι 1958.

— Μητροπολίτου Λήμνου Διονυσίου: «Πατριακὰ Νοθεσία», Ἀθῆναι 1958.

— Βασιλείου Γ. Ἀτέση, Μητροπολίτου πρώην Λήμνου: «Οἱ κατὰ τὰ ἔτη 1883-1900 διατελέσαντες ὡς συνδοκίμιοι ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ Ἐκκλησία, Ἀθῆναι 1958.

— Τοῦ Ἰδίου: «Ἡ ἐν τῇ μητροπόλει Θηβῶν ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως», Ἀθῆναι 1958.

— Τοῦ Ἰδίου: «Ἡ ἐσθὴ μητροπόλις Λήμνου διὰ μέσου τῶν αἰώνων», Ἀθῆναι 1957.

— Σπυρ. Μ. Καλιάφα, τ. καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν: «Ἐπίτομος Γενικὴ Παιδαγωγικὴ», Ἀθῆναι 1958.

— Κωνστ. Καραβανοῦ, τ. καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Β. Καρολίνας, Fulbright Research Scholar εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν: «Ἡ βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ», (ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ ἀξία τῆς), Ἀθῆναι 1958.

— Ἀρχιμανδρ. Παντελεήμονος Καρανικολά: «Αἱ αἱρέσεις — Οἱ πεντηκοστιανοί», Ἀθῆναι 1958.

— Παν. Πάτρα, γυμνασιάρχου Β' Γυμνασίου Ἀρρένων Ἀθηνῶν: «Ἡ φυσιογνωμία ἐνδὸς δημοσίου γυμνασίου» (Ἀπολογισμός), Ἀθῆναι 1958.

— Ν. Παπαχρήστου-Πλαπούτα: «Ἡ δόξα τῆς ἀμαθείας». (Τὰ αἷτια τῆς κακοδαιμονίας τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους), Ἀθῆναι 1958.

— «Ἀνασκόπησις τῆς ἐργασίας τοῦ Σώματος Ἑλλήνων Προσκόπων κατὰ τὸ 1957», Ἐκδοσις Σ. Ε. Π., Ἀθῆναι 1958.

— Βασ. Τσορόδου: «Ἐκθεσις περὶ ἐποπτείας καὶ προφυλάξεως τοῦ ἐθνικοῦ μας νομίματος». Ἀθῆναι.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Νέοι προσανατολισμοὶ τῶν Γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν.

Πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ πραγματοποιήθηκε στὴν Βαυαρικὴ πρωτεύουσα, τὸ κέντρο τοῦ γερμανικοῦ καθολικισμοῦ, ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς συζητήσεις, ποὺ πρὶν ἀκόμη ἀπὸ τὶς τελευταῖες γερμανικὲς ἐκλογὲς εἶχαν πραγματοποιηθῆ μεταξύ ἐκπροσώπων τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Δημοκρατικοῦ Κόμματος (S. P. D.) καὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. 50 ἀντιπρόσωποι ἀπὸ κάθε πλευρὰ φιλοξενήθηκαν ἀπὸ τὴν νέα Καθολικὴ Ἀκαδημία τοῦ Μονάχου γιὰ ἓνα ὀλιγοήμερο συνέδριον μὲ τὸ γενικὸ θέμα «Χριστιανισμὸς καὶ δημοκρατικὸς σοσιαλισμὸς».

Τὰ συμπεράσματα συνώψισε ὁ καθολικὸς θεολόγος καὶ διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας Δρ. K. Forster, ὡς πρόεδρος τοῦ συνεδρίου, μὲ τὶς λέξεις: «Μάθαμε πολλὰ καὶ οἱ δύο πλευρὲς, ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. Καὶ ἀκούσαμε ἀκόμη νέες ιδέες καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Σὲ πολλὰ συμφωνοῦμε. Τὸ πρόβλημα εἶναι ἂν καὶ οἱ βάσεις μας εἶναι πάντα οἱ ἴδιες...».

Ὁ ἡγέτης τῶν Βαυαρῶν σοσιαλιστῶν W. Von Knoeringen εἶχε καταβάλει, ἀπὸ πολλὴ πρὶν νὰ πραγματοποιηθῆ τὸ συνέδριον, προσπάθειες νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὸ ἔδαφος ἀπὸ ἐπιφυλάξεις καὶ παρεξηγήσεις. Στὴν ὁμιλία του τόνισε ὅτι ἐπιθυμία τοῦ κόμματος τὸν ἦταν νὰ μὴ συμπέσουν τέτοιου εἴδους συνομιλίαις μὲ προεκλογικὴ περίοδο. Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν σοσιαλιστῶν, βεβαίως, εἶναι πολλὴ βαθύτερο ἀπὸ πολιτικὲς σκοπιμότητες. Τοὺς διαταμονὲς τῆς ἄλλης πλευρᾶς ἐπέροψε ὄχι στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀλλὰ στὸ κόμμα τῆς Χριστιανικῆς Κοινωνικῆς Ἐνώσεως (C. S. U.).

Καὶ πραγματικὰ ὁ πρόεδρος τῆς Δρ. Seidel ἔσπευσε καὶ στὸ συνέδριον πάλι νὰ δηλώσῃ: «Ἡ Καθολικὴ Ἀκαδημία δὲν εἶναι ἡ ἐπίσημη Ἐκκλησία». Πρόσφατα ἐξ ἄλλου ἦταν καὶ ἀνεπίσημα σχόλια τῶν κύκλων τῆς C. S. U., ὅπως: «Προφανῶς οἱ σοσιαλισταὶ δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ πῶς θὰ κερδίσουν πολλοὺς σοσιαλιστὰς γιὰ τὸν Καθολικισμό, παρὰ γιὰ τὸ πῶς θὰ προσελκύσουν ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερους καθολικοὺς στὸν σοσιαλισμὸ!»

Τὶς ἴδιες ἐπιφυλάξεις μπορούσε κανεὶς νὰ διακρίνῃ στοὺς ἐκπροσώπους τῆς Κοινωνικῆς Ἐνώσεως καὶ στὶς συζητήσεις τοῦ συνεδρίου. Ἔτσι ὁ καθηγητὴς Δρ. Suesterhenn ὑπεστήριξε τὴν βασικὴ γιὰ τὸ κόμμα του θέση: «Πίστις καὶ κοινωνικὴ ζωὴ, πολιτικὴ καὶ Ἐκκλησία δὲν χωρίζονται».

Ὁ Βουλευτὴς Δρ. Arndt, ἀπὸ τὰ κύρια στελέχη τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ἀντέταξε: «Τὰ

πολιτικὰ κόμματα ἢ ἀνταγωνίζονται στὸ πεδίο καθαρὰ πολιτικῶν κατευθύνσεων ἢ ἀποτελοῦν ὅλα μαζὶ μία διαρκὴ «σύννοδος» κοσμοθεωριακὰ ἐνδιαφερομένων ζηλωτῶν!» Ἡ ἀπάντησις τοῦ καθολικοῦ καθηγητοῦ Δρ. Gundlach ἦταν: «Ὅλα τὰ κόμματα εἶναι κοσμοθεωριακὲς παρατάξεις. Στὴν κοσμικὴ τάξει Πολιτεία καὶ Ἐκκλησία ἀλληλοπροσδιορίζονται». Σ' αὐτὸ ὁ Δρ. Arndt ὑποστήριξε πάλι ἀντίθετα: «Τὸ πολιτικὸ κόμμα δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ στὸν ἄνθρωπον τὶς ἔσχατες ἀρχές, ποὺ ἔχει ἀνάγκη...».

Στὸ ἴδιο θέμα ὁ θεωρητικὸς τοῦ κόμματος, καθηγητὴς Carlo Schmid παρατήρησε: «Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθῆ ὅτι στὴν Ὄμοσπονδιακὴ μας Δημοκρατία καθολικοὶ καὶ μὴ, χριστιανοὶ καὶ μὴ χριστιανοὶ ζοῦν κοινὰ, κάτω ἀπὸ τοὺς ἴδιους νόμους καὶ τὸ ἴδιο ἔντιμον. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ἔχουμε μιὰ χριστιανικὴ πολιτεία, ἀλλὰ μόνο μιὰ χριστιανικὴ ἐκκλησία».

Τὸ θετικώτερον ὅμως σημεῖο τοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ αὐτοκριτικὴ τῶν σοσιαλιστῶν, ποὺ μὲ ἱδιαίτερη προσοχὴ ἄκουσαν οἱ καθολικοὶ. Ὁ Carlo Schmid εἶπε: «Ἀπὸ τὸν Μαρξισμό τῆς πρώτης ἐποχῆς τοῦ Σοσιαλισμοῦ δὲν ἔχουν μείνει πιά πολλά. Ὁ Σοσιαλισμὸς ἔγινε περισσότερο πολιτικὸς καὶ περισσότερο δημοκρατικὸς». Ὁ Arndt διευκρίνησε: «Εἶναι γεγονὸς ὅτι ὁ Σοσιαλισμὸς τὴν ἐποχὴ τῆς ἐμφανισεῶς του ἦταν κεκρηγυμένος γιὰ ἓνα ἀπόλυτο διαχωρισμὸ Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας. Σήμερα τὸ κυριώτερον νέο χαρακτηριστικὸ τὸν εἶναι ἡ ἀνοχὴ καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν ἀξιών. Καὶ μ' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς φυσικὰ μιὰ πρὸς ἄλλες τὶς κατευθύνσεις οὐδετερότητα ἢ ἀδιαφορία...». Καὶ ἀργότερα ὁ Von Knoeringen ἐτόνισε: «Ἡ «προοδευτικότης» σὰν τὸ πιστεύω τοῦ πρώτου Σοσιαλισμοῦ ἔχει πιά ἀποβληθῆ. Ὁ δημοκρατικὸς Σοσιαλισμὸς δὲν μπορεῖ καὶ δὲν θέλει ποτὲ νὰ εἶναι κοσμοθεωρία».

Ἡ διάθεσις αὐτὴ τῶν σοσιαλιστῶν, ποὺ ἐσήμαινε φυσικὰ σεβασμὸ καὶ τῶν θρησκευτικῶν τοποθετήσεων, δὲν κρίθηκε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν καθολικῶν συνέδρων ἀρετῆ. Κατὰ τὴν γνώμη τοῦ καθηγητοῦ Grundlach μὲ τέτοιες δηλώσεις τὰ πράγματα δὲν ξεκαθαρίζονται. Κατ' αὐτὸν τὸ βασικὸ ἐρώτημα στὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἀπαντήσῃ ὁ δημοκρατικὸς Σοσιαλισμὸς εἶναι: «Θέλει ἢ ὄχι ἓνα θρησκευτικὰ θεμελιωμένον πολιτισμὸ;»

Ἐνας ἀπὸ τοὺς σοσιαλιστὰς ἀντιπροσώπους χαρακτήρισε τὴν τέτοια τοποθέτησις τοῦ ζητήματος σὰν παραγνώρισιν τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος, ἐφ' ὅσον οἱ χριστιανικὲς Ἐκκλησίαις θὰ ἤθελαν νὰ πιστεύουν πῶς ἡ δογμῶσις τοῦ κράτους πρέπει τελικὰ νὰ ὑπηρετῆ τοὺς σκοποὺς των. Καὶ ὁ Von Knoeringen ἐδήλωσε ἔντονα: «Ἡ διαίρεσις στὴν Πίστιν δὲν πρέπει νὰ γίνῃ καὶ διαίρεσις στὴν ζωὴ τῶν πολιτῶν. Ὅλα τὰ πολιτιστικὰ ἀγαθὰ ποὺ διαθέτει σὰν σύνολο ὁ λαὸς μας, πρέπει ἐπίσης στὸ σύνολο νὰ κατανέμονται».

Στὴν συζήτηση ὡστόσο κοινωνικοπολιτικῶν ζητημάτων οἱ δύο πλευρὲς παρουσίασαν τὴν μεγαλύτερη προσέγγιση. Ὁ γνωστὸς καθολικὸς καθηγητὴς καὶ συγγραφεὺς σειράς κοινωνιολογικῶν ἔργων Δρ. Von Nell-Breuning μίλησε μὲ πολλὴ μετριοπαθῆ τρόπο : «Ὅτε ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία μπορεῖ, παρὰ τὴν χριστιανικὴ κοινωνικὴ τῆς διδασκαλία, νὰ προβάλλῃ ἕνα τέλειο σύγχορον σύστημα. Συνεπῶς, καθὼς καὶ οἱ δύο πλευρὲς δὲν ἔχουν νὰ παρουσιάσουν ἑτοιμὲς λύσεις, δὲν πρέπει ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἀποκλείσουμε τὴν συνεργασία γιὰ μιὰ πραγματικὴ λύση τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος».

Γενικά, καὶ σὰν τὸ ξεχωριστὸ γεγονός τοῦ συνεδρίου, οἱ συνέδριοι κωτίτησαν ὀρισμένες θέσεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, ποὺ θὰ ἦταν ἀδύνατον νὰ ἀκουσθοῦν ἀπὸ Γερμανοὺς σοσιαλιστὰς τῆς πρὸ τοῦ 1933 περιόδου. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἡ δήλωση τοῦ Δρ. Arndt : «Ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀξιοπρέπεια εἶναι γιὰ τὴν S. P. D. μία ἀπεριόριστη ἀξία, ποὺ ἀνάγεται στὴν ἀμεση σχέση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεό, ἢ ἡ ἔκφραση τοῦ Von Knoeringen : «Ἀπέναντι στὴν ἀπροθυμία τῶν ἀνθρώπινων καρδιῶν πρέπει βλοῖ, ὅσοι θέλουν πραγματικὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὸν ἀνθρώπο καὶ τὸν Θεό, νὰ δώσουν τὰ χέρια».

* * *

Ἐξετάζοντας κανεὶς εὐρύτερα τὸ γεγονός ἐξ τούτου συνεδρίου μεταξὺ πολιτικῶν καὶ πνευματικῶν ἡγετῶν τῆς σύγχρονης Γερμανίας, δὲν θὰ δυσκολευθῆ νὰ διαπιστώσῃ πὼς μία ἐκδήλωση, ὅπως αὐτή, δὲν εἶναι παρὰ ἀπήχηση τοῦ εὐρύτερου λαϊκοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ποὺ προέρχεται ὄχι λιγώτερο καὶ ἀπὸ τὴν ἀναζωογόνηση τῆς θρησκευτικῆς πίστεως στὸν γερμανικὸ λαό.

Ἐρωτήματα, ὅπως «δὲν μπορούμε λοιπὸν νὰ εἴμαστε καὶ σοσιαλισταί;» ἢ «εἶναι προδοσία τοῦ Σοσιαλισμοῦ ἡ ἔνταξί μας στὴν Ἐκκλησία;», κυκλοφοροῦν πλατύτερα, ἐνῶ τὸ δίλημμα πολλῶν καλῶν καθολικῶν γίνεται μεγαλύτερο κάθε φορὰ ποὺ πρόκειται νὰ κάνουν χρῆση τῆς ψήφου των. Τότε ἀκριβῶς ὑπενθυμίζονται πῶς ἔντονα ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους οἱ πανηγυρικῆς καταβίξεις τοῦ Σοσιαλισμοῦ ἀπὸ τὸ Βατικανό, ὅπως καὶ τὸ τελευταῖο μῆνυμα τοῦ Πάπα Πίου XI : «Χριστιανισμὸς καὶ Σοσιαλισμὸς εἶναι ἀντίθετες θέσεις. Ἐνας πραγματικὸς χριστιανὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σοσιαλιστὴς. . .».

Τὸ ὅτι ὅμως τώρα αὐτὲς οἱ δογματικῆς θέσεις κρίνονται ἀνοιχτά, ὀφείλεται καὶ σὲ πῆσοις στὸν καθολικισμὸ θεολογικὸς μεγάλου κύρους, ὅπως ὁ καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Δυτικοῦ Βερολίνου Martin Reding.

Σὲ μιὰ δεύτερη συνάντηση ἀντιπροσώπων τῶν σοσιαλιστῶν καὶ τῶν καθολικῶν, ἀπὸ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς κύκλους αὐτῆ τὴν φορὰ, ὁ καθηγητὴς Reding μίλησε ἐντελῶς ἐλεύθερα, καθὼς ἀνέλυε τὸ δύσκολο θέμα «Καθολικὴ πίστις καὶ Δυτι-

κὸς Σοσιαλισμὸς». Πρόθεσή του ἦταν ὄχι νὰ ἀνοίξῃ νέα χάσματα ἀνάμεσα στὰ δύο «μέτωπα», ἀλλ' ἀντίθετα νὰ ἐξομαλύνῃ τὸν δρόμο τῆς συνεννοήσεως.

Ὁ σοφὸς ὀμιλητὴς ἀνέτρεξε ὡς τις ρίζες τῆς παλιᾶς διαμάχης χριστιανῶν καὶ σοσιαλιστῶν, γιὰ νὰ στηρίξῃ ἔπειτα μιὰ προσπάθεια γεφυρώσεως τῶν δύο πλευρῶν. «Ἡ εἰρήνευσή μας εἶναι ἐξαιρετικὰ σημαντικὴ ὑπόθεση. Μιὰ νέα ἀνάμεσά μας σχέση εἶναι θέμα καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Τὸ κόμμα σας, ὅπως δὲν πρέπει νὰ πέσῃ σὲ καμμιά πολιτικὴ χρησιμοποίησι, δὲν πρέπει νὰ πέσῃ νὰ καμμιά κοσμοθεωριακῆ θέσει. Χρέος του εἶναι νὰ ἀσκήσῃ μιὰ γνήσια πολιτικὴ. Ἡ τύχη τῆς συντήρησης τοῦ ἀθεϊσμοῦ τοῦ Marx θὰ ἦταν ἐνὰ σύμπτωμα καταστρεπτικὸ γιὰ τὸν Σοσιαλισμὸ. Ἄν ὅμως οἱ Σοσιαλδημοκράτες ἀπαλλαγθοῦν ἀπὸ τὴν μαρξιστικὴ ἀντίληψη τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀναγνωρῶσιν τὴν θρησκευτικὴ ἐλευθερία, θὰ πραγματοποιήσουν μιὰ στροφὴ ποὺ θὰ ἔκανε δυνατὴ κάθε θετικὴ σχέση μὲ τὴν Ἐκκλησίαν. Μὲ τὸν ὄρο θρησκευτικὴ ἐλευθερία», δὲν ἀναφερόταν ὁ καθηγητὴς Reding, οὔτε ὅτι ἕνα κληρικαλισμὸς, οὔτε σὲ μιὰ ἀπελευθέρωση ἀπὸ κάθε θρησκευτικὸ καθεστῶς. Ἐννοοῦσε τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας ἐξασκήσεως τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων γιὰ κάθε πολίτην.

Στὴν συνέχεια εἶπε : «Ἡ σημαντικώτερη ἰδέα τοῦ Σοσιαλισμοῦ ἦταν ὁ ἀγῶνας κατὰ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο. Αὐτὸν τὸν ἀγῶνα πρέπει νὰ τὸν συνεχίσῃ». Καὶ μὲ ἱκανοποίησι παρετήρησε ὅτι οἱ σημερινοὶ σοσιαλισταὶ δὲν φαίνεται νὰ πιστεύουν πιά, πὼς ἡ ὕλικὴ βελτίωση τῆς ζωῆς πρέπει νὰ εἶναι ἡ μοναδικὴ ἐπιδιώξή τους στὴν ὑπόθεσι τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Τὸ ὅτι τὰ ἀνώτερα ἀγαθὰ, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἐλευθερίας, θὰ μπορούσαν νὰ θυσιασθοῦν γιὰ χάρη τῆς ὕλικης προόδου, αὐτὸ δὲν εἶναι πιά, κατὰ τὴν γνώμη του, σύγχρονη σοσιαλιστικὴ θέσι.

«Τὰ πολιτικὰ κόμματα», τόνισε ἐξ ἄλλου, «δὲν μποροῦν οὔτε τὴν πίστιν νὰ ἐνισχύσουν, οὔτε συγκεκριμένο ἐπιστεῶν» νὰ δώσουν στοὺς ὁπαδοὺς των. Ἡ προσχώρησι σ' ἕνα κόμμα πρέπει νὰ εἶναι μιὰ ἀπόφασις πρακτικῆς ἀντιλήψεως καὶ χρέους καὶ ὄχι ἕνα πρόβλημα συνειδήσεως. Μόνον ὅμως ὅταν φθάσομε σ' αὐτὴ τὴν ἀντίληψη, θὰ μπορῆ ἕνας καθολικὸς νὰ προσχωρήσῃ σὲ ὁ π ο ι ο δ ἡ π ο τ ε κόμμα ἢ ἀπλῶς νὰ ψηφίσῃ τοὺς ἐκπροσώπους τους.

Στὸ ἐρώτημα «Τί θὰ περίμενε ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὸ σοσιαλδημοκρατικὸ κόμμα» ὁ καθηγητὴς Reding ἀπήντησε : «Τὸ κόμμα θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξασφαλίσῃ στὰ μέλη του τὶς ἀκόλουθες προϋποθέσεις : 1. Νὰ ἀρνηθῆ κάθε ἐπίσημη δογματικὴ θέσι του, ποὺ περιορίζει σὲ ὕλικὲς τὶς ἀνθρώπινες ἐπιδιώξεις. 2. Νὰ ἀρνηθῆ τὴν ὀλιστικὴ - ἀθεϊστικὴ κοσμοθεωρία σὰν βασικὴ ἔκφρασί του. 3. Νὰ ἀποδεχθῆ τοὺς θεμελιώδεις κανόνες τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ νὰ ἀφήσῃ

άνοικτο τὸ πεδίο γιὰ μιὰ φιλοσοφικὴ καὶ θεολογικὴ θεμελίωσή τους. 4. Νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερη κάθε ἔκφραση τῆς θρησκευτικῆς ἀλήθειας, ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ. Αὐτὸ σημαίνει βασικά : σεβασμὸς πρὸς τὴν χριστιανικὴν, ὅπως καὶ πρὸς κάθε ἄλλη, κοσμοθεωρία. 5. Ἡ Σοσιαλιστικὴ Δημοκρατία θὰ ἔπρεπε τέλος νὰ ἀποδεχθῆ ἀνεπιφύλακτα τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν δράση τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀκόμη περισσότερο νὰ δεχθῆ τὴν συνεργασία της μὲ σκοπὸ τὴν διαμόρφωση μιᾶς θετικῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ Κράτους».

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ ὁμιλητής, περισσότερο σκεπτικὰ καὶ μιλώντας σὺν γιὰ λογαριασμὸ τῶν ἀκροατῶν του, διερωτήθηκε ἂν βλα αὐτὰ σημαίνουν «άνοιχτες πύλες» γιὰ τίς σοσιαλιστικὰς γραμμὰς. . . Ἡ ἀπάντησή του ἦταν : «Γιὰ μερικοὺς ναί, γιὰ π ο λ ο ὺ ς ὅμως ὄχι».

Τέλος ριψοκινδύνευσε ἓνα ἀκόμη ἐρώτημα, ποὺ τὸ ἀκροατήριό του ὅμως κίβλας διαισθανόταν : «Τί θὰ μείνῃ λοιπὸν τότε ξεχωριστὸ στὸν Σοσιαλισμὸ;» Ἡ ἀπάντησις ἦταν κι ἐδῶ κατηγορηματικὴ : «Τὰ πάντα! Ὅχι ὅμως στὸ πεδίο τῆς φιλοσοφίας, τῆς θεολογίας καὶ τῆς κοσμοθεωρίας, παρὰ στὸν στίβον τῆς πολιτικῆς δράσεως. Σοσιαλισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς θὰ συναντιῶνται πάντα ὡστόσο στὶς πνευματικὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπίνης μονάδος».

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Θ. Β ε ρ γ. Ἄνδροίτσιαναν: Σᾶς συγχαίρομεν διὰ τὴν προσπάθειαν. Καλλιεργήσατε συστηματικώτερον τὸν στίχον.— κ. Ι. Μ ε ν. Ἐνταῦθα: Ἐὰν περιποιηθῆτε περισσότερον τὸν στίχον σας, θὰ γράψετε καλὰ ποιήματα. Ἐχε-

τε πολλὰς δυνατότητας. Ἡ πρόδοός σας καταφανής.— κ. Ν. Π α ν τ. Ἱερὰν Μονὴν Βουλκάνου: Τὸ ποιήμα σας «Ἐνα γράμμα στὸν Γ. Βερίτη» πολὺ καλόν. Οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι θὰ ἠμποροῦσαν καὶ νὰ ἔλειπον.— Φ ι λ ο θ ἔ η ν: Εὐρίσκεσθε εἰς τὴν ἀρχήν. Μελετήσατε νεοελληνικὴν ποίησιν. Τὸ «Μήνυμα» καταφανῶς ἐπηρεασμένον ἀπὸ τὸν Βερίτην.— Λ υ δ ἰ α ν. Κηφισιά: Εὐρίσκεσθε εἰς καλὸν δρόμον. Προσέχετε τὴν θεματογραφίαν.— κ. Ι. Π α π α γ. Β.Σ.Τ. 904: Ἐχετε ἀρκετὴν εὐγένειαν εἰς τὸν στίχον. Δουλέψετε συστηματικώτερον. Τὸ «Σαββατόβραδον» ἀρκετὰ καλόν.— Α. Π. Τ. Ἰωάννινα: Δὲν σᾶς λείπει τὸ ταλέντον. Προσέχετε αἱ ἔκφρασεις νὰ μὴ καταστρέψουν τὸν λυρισμόν.— δ. Κ. Δ ε κ ο υ λ. Ἐνταῦθα: Ὁ στίχος σας ἀρκετὰ καλός. Ἀποφεύγετε τὰς ἀντιποιητικὰς λέξεις.— κ. Μ. Π. Σ ι γ. Ἐνταῦθα: Εὐρίσκεσθε ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχήν. Μελετήσατε νεοελληνικὴν στιχουργικὴν. κ. Ἄ ν. Σ υ μ ι γ. Πειραιᾶ: Ἀποφεύγετε τὴν πεζολογίαν καταστρέφει τὸν λυρισμόν.— Ἰ α σ ι ς Θ ἄ μ υ ρ ι ς: Οἱ στίχοι σας προδίδουν ταλέντον. Ἐπιτυγχάνετε περισσότερον εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν. Προσέχετε τὴν ὁμοιοκαταληξίαν.— κ. Β. Χ α τ ζ. Ἄγυιαν Λαρίσης: Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἀποστολήν. Ἡ ἀπόδοσις τοῦ Ave genitrix ἱκανοποιητικὴ.— κ. Γ. Τ ζ α ν. Ἐνταῦθα: Εὐγενής ἢ προσπάθειά σας. Προσπαθήσατε νὰ γράψετε μικρότερα ποιήματα. Τὸ μέτρον, εἰς περιωρισμένο θέμα, ὀδηγεῖ εἰς θερμπαλισμόν, ὁ ὁποῖος καταστρέφει τὸν λυρικὸν τόνον τοῦ στίχου.— κ. Ο ὺ ρ. Λ α μ. Πάτρας: Μὴ χρησιμοποιοῦτε συνώνυμα ἐπίθετα εἰς τὸν αὐτὸν στίχον ὀδηγοῦν εἰς πλατυασμόν. Οἱ πρῶτοι στίχοι ἐπιτυχεῖς.

Περιοδικὸν «Ἀκτῖνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Ἐκδοσις Χριστ. Ἐνώσεως «Ἀκτῖνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύτση 14, Ἀθήναι (Τηλ. 35-023).— Θεσ/κῆς: Ἄγ. Σοφίας 38.— Πειραιῶς: Φίλωνος 34α.— Ὑπεύθυνος: Γ. Δ. Ἰατρίδης, κατοικία Ἀριστοφάνους 10, Ἀθήναι (1).— Ἐτησια συνδρομὴ δρχ. 45, ἔξωτ. δολλ. 3.— Προϊστ. τυπογραφείου Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομιχάλη 176.— Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.